

VASTUULLISUUSOHJELMAN LAATIMINEN SOVELTAVA LIIKUNTA SOVELI RY:LLE

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Kestävä kehitys

Syksy 2023

Anna Alakoski

Kestävä kehitys, ympäristösuunnittelija

Tekijä Anna Alakoski

Työn nimi Vastuullisuusohjelman laatiminen Soveltava Liikunta Soveli ry:lle

Ohjaaja Sanna Hakkarainen

Tiivistelmä

Vuosi 2023

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena oli rakentaa vastuullisuusohjelma Soveltava Liikunta SoveLi ry:lle sekä laatia työkalu liikunnan vastuullisuuden jalkauttamiseen SoveLin jäsenjärjestöihin ja niiden paikallisyhdistyksiin ympäri Suomen. SoveLi on asiantuntijajärjestö, jonka tavoitteena on edistää pitkäaikaissairaiden ja toimintarajoitteisten henkilöiden mahdollisuuksia liikuntaan ja aktiiviseen elämäntapaan.

Opinnäytetyön tausta koostui kestävän kehityksen ja vastuullisuuden tietopohjasta liikunta-alalla. Aihetta tarkasteltiin liikunnan kansanterveydellisestä näkökulmasta huomioiden soveltavan liikunnan ominaispiirteet ja liikunnan järjestötoiminta. Kestävän kehityksen kolmesta ulottuvuudesta sosiaalinen kestävyys korostuu terveyden, hyvinvoinnin, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden teemojen myötä. Taustassa tuotiin esille, että vastuullisuusohjelma perustuu YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 tavoitteisiin, opetus- ja kulttuuriministeriön kriteereihin liikuntaa edistävien järjestöjen yleisavustukselle ja lainsäädäntöön.

Opinnäytetyön menetelminä olivat vastuullisuusohjelmien benchmarkkaus, SoveLin työntekijöiden tiedonannot, kysely SoveLin jäsenjärjestöjen liikuntavastaaville ja liikuntavastaaville pidetty osallistava työpaja. Vastuullisuusohjelman laatiminen alkoi nykytilan selvityksellä ja benchmarkkauksella. Benchmarkkauksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön vastuullisuuskriteerien perusteella vastuullisuusohjelman teemoiksi valittiin yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, turvallinen ja terveellinen toimintaympäristö, hyvä hallinto ja ympäristövastuu. Nykytilan kartoituksen jälkeen valittiin tärkeimmät tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit. Kyselyn vastausprosentti oli 37 % ja työpajaan osallistui yhteensä seitsemän henkilöä.

Opinnäytetyö oli toiminnallinen ja tuotoksena syntyi SoveLin vastuullisuusohjelma 2024–2025, joka sisältää neljä teemaa ja teemojen alla vastuullisuustavoitteet. Tavoitteiden saavuttamiselle asetettiin toimenpiteet ja seuranta varten mittarit. Lisäksi liitteenä on konkreettinen Liikunnan vastuullisuus -työkalu jäsenjärjestöille. Vastuullisuusohjelman voidaan todeta ennen kaikkea olevan keino kehittää SoveLin toimintaa ja edistää kaikkien mahdollisuuksia liikkua pitkäaikaissairauksista ja toimintarajoitteista riippumatta. Liikunnan vastuullisuuden jalkauttamisessa jäsenjärjestöihin korostetaan niin ikään vastuullisuuden edistämisen hyötyjä liikuntatoiminnan kehittämiseksi.

Avainsanat Vastuullisuus, kestävä kehitys, vastuullisuusohjelma, soveltava liikunta, yhdenvertaisuus

Sivut 52 sivua ja liitteitä 46 sivua

Degree Programme in Sustainable Development

Author Anna Alakoski

Subject Responsibility Programme for the Finnish Adapted Physical Activity Federation
SoveLi ry

Supervisor Sanna Hakkarainen

Abstract

Year 2023

The aim of this functional thesis was to develop a responsibility programme for the Finnish Adapted Physical Activity Federation SoveLi ry and a tool for implementing sustainability of physical activity into SoveLi's member organizations and local associations all over Finland. SoveLi is an expertise federation that aims to promote opportunities for people with long-term diseases and functional disabilities to physical activity exercise and active lifestyles.

The background of this thesis consisted of knowledge base for sustainable development and responsibility in the field of physical activity and sports. The topic was examined from the public health perspective, taking into account the special features of adapted physical activity and organizations that promote physical activity. The thesis focused on the social pillar of sustainable development through central topics of health, well-being and equality. The responsibility programme is based on UN sustainable development Agenda 2030 goals, relevant legislation and the Finnish Ministry of Education and Culture criteria for governmental grant for organizations promoting sports and physical activity.

Methods of the thesis were benchmarking sustainability and responsibility programs, conducting SoveLi's staff interviews as well as an online survey and workshop to those in charge of physical activity in the SoveLi's member organizations. The starting point of development of the responsibility programme was an analysis of SoveLi's current state of sustainability. Based on the benchmarking results and the Ministry of Education and Culture's criteria, the following sustainability themes were chosen: equality and parity, safe and healthy operational environment, environmental responsibility, and good governance. After the assessment of the current state, the main objectives, actions and indicators were chosen. The online survey response rate was 37 % and altogether seven personnel attended the workshop.

As a result, a responsibility programme for SoveLi ry was created for 2024-2025, which introduced four themes, sustainability goals as well as the set measures for the achievement of the targets and indicators for monitoring and assessment. In addition, a concrete sustainability tool for the member organizations was attached. Finally, the implementation of the responsibility and sustainability aspects of physical activity was intended to emphasize them in the SoveLi ry member organizations acknowledging its benefits in the services offered to their target groups.

Keywords Sustainability, responsibility programme, adapted physical activity, equality

Pages 52 pages and appendices 46 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Kestävä kehitys ja vastuullisuus	2
2.1	Kestävän kehityksen ulottuvuudet	2
2.2	YK:n kestävä kehityksen tavoitteet	4
3	Vastuullisuus liikuntasektorilla	5
3.1	Ympäristövastuu	5
3.2	Sosiaalinen vastuu	7
3.2.1	Pitkäaikaissairaiden ja toimintarajoitteisten henkilöiden liikuntamahdollisuudet	9
3.2.2	Esteettömyys ja saavutettavuus	11
3.3	Taloudellinen vastuu	11
3.4	YK:n kestävä kehityksen tavoitteet liikuntasektorilla	13
3.5	Liikunnan muutostekijät	15
4	Lainsäädäntö ja muut ohjauskeinot	16
5	Vastuullisuusohjelma	18
5.1	Aiemmin laadittuja vastuullisuusohjelmia ja -työkaluja	19
5.2	Vastuullisuuden jalkauttaminen	20
6	SoveLi ry:n vastuullisuusohjelma	22
6.1	Toimeksiantajan esittely	23
6.2	Vastuullisuusohjelman tavoite ja tutkimuskysymykset	23
6.3	Vastuullisuusohjelman laatimismenetelmät	24
6.4	Vastuullisuusohjelman rakentamisen prosessikuvaus	27
6.5	Tulokset	28
6.5.1	Nykytilan kuvaus	29
6.5.2	Vastuullisuusohjelman teemat	35
6.5.3	Vastuullisuusohjelman tavoitteet	36
6.5.4	Vastuullisuusohjelman toimenpiteet	37
6.5.5	Vastuullisuusohjelman mittarit	39
6.6	Vastuullisuusohjelman kokoaminen ja liikunnan vastuullisuuden jalkauttaminen jäsenjärjestöihin ja paikallisyhdistyksiin	39
7	Johtopäätökset ja pohdinta	40
7.1	Tulosten ja opinnäytetyöprosessin arviointi	40
7.2	Jatkosuunnitelmat ja vastuullisuusohjelman käyttöönotto	43
	Lähteet	44

Kuvat, taulukot ja kaavat

Kuva 1. Agenda 2030 tavoitteet.	4
Kuva 2. Toimintarajoitteisten henkilöiden liikunnan harrastamiseen vaikuttavia tekijöitä	10
Kuva 3. Liikuntasektorin kestävän kehityksen ulottuvuudet.	13
Kuva 4. Liikuntasektorin vastuullisuusohjelmia ohjaavat tekijät	20
Kuva 5. Vastuullisuuden vaiheita kohti onnistumista.	22
Kuva 6. SoveLin toimintaympäristö ja siihen vaikuttavat tekijät.	23
Kuva 7. Opinnäytetyön prosessi	27
Kuva 8. Kyselyn tulokset missä tiloissa liikuntaa järjestetään.....	33
Taulukko 1. Liikuntasektoria koskettavat YK:n kestävän kehityksen tavoitteet	15
Taulukko 2. Vastuullisuuden toteuttamisen keinoja	21
Taulukko 3. Liikunnan vastuullisuuskyselyn tuloksia	32

Liitteet

Liite 1.	Aineistonhallintamenetelmä
Liite 2.	Vastuullisuusohjelmien benchmarkkaus
Liite 3.	Liikunnan vastuullisuuskysely
Liite 4.	Liikunnan vastuullisuustyöpajan rakenne
Liite 5.	SoveLi ry:n vastuullisuusohjelma 2024–2025
Liite 6.	Vastuullista liikkumista -työkalu

Käsitteet

Benchmarking	Benchmarking tarkoittaa vertailuanalyysiä, jossa omaa toimintaa verrataan tyypillisesti alan parhaisiin toimijoihin ja käytäntöihin tavoitteena oppia ja kehittää omaa toimintaa (Impiö, 2022).
Hiilijalanjälki	Hiilijalanjälki kuvaa tuotteen, palvelun tai yksilön aiheuttamia kasvihuonepäästöjä eli ilmastokuormaa (Suomen YK-liitto, n.d.-a).
Liikunta	Liikunta on suunniteltua ja tarkoituksenmukaista sekä yleensä toistuvaa ja tavoitteellista fyysistä aktiivisuutta. (Sanastokeskus ry ja Liikuntatieteellinen Seura, 2023, s. 13).
Osallisuus	Osallisuus tarkoittaa jokaisen mahdollisuutta olla mukana yhteiskunnassa, päästä osaksi hyvinvointia ja vaikuttaa toimintoihin, palveluihin sekä omaa elämää koskeviin että yhteisiin asioihin (Sosiaali- ja terveysministeriö, n.d.; Sanastokeskus, n.d.-b).
Pitkäaikaissairaus	Pitkäaikaissairaus voidaan määritellä sopeutumista vaativana tilana, johon kuuluu yleensä vähintään kuuden kuukauden pituinen jatkuva lääkinällinen hoito ja aiheuttaa pysyviä muutoksia henkilön päivittäiseen elämään. Yleisimpiä pitkäaikaissairauksia ovat muun muassa sydän- ja verisuonitaudit, diabetes, mielenterveysongelmat, polvinivelrikko ja selkäsairaudet. (Rikala S., 2018a, s.10)
Soveltava liikunta	Soveltava liikunta on ”järjestetty liikunta tai liikuntaa edistävä toiminta henkilöille, joiden on vamma, sairauden tai muun toimintakyvyn heikentymisen tai niiden sosiaalisiin tilanteisiin aiheuttaman vaikutuksen vuoksi vaikea osallistua yleisesti tarjolla olevaan liikuntaan” (Sanastokeskus ry ja Liikuntatieteellinen Seura, 2023, s. 15).
Syrjintä	Syrjinnällä tarkoitetaan ihmisten eriarvoista kohtelua esimerkiksi terveydentilan mukaan tai sillä perustella, että he kuuluvat tiettyyn ryhmään tai vähemmistöön (Yhdenvertaisuusvaltuutettu, n.d.).
Tasa-arvo	Tasa-arvo tarkoittaa, että jokainen ihminen on arvokas yksilönä ja Suomessa se tarkoittaa erityisesti sukupuolten välistä tasa-arvoa (Seta ry, n.d.).
Toimintakyky	Toimintakyvyllä tarkoitetaan henkilön kykyä suoriutua jokapäiväisen elämän toiminnoista ja osallistua niihin toimintoihin, jotka ovat henkilölle tärkeitä ja välttämättömiä (Sanastokeskus ry ja Liikuntatieteellinen Seura, 2023, s. 12).
Toimintarajoite	Toimintarajoite on henkilön kokeman toimintakyvyn rajoite merkityksellisiin jokapäiväisiin elämän osallistumisiin (Sanastokeskus ry ja Liikuntatieteellinen Seura, 2023, s. 12).

Vastuullisuus	Vastuullisuus on vastuunkantoa toiminnan sosiaalisista, taloudellisista ja ympäristövaikutuksista (Suomen YK-liitto, n.d.-a).
Vastuullisuusohjelma	Vastuullisuusohjelma sisältää yrityksen, liiton, järjestön tai toimijan vastuullisuusteemat, tärkeimmät vastuullisuuteen liittyvät tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit (Kierivä Oy, 2023).
Yhdenvertaisuus	”Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä” (Oikeusministeriö, n.d.).

1 Johdanto

Kestävä kehitys ja vastuullisuus koskettavat kaikkia yhteiskunnan aloja. Myös liikunta-alalla vastuullisuuteen on alettu panostaa niin Suomessa kuin kansainvälisesti. Liikunta-alan toimijat tiedostavat esimerkiksi ilmastonmuutoksen vaikutuksen ulkona harrastettaviin lajeihin sään ääri-ilmiöiden, kuten rankkasateiden tai helleaaltojen myötä. Myös tapahtumissa tiedostetaan ympäristökuormitus, ja osa toimijoista pyrkii pienentämään toimintansa hiilijalanjälkeä. Vastuullisuuden edistämiseksi haetaan lisäksi kilpailukykyä ja vaikutetaan liikunta-alan toimijoiden julkisuuskuvaan. Ihmisoikeuksien toteutuminen, eettiset periaatteet, syrjinnän ehkäisy ja terveyden edistäminen ovat niin ikään tärkeitä liikunta-alalla ja keskeisiä sosiaaliselle vastuulle. Liikunnan edistämistä tuetaan valtion avustuksilla, ja opetus- ja kulttuuriministeriöllä on vastuullisuuskriteerit liikunnan järjestöjen ja lajiliittojen hakemusten arvioimiseksi. Avustusten saaminen siten kannustaa liikunta-alan toimijoita vastuullisuuden huomioimiseen toiminnassaan.

Vastuullisessa toiminnassa huomioidaan ihmiset, ympäristö ja talous. Liikunta-alalla vastuullisuuden osa-alueista ihmisten hyvinvointi korostuu. Tulevaisuudessa väestön terveyttä ja terveydenhuoltojärjestelmää haastaa väestön ikääntyminen, hyvinvoinnin haasteiden ja sairauksien lisääntyminen, joihin väestön vähäinen fyysinen aktiivisuus vaikuttaa (Sitra, 2023, Valtion liikuntaneuvosto, n.d.). Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa ”Vahva ja välittävä Suomi” tavoitteena on kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä. Liikkumattomuuden on mainittu olevan sekä suuri haaste suomalaisten hyvinvoinnille että kansantaloudellinen ongelma. (Valtioneuvosto, 2023, s. 209) Vastuullisilla teoilla liikunta-alalla voidaan lisätä väestön terveyttä edistäen samalla kestävää taloutta ympäristövaikutukset huomioiden.

Soveltava Liikunta Soveli ry on valtakunnallinen asiantuntijajärjestö, jonka tavoitteena on parantaa pitkäaikaissairaiden ja toimintarajoitteisten henkilöiden mahdollisuuksia liikuntaan ja aktiiviseen elämäntapaan. SoveLin jäsenjärjestöt ovat valtakunnallisia kansanterveys-, potilas- ja vammaisjärjestöjä, joilla on kymmeniä omia paikallisyhdistyksiä ympäri Suomen (SoveLi ry, 2023., s. 1.; SoveLi ry., n.d.-b). Vastuullisuuden näkökulmasta SoveLin toiminta painottuu sosiaaliseen kestäväyyteen edistäen yhdenvertaisuutta liikunnassa.

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli laatia SoveLille vastuullisuusohjelma vuosille 2024–2025. Vastuullisuusohjelma sisältää kestävänsä kehityksen kolme osa-aluetta ja yhdistää aiemmat yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman ja kestävänsä kehityksen suunnitelman yhdeksi kokonaisuudeksi. Vastuullisuusohjelma laadittiin vastaamaan opetus-

ja kulttuuriministeriön kriteerejä, jolloin se voidaan liittää osaksi liikuntaa edistävien järjestöjen yleisavustushakemusta. Vastuullisuusohjelman tavoite oli tehdä näkyväksi SoveLin vastuullisuuden näkökulmat ja luoda työkalu liikunnan vastuullisuuden jalkauttamiseen jäsenjärjestöihin ja paikallisyhdistyksiin. SoveLin työntekijät kokivat vastuullisuusohjelman merkitykselliseksi toiminnan kehittämisen välineeksi ja vastuullisuuden todettiin ennen kaikkea olevan keino edistää ja kehittää SoveLin toimintaa sekä jäsenjärjestöjen liikuntatoimintaa.

Opinnäytetyössä aihe rajattiin urheilu- ja liikuntasektorilta kansallisen tason terveysliikunnan, soveltavan liikunnan ja järjestötoiminnan vastuullisuuden näkökulmiin. Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä olivat:

1. Mikä on SoveLin vastuullisuuden nykytila ja jäsenjärjestöjen liikunnan vastuullisuuden nykytila?
2. Mitkä ovat SoveLin tärkeimmät vastuullisuusnäkökulmat ja vastuullisuusohjelman tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit?
3. Miten liikunnan vastuullisuus jalkautetaan jäsenjärjestöihin ja paikallisyhdistyksiin?

2 Kestävä kehitys

Kestävä kehitys on toimintaa, jonka tavoitteena on hyvän elämän mahdollisuudet nykyisille ja tuleville sukupolville (Suomen YK-liitto, n.d.-a; Ympäristöministeriö, n.d.). Se on kehitystä, jossa ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon. Kestävällä kehityksellä vastataan yhteiskunnan tämänhetkisiin tarpeisiin viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa. Kestävän kehityksen mukaan hyvinvointia edistetään luonnon kestokyvyn rajoissa. (Ympäristöministeriö, n.d.) Hyvinvointi on laaja käsite kattaen muun muassa terveyden, koulutuksen, työn, asumisen, ruoan ja veden saannin, vaikuttamismahdollisuudet ja rauhan (Valtioneuvoston kanslia, n.d.).

2.1 Kestävän kehityksen ulottuvuudet ja vastuullisuus

Ekologinen kestävä kehitys tarkoittaa luonnon monimuotoisuuden ja elämää ylläpitävien luonnon järjestelmien säilyttämistä. Sen ajatellaan olevan ihmisen hyvinvoinnin edellytys pitkällä aikavälillä, jotta luonto tuottaa ihmisten hyvinvoinnille välttämättömiä ekosysteemipalveluita eli luonnon ilmaisia aineellisia ja aineettomia palveluita. (Ympäristöministeriö, n.d.) Näitä ovat esimerkiksi ravinto ja vesi, lääkeaineet, maaperän muodostus sekä veden ja ilman puhdistus (Opetushallitus, n.d.). Ympäristövastuulla

tarkoitetaan vastuunottoa toimintansa vaikutuspiirissä olevasta ympäristöstä ja pyrkimystä vähentää negatiivisia ympäristövaikutuksia. Ympäristövastuutekoja ovat esimerkiksi luonnonvarojen säästeliäs ja tehokas käyttö, luonnon monimuotoisuuden vaaliminen ja edistäminen sekä luonnonsuojelu. (Suomen YK-liitto, n.d.-a)

Sosiaalisella ja kulttuurisella kestäväällä kehityksellä tarkoitetaan hyvinvoinnin siirtymistä sukupolvelta toiselle. Kestävän kehityksen sosiaalisessa ulottuvuudessa keskitytään hyvinvoinnin edellytyksiin, terveyden edistämiseen, köyhyyden poistamiseen, hyvään ravitsemukseen ja koulutukseen, sukupuolten väliseen tasa-arvoon ja eriarvoisuuden poistamiseen. (Ympäristöministeriö, n.d.) Sosiaaliseen vastuuseen sisältyy ihmisoikeudet, työntekijöiden hyvinvointi ja työolot (Suomen YK-liitto, n.d.-a). Ihmisten tulisi pystyä käyttämään kykyjään tasa-arvoisesti terveellisessä ympäristössä (Suomen YK-liitto, 2017, s. 10).

Taloudellinen kestävä kehitys on tasapainoista taloudellista kasvua, jonka perusta ei ole velkaantuminen tai luonnonvarojen ylikulutus. Kestävä talous on välttämätöntä yhteiskunnan toiminnoille, keino vastata tulevaisuuden haasteisiin ja perusta sosiaaliselle kestävyydelle. (Ympäristöministeriö, n.d.) Taloudelliseen kestävyyteen liittyy olennaisesti kannattavuus, jolloin yritys tai organisaatio vaikuttaa myönteisesti yhteiskuntaan ja osallistuu hyvinvoinnin tuottamiseen (Bärlund & Perko, 2013, s. 106). Kestävyyttä tarkasteltaessa kannattavuus on saavutettava eettisesti ja moraalisesti. Taloudelliseen kestävyyteen voidaan lukea mukaan myös toiminnan kehittäminen ja riskeihin varautuminen.

Vastuullisuus voidaan määritellä vastuuksi toiminnan sosiaalisista, taloudellisista ja ympäristövaikutuksista. Yhteiskuntavastuulla tarkoitetaan toiminnan vaikutuksia ihmisiin, ympäristöön ja yhteiskuntaan. (Suomen YK-liitto, n.d.-a). Yhteiskuntavastuu ei koske vain yrityksiä vaan kaikkia yhteiskunnan toimijoita ja yhteiskuntavastuun teemat voivat toimialasta riippuen vaihdella koskien esimerkiksi ihmisoikeuksia, hankintoja tai päästöjä (Työ- ja elinkeinoministeriö, n.d.) Termejä kestävä kehitys, vastuullisuus ja yhteiskuntavastuu käytetään usein synonyymeinä. Tässä opinnäytetyössä käytetään enimmäkseen sanaa vastuullisuus ja todetaan, että vastuullisuus on keino edistää kestävä kehitystä.

On tärkeä huomioida vastuullisuuden kolmen osa-alueen keskinäisriippuvuus eli niiden merkittävä vaikutus toisiinsa (Valtioneuvoston kanslia, n.d.). Esimerkiksi kansainvälinen urheilutapahtuma voi lisätä työllisyyttä ja turismia vahvistaen sosiaalista perustaa ja maan taloutta, mutta samalla rakentaminen, matkustaminen ja hankinnat vaikuttavat ympäristökuormitukseen. Vastuullisuutta edistettäessä on huomioitava vaikutukset muihin

ullottuvuuksiin ja tarkasteltava ympäristövastuuta, sosiaalista ja taloudellista vastuuta yhdessä.

2.2 YK:n kestävä kehityksen tavoitteet

Vuonna 2015 YK:n jäsenmaat sopivat yhteisestä kestävä kehityksen toimintaohjelmasta, jota kutsutaan nimellä Agenda 2030 (Suomen YK-liitto, 2017, ss. 1–2). Kestävä kehityksen tavoitteita on 17 (Kuva 1) ja alatavoitteita 169. Laaja-alaisten tavoitteiden tarkoitus on edistää globaalia kehitystä ympäristö huomioiden. Tavoitteissa huomioidaan hyvinvointi, ihmisoikeudet, yhteiskunnan vakaus ja taloudellinen kehitys sekä näiden keskinäisriippuvuus (Valtioneuvoston kanslia, n.d.) Tavoitteita ohjaa pyrkimys, ettei ketään jätetä kehityksestä jälkeen ja tavoitteet saavutetaan luonnonvarat ja luonnon kantokyky huomioiden. Globaalien tavoitteiden toteutuminen vaatii kansallisia tavoitteita, toimeenpanoja ja koko yhteiskunnan mukanaoloa. Suomessa on laadittu käytännön työkalu ”Suomi, jonka haluamme vuonna 2050” edistämään kestävä kehitystä. Tavoitteiden toteuttaminen vaatiikin konkretisoimista arjen toimintaan, kannustimia ja osallistamista. (Suomen YK-liitto, 2017, ss. 2–5) Muun muassa järjestöjen rooli on merkittävä tavoitteiden tunnettuuden lisäämisessä ja toimeenpanossa, koska järjestöt tavoittavat suuria määriä kansalaisia.

Kuva 1. Agenda 2030 tavoitteet (Suomen YK-liitto, n.d.-b).

3 Vastuullisuus liikuntasektorilla

Vastuullisuus ja yhteiskuntavastuu ovat yleisesti käytettyjä termejä liikunta-alalla kuvaten toiminnan yhteiskunnallisia vaikutuksia ympäristöön, ihmisiin ja talouteen. Eri käsitteitä käytettäessä olennaista on sisältää kestävä kehityksen kaikki kolme ulottuvuutta tarkasteluun. Osa liikuntajärjestöistä ja seuroista on omaksunut Olympiakomitean vastuullisuusohjelman teemat kestävä kehityksen osa-alueiksi (Roiha ym., 2022, s. 50). Olympiakomitean vastuullisuusohjelman teemat ovat hyvä hallinto, turvallinen toimintaympäristö, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, ympäristö ja ilmasto sekä antidoping (Olympiakomitea, 2020a). Liikuntasektori tarvitseekin yhteneväisen tulkinnan vastuullisuuden määritelmästä. Jokaisen liikuntajärjestön ja urheiluseuran tulisi määritellä mitä vastuullisuus merkitsee heidän toiminnalleen sekä asettaa omat tavoitteet ja toimenpiteet vastuullisuuden edistämiseksi.

Liikunta- ja urheilusektorilla esiintyy globaalisti edelleen epäkohtia sukupuolten tasa-arvossa, eriarvoisuutta ja ennakkoluuloja vähemmistöjen liikuntamahdollisuuksissa sekä valtavia ympäristövaikutuksia isojen tapahtumien, kuten olympialaisten, järjestämisessä (Schmidt, 2006). Sosiaalisen vastuullisuuden näkökulmasta liikunta ja urheilu voi myötävaikuttaa rauhaan, terveyteen, koulutukseen, ihmisoikeuksiin ja inklusioon (Annesi ym., 2023, s. 82). Taloudellisen vastuun näkökulmasta liikuntasektori lisää työpaikkoja, kehittää matkailualaa, luo innovaatioita ja tukee talouskasvua. Kestävä fyysinen aktiivisuus voidaan määritellä fyysiseksi aktiivisuudeksi, joka keston, intensiteetin ja toistuvuuden myötä edistää terveyttä, muttei lisää kulkuneuvojen käyttöä, ylikuluta ruokaa, liikuntapalveluja ja -välineitä (Bjørnarå ym., 2017, s. 367).

3.1 Ympäristövastuu

Liikunnan ympäristövaikutukset muodostuvat suurimmaksi osaksi liikuntapaikkarakentamisesta ja niiden ylläpidosta, koska liikuntapaikkarakentaminen ja rakennusten ylläpito kuluttavat energiaa, vettä ja luonnonvaroja (Suomen ympäristökeskus, n.d.-a; Kujala, 2020). Lisäksi ihmisten kulkeminen liikuntaa harrastamaan vaikuttaa liikunnan ilmastovaikutuksiin (Suomen ympäristökeskus, n.d.-a). Sijainnilla ja liikuntalajin valinnalla on merkitystä liikuntapaikoille kulkemisesta aiheutuviin ilmastovaikutuksiin.

Lähiliikunta ja ulkoliikunta ovat ympäristöystävällisempiä vaihtoehtoja kuin kaukana kotoa ilmastoiduissa tai lämmitetyissä sisätiloissa harrastettava liikunta. Ympäristövaikutusten kannalta ulkoliikunnassakin on huomioitava alkuperäisessä luontoympäristössä liikkuminen

verrattuna ulkoliikuntapaikoissa tapahtuvaan liikuntaan. Lähiliikuntapaikkojen, kuntoportaiden, ulkopadel-kenttien, golfkenttien tai laskettelukeskuksien rakentaminen vie luonnon pinta-alaa. Lisäksi ulkokenttien, kuten golfkenttien ylläpito voi vaatia torjunta-aineita tai laskettelurinteet keinolumentusta. (Kujala, 2020) Kuntoportaot, frisbeegolf tai liikuntapuistot saattavat olla suosittuja, jolloin autolla kulkeminen liikkumaan lisää liikenteen kasvihuonepäästöjä. Alkuperäisessä luonnossakin liikkuminen kuluttaa maaperää ja vaikuttaa alueen ekosysteemeihin eli alueen eliöyhteisöihin ja elottomaan luontoon (peda.net, n.d.).

Tulevaisuudessa sään ääri-ilmiöt ja helleaallot voivat vaikuttaa ulkoliikunnan miellyttävyyteen ja turvallisuuteen lisäten sisäliikunnan suosiota. Ilmastonmuutos, jolla tarkoitetaan ihmisen toiminnasta johtuvaa ilmaston lämpenemistä, voi vaikuttaa lumesta ja jäädä riippuvaisten lajien harrastusmahdollisuuksiin talvien lyhentyessä ja joko lisätä matkustamista hiihdon ja lasketteluun perässä tai vähentää matkoja liikuntaharrastukseen tarvittavan ajan ja rahan myötä (Suomen YK-liitto, n.d.-a; Suomen ympäristökeskus n.d.-b). Leudot talvet voivat toisaalta jatkaa toisten lajien ulkokautta ja liikuntakulttuurin muutokset voivat tuoda esiin uusien lajien suosiota. Se, että kulloinkin suosiossa oleva liikuntalaji vaihtuu usein, voi edistää ympäristökestävyyttä ja sopeutumista ilmastonmuutokselle, kun löydämme korvaavia, innostavia ja uusia liikuntamuotoja runsaasti energiaa kuluttavien lajien tilalle. (Suomen ympäristökeskus, n.d.-c)

Jäähallit, uimahallit, muut liikuntahallit, tekolumiradat ja -jäät, lämmitetyt jalkapallokentät ja valaistus vaikuttavat liikunnan ympäristökuormitukseen runsaan energiakulutuksen myötä (Suomen ympäristökeskus, n.d.-a). Liikunnalla on merkittäviä yhteiskunnallisia hyötyjä ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta, eikä ympäristövastuun toteuttaminen ole yksiselitteistä. Esimerkiksi uinti voi olla monelle toimintarajoitteiselle henkilölle hyvä liikuntamuoto. Soveltavan liikunnan kannalta tulee myös huomioida esteettömyys ja saavutettavuus, jotka usein vaativat rakentamista tai ympäristön muokkaamista. Kestävien kulutusapojen, esimerkiksi julkisten liikennevälineiden tai polkupyörän käyttäminen ei välttämättä ole toimintarajoitteiselle henkilölle mahdollista.

Polttomoottoriautoilla kulkeminen liikuntaa harrastamaan tai tapahtumaan on merkittävä kasvihuonepäästöjen aiheuttaja. Liikkumisen tapoja on vaikea muuttaa, mutta viralliset sosiaaliset ryhmät, kuten järjestöjen liikuntaryhmät, voivat olla keino lisätä kestävien kulutusapojen käyttöä. Liikuntaryhmä voi edistää ja motivoida ympäristöystävällisempien vaihtoehtojen valintaan sekä tarjota mahdollisuuden jakaa kulutusapokokemuksia, kuten miten liikkua pyöräillä, jalan, julkisilla liikennevälineillä tai kimpakyydeillä. Järjestöjen ryhmät

voivat sosiaalisten normien kautta vaikuttaa käyttäytymiseen. Lisäksi moni ihminen kuuluu johonkin järjestöön, jolloin se on luonteva keino vaikuttaa liikkumisen kestävyteen. Haasteena on luoda pysyviä tapoja kulkea kestävästi. (Moser ym. 2019, ss. 89–95)

Liikuntapaikkarakentamisessa ja liikuntapalveluissa tulisi arvioida ympäristövaikutukset rakennusten koko elinkaaren ajalta. Elinkaariarvioinnilla tarkoitetaan ympäristövaikutusten mittaamista ja arviointia raaka-aineiden hankinnasta hävittämiseen, kierrättämiseen tai uudelleenkäyttöön asti (Suomen YK-liitto, n.d.-a). Liikuntapaikat tulisi suunnitella helposti saavutettaviksi kävellen, pyöräillen ja julkisella liikenteellä. Uusissa rakennuksissa ja vanhojen rakennusten peruskorjauksessa on huomioitava energiatehokkuus ja uusiutuvat energialähteet. Suomesta löytyy ympäristöasioita edistäviä liikuntatoimijoita, kuten koripalloseura Tapiolan Honka. Tapiolan Honka käynnisti keväällä 2020 Hiilineutraali Honka -hankkeen ja on tehnyt ilmastotekoja energiatehokkuuden, ympäristön puhtauden, kierrätyksen ja viestinnän saralla (Tapiolan Honka, n.d.).

Liikuntapalveluiden suunnittelu on myös tehtävä kestävästi. Yhteistyö eri toimijoiden kanssa edistää liikuntapaikkojen ja urheiluseurojen tilojen hyödyntämistä. On järkevää hyödyntää koulujen liikuntasaleja iltaisin ja toisaalta seurojen tiloja päiväsaikaan, esimerkiksi ikäihmisten liikunnan harrastamiseen. Liikuntaan ja urheiluun liittyy vahvasti kilpailut ja tapahtumat, joiden hiilijalanjälki muodostuu kulkemisesta tapahtumapaikalle, materiaalihankinnoista, ruokatarjoilusta, jätehuollosta ja energiankäytöstä. Hiilijalanjälki kuvaa tuotteen, palvelun tai yksilön aiheuttamia kasvihuonepäästöjä eli ilmastokuormaa (Suomen YK-liitto, n.d.-a). Tiedostamalla ympäristövaikutukset liikuntatoimijat voivat omilla toimenpiteillään vaikuttaa niin perustoiminnan, harrastusten kuin tapahtumien vastuullisuuteen. Kiertotalous on vaihtoehto lineaariselle talousmallille. Kiertotaloudessa luonnonvarat pyritään pitämään käytössä mahdollisimman pitkään. Kiertotaloutta edistetään uusilla liiketoimintamahdollisuuksilla, joilla muun muassa edistetään tuotteiden huoltamista korjaamista, jakamista ja yhteiskäyttöä. (Suomen ympäristökeskus, 2023) Liikuntasektorin toimijat voivat tehokkaasti toteuttaa kiertotaloutta suunnittelemalla tapahtumahankinnat uudelleen käytettäviksi ja palkinnot aineettomiksi. Vaatteiden ja välineiden kierrättäminen, huolto ja lainaaminen säästävät luonnonvaroja opettaen kasvavalle sukupolvelle kiertotalouden periaatteita.

3.2 Sosiaalinen vastuu

Sosiaalinen vastuu liikunnassa liittyy väestön terveyden ja toimintakyvyn edistämiseen sekä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumiseen. Liikunta sekä hyvä ravitsemus ovat perusta

väestön terveydelle (Helajärvi ym., 2015). Liikunnan terveysvaikutuksia on kuvattu lyhyesti myöhemmin taloudellisen vastuun kohdalla luvussa 3.3. Tässä luvussa keskitytään yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kuvailemiseen liikunnassa. Liikuntasektorilla toiminnan tulisi edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, olla esteetöntä, saavutettavaa ja avointa kaikille väestöryhmille. Väestöryhmällä tarkoitetaan ihmisiä, joita yhdistää jokin ominaisuus, kuten pitkäaikaissairaus, toimintakyvyn rajoite, monikulttuurinen tausta, sosioekonominen tausta, sukupuoli-identiteetti tai seksuaalinen suuntaus (Sanastokeskus, n.d.-a).

Liikunnan yhdenvertaisuus ja tasa-arvo on viheliäinen ongelma (Itkonen, 2020, s. 8). Eriarvoisuutta esiintyy yhteiskunnassa taloudellisena, alueellisena, sukupolvittaisena, kulttuurisena ja etnisenä. Eriarvoisuuden moninaisuus haastaa ongelmien ratkaisua (Itkonen, 2020, s. 25). Tutkimuksissa on huomattu, että liikunnan eriarvoisuus on yhteydessä yleiseen eriarvoisuuteen yhteiskunnassa (Roiha ym., 2022, ss. 30–31). Poistamalla köyhyyttä ja huono-osaisuutta voidaan edistää väestön fyysistä aktiivisuutta. Sosioekonominen asema sisältää aineelliset voimavarat, kuten tulot, omaisuuden ja asumistason, ja edellytykset hankkia niitä muun muassa koulutuksen tai ammatin kautta (THL, 2021). Alhaisen sosioekonomisen aseman omaavat henkilöt harrastavat vähemmän liikuntaa kuin korkean sosioekonomisen taustan omaavat (Bacsne-Baba ym. 2021, s. 2). Syynä on usein ajan ja rahan puute. Sosioekonominen tilanne polarisoi lasten ja aikuisten liikunnan harrastamista (Itkonen, 2020, ss. 17–18). Suomessa myös alueelliseen tasa-arvoon on syytä keskittyä. Liikunnan harrastamisessa ja liikuntapalveluiden saatavuudessa on alueellista vaihtelua. Liikuntaa edistävät järjestöt voivatkin tehokkaasti vaikuttaa alueelliseen yhdenvertaisuuteen varmistamalla paikallisyhdistysten aktiivisen liikuntatoiminnan ympäri Suomen.

Yhteiskunnan moninaisuus tulisi huomioida laajemmin liikuntasektorilla. Esimerkiksi etnisten ryhmien syrjintä, ylipainoon liittyvät ennakkoluulot ja koulukiusaamiskokemukset vaikuttavat liikunnan harrastamiseen sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen liikkumista estää edelleen kulttuurin käytännöt, stereotyyppit ja yhteiskunnan rakenteet. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutuminen vaatii muun muassa tietoisuuden lisäämistä ja kielenkäytön muuttamista vähemmistöjä huomioivaksi. Se vaatii vähemmistöryhmien aseman parantamista ja moninaisuuden huomioimista. (Kokkonen & Kauravaara, 2020, s. 3) Liikunnassa yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo tarkoittaa syrjimätöntä toimintaympäristöä, jossa jokaisella on mahdollisuus harrastaa, vaikuttaa ja näkyä (Olympiakomitea, 2020a).

Eriarvoisuuden vähentäminen ja terveyserojen kaventaminen vaatii myös taloudellisten tekijöiden huomioimista. Heikko taloudellinen tilanne vaikeuttaa liikunnan harrastamista.

Kustannusten suhteen yhdenvertaisuutta voidaan edistää seuraavin toimenpitein: perheen harrastuskuluihin myönnetään toimeentulotukea, perusliikuntapaikat kunnissa ovat maksuttomia tai edullisia, lajiliittojen matkustuskuluja rajoitetaan, monilajinen lisenssikäytäntö otetaan käyttöön ja harrastemuotoista liikuntaa lisätään. (Roiha ym., 2022, s. 31)

3.2.1 Pitkäaikaissairaiden ja toimintarajoitteisten henkilöiden liikuntamahdollisuudet

Liikunnan terveysvaikutuksista, UKK-instituutin liikkumissuosituksista ja liikunnan Käypä hoito -suosituksesta huolimatta suomalaisten liikkumattomuus on lisääntynyt, ja liikkumista tulee edistää esimerkiksi poistamalla liikkumisen esteitä. Toimintarajoitteisten henkilöiden kohdalla liikunnan harrastamisen esteitä ovat muun muassa harrastamisen kalleus, sopivan kaverin tai liikuntaryhmän puute, vamma tai terveydentila ja koronan pelko. Harrastamista estää tai siihen vaikuttavat liikuntapaikkojen esteellisyys, tiedon puute ja vammaispalveluiden saatavuuden ongelmat. (Saari, 2021, s. 48)

Ylipainoiset ihmiset ovat usein kokeneet häirintää ja kiusaamista liikunnan harrastamisen parissa (Harjunen, 2020, s. 50). Liikunnan ammattilaisetkin suhtautuvat ylipainoisiin ihmisiin eri tavalla. Liikunnan ajatellaan olevan painonpudotusta varten, eikä ilon ja hyvän olon lähde. Ylipainoisten henkilöiden liikunnalle on useita esteitä: epäasiallinen asenne, turvaton olo julkisissa tiloissa, henkilö ei koe olevansa tervetullut ja liikuntatarpeiden huomioimattomuus (Harjunen, 2020, s. 52).

Iäkkäillä ihmisillä liikunnan esteitä ovat liikkumisvaikeudet, matala sosioekonominen tausta, seuran puute, taloudelliset resurssit, tietämättömyys liikuntatarjonnasta, ohjatun liikuntaa ei ole tarjolla, liikunta ei kiinnosta ja liikunnan harrastamisen hinta (YLE Keski-Suomi, 2012; Kortetmaa, 2021, ss. 47–49). Yhteiskunnan asenteissa ja suhtautumisessa iäkkäiden liikuntaa kohtaan on parannettavaa, sillä ikäihmisten tarvetta liikkumiseen ei pidetä yhtä tärkeänä kuin lasten (YLE Keski-Suomi, 2012).

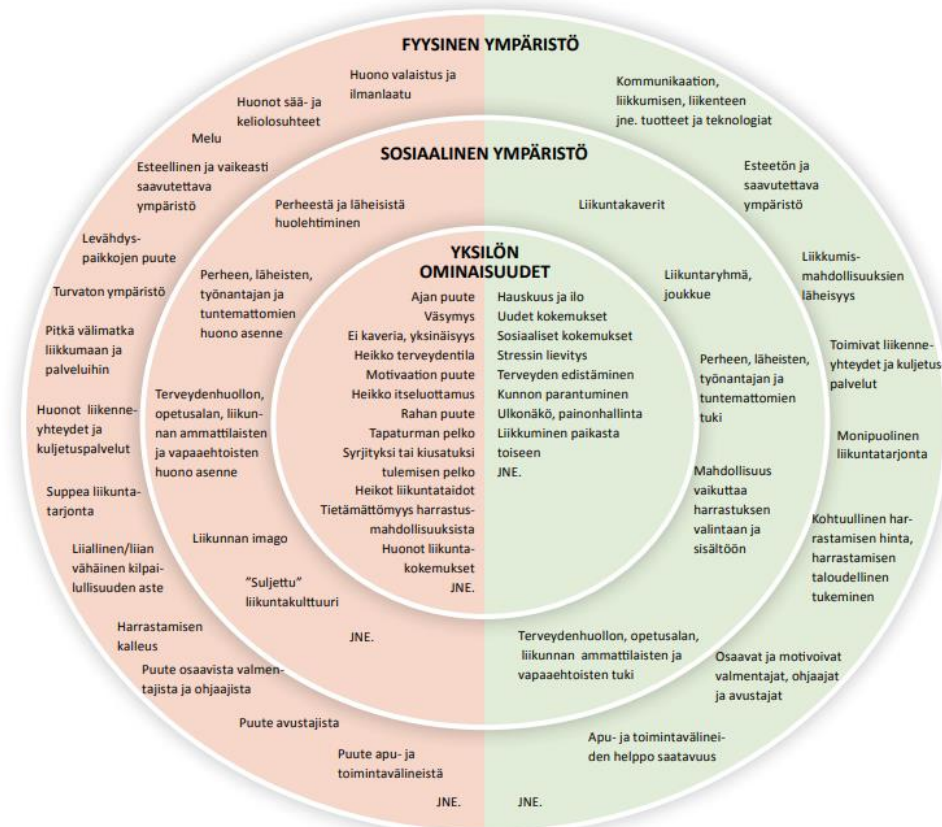
Pitkäaikaissairaudet eivät ole este liikunnalle, kunhan mahdolliset sairauksista johtuvat rajoitteet otetaan huomioon. Pitkäaikaissairaus voi silti olla syy jäädä pois liikunnan harrastamisesta. Esteitä voivat olla liikunnanopettajan tai -ohjaajan puutteellinen ymmärrys, erityistarpeiden huomiotta jättäminen tai sairauden aaltoilevuus. (Psoriasisliitto, 2020)

Yleisesti liikunnan ajatellaan tuovan ihmisiä yhteen ja edistävän yhdenvertaisuutta eri taustoista tulevien välillä. Tutkimusten mukaan liikkuminen yhdessä ei välttämättä näin tee, ja liikunnan parissa esiintyy runsaasti syrjintää (Kananen, 2020, ss. 69–70).

Maahanmuuttajien keskuudessa havaittuja esteitä liikuntaharrastukselle ovat: toiminnan asenneilmapiiri, epäasiallinen kohtelu, kielikynnys ja taloudelliset syyt. Samoin kuin ylipainoisten henkilöiden kohdalla, maahanmuuttajille liikunnan tavoite saattaa olla eriarvoinen: kotouttaminen eikä terveyden edistäminen, jolloin hyvistä tavoitteista huolimatta syntyy eriarvoisuutta (Rönkkö, 2020, s. 114). Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt jäävät helposti liikunnan ulkopuolelle syrjivien asenteiden ja käytöksen myötä (Kokkonen, 2012, s. 20). Huomionarvoista on, etteivät henkilöt ainoastaan jää ilman mahdollisia liikunnan terveysvaikutuksia, vaan syrjintä todennäköisesti heikentää terveyttä psyykkisten seurausten, kuten stressin, myötä (Kokkonen, 2012, ss. 38–39). Liikunnan yhdenvertaisuutta on asenne, että liikunta on mahdollista kaikille ja samaan tarkoitukseen: hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.

Kuvassa 2 on yhteenveto soveltavan liikunnan kohderyhmään kuuluvien henkilöiden liikuntaa estävistä ja edistävästä tekijöistä, vasemmalla estäviä tekijöitä ja oikealla edistäviä tekijöitä. Kuva on hyödyllinen liikuntaa edistäville järjestöille tarkastellessaan omaa toimintaansa ja edistäessään sosiaalista kestävyttä esteitä vähentämällä ja edistäviä tekijöitä lisäämällä.

Kuva 2. Toimintarajoitteisten henkilöiden liikunnan harrastamiseen vaikuttavia tekijöitä (Rikala, 2018b, s. 25).

3.2.2 Esteettömyys ja saavutettavuus

Esteettömyys ja saavutettavuus ovat sosiaalisen vastuun ulottuvuuksia ja osa kestävästä kehitystä (Invalidiliitto, n.d.-a; Suomen YK-liitto, n.d.-a). Esteettömyys tarkoittaa ihmisten monimuotoisuuden huomioimista rakennetuissa ympäristöissä, jolloin yhdenvertainen liikkuminen ja osallistuminen on mahdollista. Esteettömyys tulisi huomioida rakennetun ympäristön suunnittelussa, toteuttamisessa ja kunnossapidossa. (Invalidiliitto, n.d.-a) Esteetön ympäristö ei erottele ihmisiä, hyödyttää kaikkia ja on siten konkreettinen keino edistää sosiaalista kestävyttä (Invalidiliitto, n.d.-a; Solasvuo, 2022.). Esteettömyys hyödyttää erityisesti liikkumisesteisiä henkilöitä, ikääntyviä ja lapsiperheitä. Liikuntaympäristössä esteettömyydessä ei huomioida vain liikkumista vaan myös näkeminen, kuuleminen ja ymmärtäminen on otettava huomioon. (Suomen Paralympiakomitea, n.d.)

Saavutettavuus viittaa ihmisten moninaisuuden huomioimiseen palveluissa, viestinnässä, verkkosivuilla, ilmapiirissä ja asenteissa eli muissa kuin fyysiseen ympäristöön liittyvissä tekijöissä (Invalidiliitto, n.d.-b). Esteettömyyden ja saavutettavuuden perustana on sopivuus ja saatavuus kaikille toimintakyvystä riippumatta. Sosiaalista vastuuta on tehdä kaikille soveltuvia ratkaisuja eli yhteiskunnan lähtökohtana on kaikille sopiva suunnittelu (englanniksi Design for All). Jotta voidaan todella puhua esteettömästä ja saavutettavasta liikkumisesta, neuvonnasta ja palveluista, on koko ketjun, kaikkien osatekijöiden oltava esteettömiä. Esteettömyys ja saavutettavuus ovat välttämättömiä yhdenvertaisen liikunnan järjestämisessä.

3.3 Taloudellinen vastuu

Liikuntasektorilla kestävä talous näkyy hyvänä hallintotapana, joka sisältää toimintasäännöt, päätöksenteon ja sidosryhmien osallistamisen (Roiha ym., 2022, s. 54). Hyvällä hallintotavalla tarkoitetaan hallinto- ja ohjausjärjestelmää, joka määrittelee roolit ja tavan johtaa organisaatiota (Suomen YK-liitto, n.d.-a). Liikuntasektorilla toimintakulttuurin tulisi olla avointa ja osallistavaa (Opetus- ja kulttuuriministeriö, n.d.). Taloudelliseen teemaan liittyy myös kestävien toimintatapojen jalkauttaminen. Tutkittua tietoa liikuntasektorin taloudellisesta kestävyydestä on kuitenkin vähän (Roiha ym., 2022, s.30).

Kestävän kehityksen taloudelliseen näkökulmaan liittyy liikuntasektorin rahavirtojen ja rahoituksen vastuullisuus. Liikuntajärjestöt, urheiluliitot ja -seurat saavat valtionavustusta toimintaansa. Vuodelle 2023 liikuntaa edistäville järjestöille myönnettiin avustuksia yli 40 miljoonaa euroa (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2023). Valtion liikuntarahoitus on koostunut

lähes kokonaan Veikkauksen voittorahoista (Roiha ym., 2022 s. 34). Sosiaali- ja terveysalan yhdistysten rahoitus muuttuu vuoden 2024 alussa ja jatkossa avustukset myönnetään suoraan valtion budjetista (Valtioneuvosto, 2023). Avustus tulee käyttää vastuullisesti, esimerkiksi rahoitusta tulisi jakaa tasapuolisesti pojille/miehille ja tytöille/naisille. Vuoden 2016 selvityksessä suurempi osa liikuntaan kohdistetusta rahoituksesta ohjattiin pojille/miehille kuin tytöille/naisille (Roiha ym., 2022, s. 34).

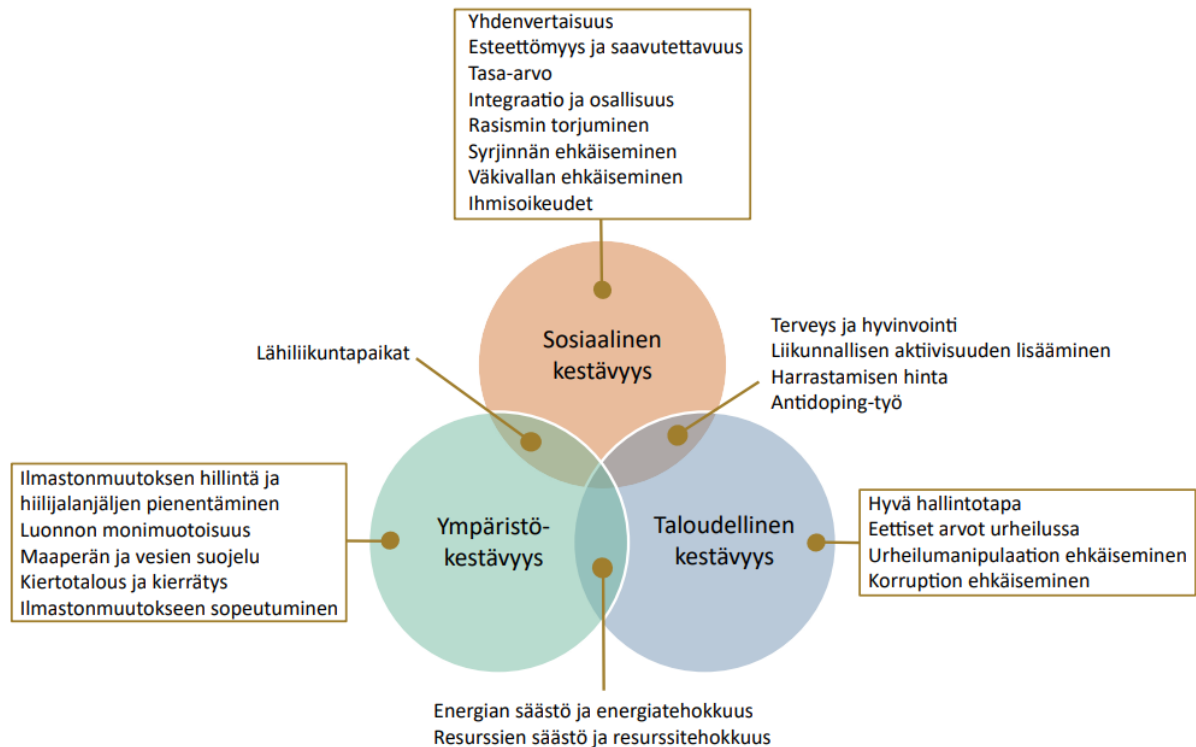
Taloukasvu tulisi saavuttaa maapallon kantokyky huomioiden. Urheiluvälineet, -tarvikkeet ja -varusteet ovat iso osa liikunnan harrastamista ja siten myös merkittävää liiketoimintaa. Liikuntasektorillakin on huomioitava kulutuksen vähentäminen, ympäristöystävällisten tuotteiden kehittäminen, kiertotalous ja vastuullinen markkinointi. Välineet edistävät liikunnan harrastamista ja liikunnan apuvälineet voivat mahdollistaa liikunnan harrastamisen toimintarajoitteisille henkilöille. Liikunnan apuvälineitä on mahdollista vuokrata, lainata ja kokeilla, joka on kestävä kehityksen periaatteiden mukaista.

Liikunta on merkittävä tekijä sairauksien ennaltaehkäisyssä ja siten liikkumisella on vaikutusta terveydenhuollon kustannuksiin (THL, 2022). Liikunnalla on välittömiä terveyshyötyjä ja liikunta tukee sairauksien hoitoa (UKK, 2022). Liikunta helpottaa stressiä ja ahdistuneisuutta, parantaa unen laatua ja kognitiivista suoriutumista. Säännöllinen liikunta ehkäisee monia yleisiä sairauksia, joita ovat muun muassa diabetes, sydän- ja verisuonisairaudet ja syövät, joiden hoitokustannukset ovat merkittäviä (THL, 2022). Liikkumattomuuden vuotuiset kustannukset ovat yli 3 miljardia euroa (UKK, 2023). Liikkumattomuus, sairauksien lisääntyminen ja väestön ikääntyminen haastavat taloudellista kestävyyttä. Soveltavan liikunnan näkökulmasta liikunta voi ennaltaehkäistä liitännäissairauksia, joiden lääke- ja sairaalahoito entisestään lisäävät terveydenhuollon kustannuksia. Liikunnalla voidaan siten nähdä olevan moniulotteisia myönteisiä vaikutuksia pitkäaikaissairaiden ja toimintarajoitteisten henkilöiden sosiaaliseen ja terveydelliseen tilaan vaikuttaen näin myös yhteiskunnassa käytettävissä oleviin resursseihin.

Kuva 3 kokoaa yhteen liikuntasektoria koskevat kestävä kehityksen osa-alueet.

Liikuntasektorin toimijoiden on kuitenkin aina arvioitava omalle toiminnalleen merkittävimmät näkökulmat ja kehittämiskohteet. Suurimmat haasteet kestävyden toteuttamiselle ovat niukat resurssit, aiheen monialaisuus ja laajuus sekä tiedon, osaamisen ja konkreettisten työkalujen puute (Roiha ym., 2022, s. 54).

Kuva 3. Liikuntasektorin kestävän kehityksen ulottuvuudet (Roiha ym. 2022, s. 28).

3.4 YK:n kestävän kehityksen tavoitteet liikuntasektorilla

Yhdistyneet kansakunnat on tunnistanut, että urheilu ja liikunta voivat edistää kestävästä kehitystä suvaitsevuuden, rauhan, terveyden, koulutuksen ja osallistamisen avulla (Suomen YK-liitto, 2017, s. 46). Liikunta ja urheilu tavoittaa suuria joukkoja koskettaen lähes jokaista ihmistä tavalla tai toisella. Urheilu herättää tunteita ja yhteisöllisyyttä, ja tarjoaa siten väylän kestävän kehityksen tavoitteiden edistämiseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Kestävä kehitys vaatii toimia kaikilta yhteiskunnan sektoreilta, ja liikuntasektori voi olla suunnannäyttävä kestävässä ja hyvinvoivassa maailman rakentamisessa.

Kazanin toimintasuunnitelma on UNESCO:n liikuntakasvatuksen ja urheilusta vastaavien ministerien hyväksymä suunnitelma, joka keskittyy Agenda 2030 tavoitteiden toteuttamiseen urheilussa (UNESCO, 2017, ss. 9–17, Liikunnan Kehitysyhteistyö LiKe, n.d.).

Toimintasuunnitelma tunnistaa urheilun ja liikunnan kestävän kehityksen mahdollistajana ja nostaa esiin yhdeksän Agenda 2030-tavoitetta, joihin liikunta voi vaikuttaa (Suomen YK-liitto, 2017, ss. 62–65):

1. Tavoite 3: Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille.

2. Tavoite 4: Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet.
3. Tavoite 5: Saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia.
4. Tavoite 8: Edistää kaikkia koskevaa kestäväää talouskasvua, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja.
5. Tavoite 10: Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä.
6. Tavoite 11: Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat.
7. Tavoite 12: Varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys.
8. Tavoite 13: Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan.
9. Tavoite 16: Edistää rauhanomaisia yhteiskuntia; rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla.

Opinnäytetyön aiheeseen liittyen tavoitteista voidaan vielä nostaa erityisesti esille tavoitteita, jotka liittyvät soveltavaan liikuntaan. Tavoite hyvä terveys (3) ja toimenpiteenä toimintarajoitteisten henkilöiden ja ikäihmisten huomioiminen liikunnan yhdenvertaisuuden edistämässä on yksi tähän kuuluvista tavoitteista (Roiha ym., 2022, s. 20). Kazanin toimintasuunnitelmassa mainitaan, että liikuntapolitiikan on oltava inklusiivista, jotta eriarvoisuus vähenee (UNESCO, 2017, ss. 1–2). Inklusiivisella tarkoitetaan yhdenvertaista ja syrjimätöntä, kaikkia osallistavaa ja mukaan ottavaa toimintaa (Työterveyslaitos, n.d.). Eriarvoisuuden vähentäminen (10) tavoittelee toimintarajoitteisten henkilöiden yhtäläisten mahdollisuuksien tukemista ja ikäihmisten osallisuuden kasvattamista (Roiha ym., 2022, s. 20). Kestävät kaupungit ja yhteisöt (11) nostaa esiin eri väestöryhmien, lasten, iäkkäiden ja erityisryhmien, kykyä liikkua arjen lähiympäristöissä (kuten puistoissa ja viheralueilla). Myös sukupuolten välinen tasa-arvo (5) on tärkeä, jotta sukupuolesta riippumatta on mahdollisuus liikkua terveyttä edistävästi. Hyvä hallinto (16) taas liittyy vahvasti liikuntajärjestöjen toimintatapoihin. Liikuntaan vaikuttavat Agenda 2030 tavoitteet voidaan jakaa taulukon 1 mukaisesti sosiaaliseen, ekologiseen ja taloudelliseen kestävään kehitykseen huomioiden kolmen ulottuvuuden yhtenäisvaikutus.

Taulukko 1. Liikuntasektoria koskettavat YK:n kestävän kehityksen tavoitteet (UNESCO, 2017, ss. 9–17; Liikunnan Kehitysyhteistyö LiKe, n.d.)

Ympäristövastuu	Sosiaalinen vastuu	Taloudellinen vastuu
  	 	

3.5 Liikunnan muutostekijät

Tulevaisuutta ennakoiva toimintatapa, kuten megatrendien ja muutostekijöiden tunnistaminen, on kestävän kehityksen mukaista. Megatrendi on useista ilmiöistä koostuva yleinen kehityssuunta, joka tapahtuu yleensä maailmanlaajuisesti (Sitra, n.d.) Sitran Megatrendit 2023 -julkaisussa ennustetaan hyvinvoinnin haasteiden kasvavan ja toisaalta tunnistetaan ennaltaehkäisevät toimet sairauksien hoidon rinnalla (Sitra, 2023, ss. 28–35). Väestön ikääntyminen, liikunnan vähyyt ja elintavat vaikuttavat heikentävästi ihmisten terveyteen. Myös mielenterveysongelmat ovat nousussa. Liikunta on yksi tapa ehkäistä sairauksia ja vastata megatrendeihin (UKK-instituutti, 2022). Tulevaisuuden mahdollisuuksina taas nähdään kokonaisvaltainen hyvinvointi ja kestävät elämäntavat, joihin voidaan vaikuttaa valinnoilla ja teoilla (Sitra, 2023, ss. 67–68).

Muutostekijä kuvaa toimintaympäristön keskeisiä muutoksia ja epävarmuuksia (Valtioneuvosto, 2019). Valtion liikuntaneuvosto esittää viisi liikunnan muutostekijää ja tulevaisuuden vaihtoehtoa, joihin muun muassa megatrendit vaikuttavat yhdessä

toimintaympäristön kehityksen ja alueellisen kehityksen kanssa. Ensimmäisenä muutostekijänä on liian vähäinen fyysinen aktiivisuus. Ohjauskeinona fyysisen aktiivisuuden lisäämiseen on liikkumisen eriarvoisuuteen puuttuminen ajoissa ja liikkumisen edistäminen. Mikäli näin ei tehdä, fyysinen passiivisuus, sairastuvuus ja työkyvyttömyys lisääntyvät entisestään, samoin eriarvoisuus fyysisessä aktiivisuudessa. Resurssikilpailu voi johtaa siihen, että panostetaan vain huippu-urheiluun, eikä koko väestön terveysliikuntaan. Toisena muutostekijänä ilmastonmuutos voi edistää liikkumista pyöräilyn ja kävelyn myötä sekä leuto ilmasto innostaa ulkoliikuntaan. Negatiivisessa vaihtoehdossa muutokset säässä hankaloittavat liikunnan harrastamista ja urheilumuotoja lopetetaan ympäristösyistä. Kolmantena muutostekijänä digitalisaatio edistää liikkumista sovellusten, välineiden ja etäohjaamisen myötä. Toisaalta teknologia passivoi ja vähentää tarvetta liikkua. Neljäntenä muutostekijänä väestön ikääntyminen voidaan nähdä elinvoimaisena voimavarana. Haasteena taas on riittämätön huoltosuhde ja resurssien puute, mikäli ikääntyneiden toimintakyky ja terveys on heikko. Viimeisenä muutostekijänä mainitaan kaupungistuminen, joka voi edistää fyysisesti aktiivista elämäntapaa. Kaupungit voivat olla saavutettavia, esteettömiä ja monimuotoisia viheralueiltaan. Keskittyminen suuriin kaupunkeihin voi myös johtaa huonoon ilmanlaatuun, luontosuhteen katoamiseen ja ylikuormittuneisiin liikuntapalveluihin. (Valtion liikuntaneuvosto, n.d.)

Tulevaisuuden skenaarioiden tarkastelu on tärkeää, jotta voidaan panostaa hyvinvoinnin ja kestävyden rakentamiseen. Edellä mainituista tulevaisuuskuvista voidaan todeta liikunnalla olevan keskeinen rooli terveyttä tukevana tekijänä epävarmuuden ja muutosten keskellä.

4 Lainsäädäntö ja muut ohjauskeinot

Jo 1970-luvulla Kuntoliikunnan eurooppalainen peruskirja sekä Liikuntakasvatuksen ja urheilun kansainvälinen peruskirja määrittivät jokaisen oikeuden osallistua urheiluun ja harrastaa liikuntaa (Roiha ym., 2022, ss. 20–21). Liikuntatoimintaa koskeva lainsäädäntö ja Suomea velvoittavat sopimukset ohjaavat ja tukevat vastuullisuusohjelman laatimista. Seuraavat lait ja sopimukset luovat perustan SoveLin vastuullisuusohjelmalle:

- Liikuntalaki (390/2015)
- Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986)
- Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)
- Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (27/2016)

Kestävän kehityksen edistämisen ja SoveLin toiminnan näkökulmasta liikuntalaista nostetaan esiin seuraavat kohdat: edistää eri väestöryhmien mahdollisuuksia liikkua ja harrastaa liikuntaa, väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, fyysisen toimintakyvyn ylläpitäminen ja parantaminen, liikunnan kansalaistoiminnan kehittäminen ja eriarvoisuuden vähentäminen liikunnassa. Liikuntalain toteuttamisessa on huomioitava ympäristön kunnioittaminen ja kestävä kehitys. (Liikuntalaki 390/ 2015)

Tasa-arvolaki keskittyy sukupuoleen ja sukupuoli-identiteettiin perustuvaan tai sukupuolen ilmaisuun liittyvään syrjinnän ehkäisyyn sekä naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistämiseen (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986). SoveLin toimintaympäristössä sukupuolten välistä tasa-arvoa voidaan edistää esimerkiksi tarjoamalla liikuntatoimintaa, jossa on huomioitu mahdollisimman hyvin sukupuolen moninaisuus. Yleisesti voidaan todeta, että SoveLi ja sen jäsenjärjestöt työpaikkana ovat naisvaltaisia. Rekrytointiprosesseissa voi kiinnittää huomioita alan houkuttelevuuteen ja sukupuolten moninaisuuden edustukseen alalla. Yhdenvertaisuuslaissa sanotaan, ettei ketään saa syrjiä ”iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suhtautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella”. Lain mukaan liikuntatoiminnassa on tehtävä kohtuulliset mukautukset, jotta toimintarajoitteinen henkilö voi käyttää liikuntapalveluja yhdenvertaisesti muiden kanssa. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014)

Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista edistää vammaisten oikeuksia ja täysimääräistä osallistumista yhteiskuntaan. Sopimuksessa periaatteena on mahdollisuuksien yhdenvertaisuus ja velvoitteena palveluiden saatavuuden ja käytön edistäminen vammaisille. Sopimuksen mukaisesti SoveLi lisää tietoisuutta vammaisista ja soveltavasta liikunnasta. Sopimuksen 30. artiklassa mainitaan erikseen yhdenvertainen osallistuminen vapaa-ajantoimintaan ja urheiluun. (Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016) SoveLi edistää vammaisten henkilöiden osallistumista liikuntaan ja tukee järjestöjä, jotta he voivat yleissopimuksen mukaan tarjota palveluja vammaisille henkilöille.

Tässä yhteydessä mainitaan myös Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömydestä, joka edistää toimintarajoitteisten henkilöiden pääsyä liikuntaharrastusten pariin (Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömydestä 241/2017). Saavutettavuusdirektiivi edistää yhdenvertaisuutta ja kaikkien mahdollisuuksia käyttää palveluita (Poutapilvi, n.d). Hyvä saavutettavuus varmistaa, että kaikki saavat tiedon liikuntamahdollisuuksista ja kykenevät tarvittaessa ilmoittautumaan liikuntaryhmiin ja -tapahtumiin verkkopalveluissa.

Valtionavustus mahdollistaa liikuntaa edistävien järjestöjen toiminnan. Valtioneuvoston asetus liikunnan edistämisestä asettaa edellytyksiä toiminnalle, kuten liikunnan järjestäminen, yhteiskunnallinen aktiivisuus ja miten edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa (Valtioneuvoston asetus liikunnan edistämisestä 550/2015). Opetus- ja kulttuuriministeriön yleisavustuksen kriteerit ja kestävän kehityksen linjaus vaikuttavat vastuullisuusohjelman sisältöön. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon lisäksi hakemuksessa arvioidaan kuinka järjestön toiminta edistää kestävästä kehitystä mukaan lukien ympäristövastuun (Opetus- ja kulttuuriministeriö, n.d.; Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2022). SoveLin jäsenjärjestöt hakevat avustuksen Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksesta (STEA). STEA edellyttää samankaltaisia tavoitteita avustetulle toiminnalle kuin opetus- ja kulttuuriministeriö: velvollisuus vähentää eriarvoisuutta ja lisätä yhdenvertaisuutta. Ekologinen näkökulma on mainittu siten, että toiminnan tulisi auttaa pitämään huolta itsestä, toisista ja ympäristöstä. (STEA, n.d.)

5 Vastuullisuusohjelma

Vastuullisuusohjelma on työkalu vastuullisuuden toteuttamiseen ja kestävän kehityksen edistämiseen. Se on tapa varmistaa vastuullisuusteot ja määrittellä mitä vastuullisuustyöllä tavoitellaan ja miksi. Vastuullisuusohjelmassa huomioidaan toimintaympäristön ja sidosryhmien odotukset ja tarpeet. Siinä arvioidaan toiminnan vaikutuksia ja vastuullisuustyön tärkeimpiä teemoja. (Thinkfurther, n.d.) Vastuullisuusohjelmaan laaditaan tavoitteet, toimenpiteet ja seuranta. Konkretia ja seuranta ovat avainasemassa, jotta teot toteutuvat, edistävät kestävästä kehitystä ja luovat organisaatiolle arvoa.

Liikuntasektorilla kestävän kehityksen ulottuvuuksiin, kuten ympäristövaikutuksiin, on alettu kiinnittää huomiota. Vuonna 2007 julkaistussa Urheilun valkoisessa kirjassa linjataan sosiaalisesta kestävydestä ja ympäristövastuusta (Roiha ym., 2022, s. 21).

Ympäristöhallinnan kehittämistä edistetään kansainvälisesti, valtakunnallisesti ja paikallisesti kunnissa, liitoissa, seuroissa ja järjestöissä (Simula & Oja, 2020, s.27). Kestävän kehityksen edistäminen liikuntasektorilla vaatii tietoa. Yleisellä tasolla liikunnan merkittävimmät ympäristövaikutukset on tunnistettu (ks. luku 3.1), mutta liikuntatoimijoiden on vastuullisuustyössään lähdettävä liikkeelle oman toiminnan merkittävien vaikutusten tunnistamisesta, esimerkiksi laskemalla hiilijalanjälki. Simulan ja Ojan mukaan ympäristönäkökohtien tunnistaminen ei ole vielä kovin yleistä eivätkä toimet ole olleet vaikuttavia (Simula & Oja, 2020, s. 27). Lisäksi vastuullisuustyön seuranta on edistettävä. Kansainvälisellä tasolla on todettu tarve mittareille arvioimaan liikuntasektorin YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumista (UNESCO, 2017, s. 19). Tämänhetkisen tiedon mukaan

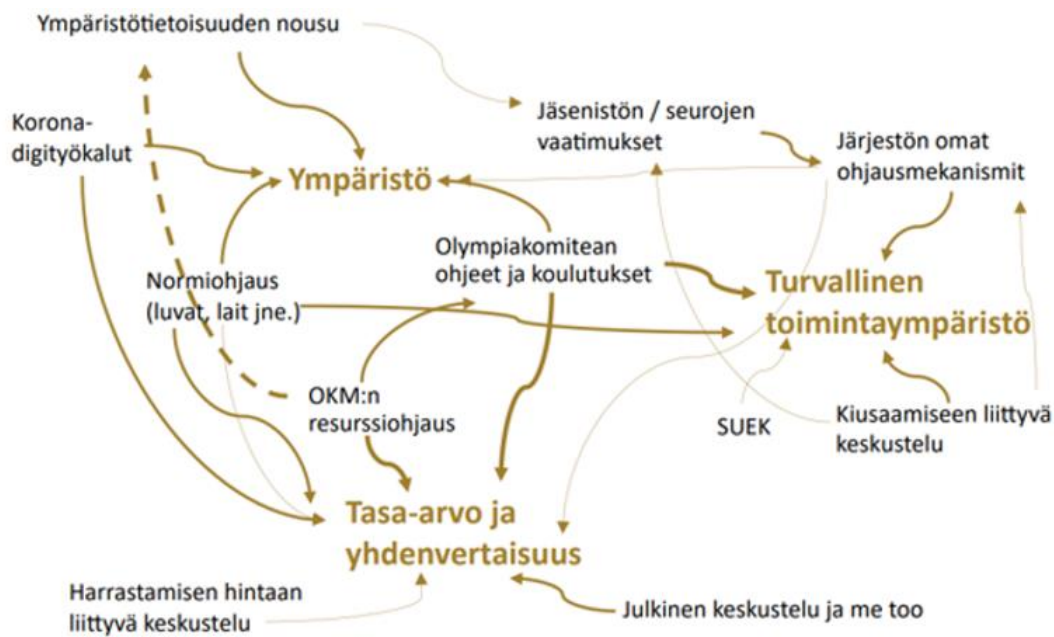
alle puolet Suomen lajiliitoista ja palvelujärjestöistä seuraa tavoitteiden toteutumista (Roija ym. 2022, s. 52). Yksi esimerkki tasa-arvon konkreettisesta edistämisestä koripallossa on samat maajoukkuepelaajakorvaukset naisille ja miehille (Suomen Koripalloliitto, n.d., s. 3). Liikunnan tuomat positiiviset vaikutukset luovat erinomaisen toimintakentän vastuullisen toiminnan kehittämiseksi mukaan lukien toimet ympäristön hyväksi. Kazanin toimintasuunnitelma tunnistaa, että liikunnan vaikutus kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumiseen vaatii koko liikuntasektorin (julkinen hallinto, opetus- ja liikuntajärjestöt, sidosryhmät) sitoutumista (UNESCO, 2017, s. 2).

5.1 Aiemmin laadittuja vastuullisuusohjelmia ja -työkaluja

Lajiliitot ja liikuntajärjestöt ovat laatineet yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmia sekä ympäristöohjelmia tai -suunnitelmia, mutta kaikki kolme ulottuvuutta: taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristön huomioivat ohjelmat ovat vasta tavoitetasolla eivätkä monilla toteutettuina (Roija ym., 2022, ss. 51–52). Lisäksi sitoutumisessa ja toteutumisessa on eroja. Opetus- ja kulttuuriministeriön arviointikriteerit velvoittavat liikunnan toimijoita huomioimaan vastuullisuuden (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2022). Liikunta- ja urheilujärjestöt ja seurat ovat siten viime vuosina laatineet vastuullisuusohjelmia tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien lisäksi. Olympiakomitean Urheillaan ihmisiksi – Urheiluyhteisön vastuullisuusohjelma toimii monen lajiliiton ja seuran ohjelmien pohjana (Olympiakomitea, 2020a). Koripalloliiton ympäristövastuusuunnitelma ja tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma ovat ansiokkaasti laadittu (Suomen Koripalloliitto, n.d.; Suomen Koripalloliitto 2021). Aiemmin laadittuja vastuullisuusohjelmia on benchmarkattu osana tätä opinnäytetyötä ja hyödynnetty SoveLin vastuullisuusohjelman laatimisessa (Liite 2).

Olympiakomitea tukee urheiluyhteisön vastuullisuustyötä tarjoten materiaaleja, työkaluja ja koulutusta lajiliitoille ja seuroille (Olympiakomitea, n.d.). Sivuilta löytyy runsaasti tietoa, verkkokoulutuksia ja tiedostoja lajiliittojen ja seurojen hyödynnettäväksi. Olympiakomitea järjestää myös vastuullisuusklinikoita. Kestävän kehityksen valmentaja -verkkosivuilta, jonka Olympiakomitea on nimennyt KeKe-koutsi-vinkeiksi, tarjoaa konkreettisia toimintatapoja ympäristövastuulliseen seuratoimintaan. Kuva 4 osoittaa tekijät, jotka vaikuttavat vastuullisuusohjelmien laatimiseen liikuntasektorilla.

Kuva 4. Liikuntasektorin vastuullisuusohjelmia ohjaavat tekijät (Roiha ym., 2022 s. 60).

5.2 Vastuullisuuden jalkauttaminen

Vastuullisuusohjelma ja -työkalut tukevat kestäväen kehityksen toteutumista. Seuranta, arviointi ja vastuullisuustoiminnan jatkuva kehittäminen ovat keinoja varmistaa vastuullinen toiminta. Jalkauttamisella tarkoitetaan tässä prosessia kohti tavoitetta, että vastuullisuus olisi osa päivittäistä käytännön toimintaa. Liikuntasektorin vastuullisuuden toteuttamisen esteitä ovat niukat resurssit ja puutteellinen tieto, joihin voidaan vaikuttaa selkeällä jalkauttamismallilla strategiselta tasolta jokapäiväiseen toimintaan (Roiha ym., 2022, s. 54). Vastuullisuuden jalkauttamiseen voidaan hyödyntää yritysmaailman ja muiden alojen tapoja huomioiden liikuntasektorin ominaispiirteet, joita ovat tyypillisesti voittoa tavoittelematon toiminta, vapaaehtoistyön suuri määrä sekä julkisten hyödykkeiden tarjoaminen ja ansioiden saavuttaminen omistustavaroiden sijaan (Breitbarth ym., 2015, s. 256). Taulukkoon 2 on koottu vastuullisuuden toteuttamisen kokonaiskuva ja siihen on poimittu esimerkin omaisesti liikuntasektoria koskevia ohjeita ja työkaluja.

Taulukko 2. Vastuullisuuden toteuttamisen keinoja (Ioana & Alexandru, 2022, ss. 54–56, Maon ym. 2009, ss.74–77, Silva & Gouveia, 2016, s. 195, Olympiakomitea, n.d.)

	Käytäntöjä ja työkaluja
STRATEGINEN	<p>Ohjauskeinot</p> <ul style="list-style-type: none"> • sosiaaliset ja poliittiset (lait, opetus- ja kulttuuriministeriön kriteerit yleisavustukselle, YK:n tavoitteet, eettiset periaatteet -Reilu Peli) <p>Johdon sitoutuminen Taloudelliset resurssit Henkilöstöresurssit Kilpailijoiden benchmarkkaus Nykytilan selvitys Sidosryhmien odotukset Vastuullisuusohjelman laatiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • tavoitteet
JALKAUTTAMINEN	Motivointi ja sitouttaminen
	Innostavan ilmapiirin luominen Työntekijöiden ja sidosryhmien osallistaminen
	<ul style="list-style-type: none"> • Sidosryhmävierailut
	Tiedon levittäminen
	<ul style="list-style-type: none"> • Työpajat • Koulutukset
	Konkreettiset teot
	Johtamisjärjestelmät Hiilijalanjalan laskeminen Elinkaaren arviointi Työntekijöiden kannusteet Työkalut
	<ul style="list-style-type: none"> • tarkastuslistat (vastuullisen tapahtumajärjestämisen muistilista) • toimintaohjeet (väärinkäytöksen tai epäeettisen toiminnan ilmoitus) • mallisäännöt • verkkokoulutukset
Seuranta	
Mittarit Kyselyt	
Viestintä ja vuorovaikutus	
Vastuullisuusraportointi Sisäinen viestintä sidosryhmille	
<ul style="list-style-type: none"> • uutiskirje • intranet • koulutukset 	
Ulkoisen viestintä sidosryhmille	
<ul style="list-style-type: none"> • verkkosivut • sosiaalinen media • toimintakertomukset 	
Selkokielen käyttö	

Kestävän johtajuuden piirteitä voidaan soveltaa liikuntajärjestöjen johtamiseen tavoiteltaessa vastuullisuuden edistämistä ja jalkauttamista. Ensimmäinen järjestössä on oltava tahtoa. Asiantuntijaorganisaatioissa vastuullisuutta edistetään osallistamalla koko henkilökunta, luomalla yhteinen tahtotila, sitoutumalla ja rohkeudella tehdä asiat toisin sekä näyttämällä muille suuntaa. (Bärlund & Perko, 2013, s. 141) Toisena piirteenä on avoimuus, jolla tarkoitetaan toiminnan läpinäkyvyyttä (Bärlund & Perko, 2013, s. 151). Avoimuus luo luottamusta ja arvostusta. Kolmas piirre on mahdollistaminen (Bärlund & Perko, 2013, s. 154). Vastuullisuuden saavuttamiseen tarvitaan kaikkien toimijoiden yhteistyötä, uusia toimintamalleja, dialogia ja kannustusta. Neljäntenä piirteenä korostuu yhteistyö eli toimintaa ja palveluita kehitetään yhdessä muiden järjestöjen kanssa (Bärlund & Perko, 2013, s. 166). Vastuullisuusohjelman laatiminen, jalkauttaminen ja onnistuminen voidaan kiteyttää kuvan 5 muodossa.

Kuva 5. Vastuullisuuden vaiheita kohti onnistumista (mukaillen Bärlund & Perko, 2013, ss. 202–203).

6 SoveLi ry:n vastuullisuusohjelma

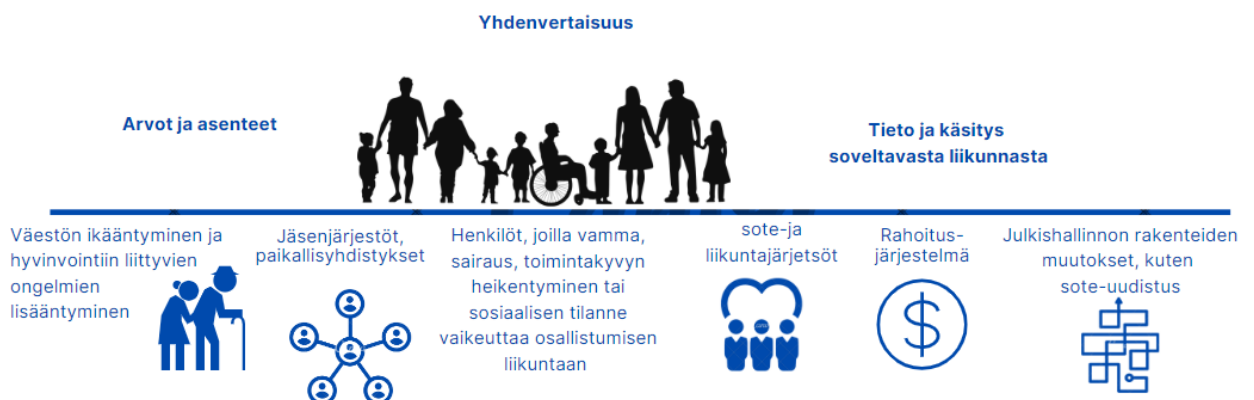
Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen työ, jonka lopputuotoksena on SoveLin vastuullisuusohjelma ja liikunnan vastuullisuustyökalu jäsenjärjestöille. Toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto tutkimukselliselle työlle, jossa tuotoksena on aina jokin konkreettinen tuote (Vilkkä & Airaksinen, 2003, ss. 9, 51). Toiminnallisen työn tavoitteena on hyödyttää ammatillisen kentän toimeksiantajan tarvetta esimerkiksi laatimalla ohjeistus, opas tai ohjelma. Opinnäytetyössä yhdistyy tietopohja, käytännön toteutus ja tutkimusviestinnällinen raportointi. Lopputuotoksessa yhdistyy viestinnällinen ja visuaalinen ilme. Tämän opinnäytetyön tilaajana toimi Soveltava Liikunta Soveli ry. Tilaajalla oli tarve vastuullisuusohjelmalle, joka yhdistää ja päivittää kestävän kehityksen ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat.

6.1 Toimeksiantajan esittely

Soveltava Liikunta Soveli ry on valtakunnallinen asiantuntijajärjestö, joka kokoaa yhteen kansanterveys-, potilas- ja vammaisjärjestöjä. SoveLin tavoite on edistää pitkäaikaissairaiden ja vammaisten ihmisten mahdollisuuksia liikuntaan, jotta jokaisella on mahdollisuus liikkua. SoveLin arvot ovat yhdenvertaisuus, tasa-arvo, osallisuus ja asiantuntijuus. SoveLi tarjoaa jäsenjärjestöilleen palveluja, kuten koulutusta, konsultointia, julkaisuja ja materiaaleja viestinnän ja vaikuttamistyön tueksi. SoveLi tukee jäsenjärjestöjen liikuntatoimintaa, kehittää soveltavan liikunnan työtä valtakunnallisesti ja vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon tavoitteena vahvistaa soveltavan liikunnan asemaa ja resursseja. (SoveLi ry, 2023, ss. 1–7). SoveLissa on kolme työntekijää vuonna 2023 (SoveLi ry, n.d.-a).

SoveLin jäsenjärjestöjä on 19 kappaletta ja ne edustavat henkilöitä, joilla on toimintakykyyn tai sairauteen liittyvä toimintarajoite (SoveLi, n.d.-b). Toimintarajoite voi näkyä ulospäin tai olla krooninen pitkäaikaissairaus tai mielenterveyteen liittyvä, joka ei aina näy ulospäin. Jäsenjärjestöt tarjoavat liikuntatoimintaa ja -tapahtumia sekä neuvontaa ja koulutusta ympäri Suomen. SoveLin vaikutuspiirissä on arviolta 460 000 henkilöä. Jäsenjärjestöjen lisäksi SoveLin toimintaan vaikuttavat muun muassa rahoitus, SOTE-uudistus ja väestön ikääntyminen sekä yhteiskunnan arvot, kuten kuvaan 6 on koottu. (SoveLi, 2023, s. 2)

Kuva 6. SoveLin toimintaympäristö ja siihen vaikuttavat tekijät.

6.2 Vastuullisuusohjelman tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tavoitteena oli laatia SoveLin vastuullisuusohjelma vuosille 2024–2025. Tavoitteena oli, että vastuullisuusohjelma on suoraan hyödynnettävissä opetus- ja

kulttuuriministeriön (OKM) liikuntaa edistävien järjestöjen yleisavustuksen hakemuksessa. Asiantuntijajärjestönä SoveLilla on myös vastuu huomioida liikunnan vastuullisuus paikallisyhdistyksiä myöten. Vastuullisuusohjelmassa keskitytään liikunnan vastuullisuuden jalkautukseen jäsenjärjestöille. Tavoitteena oli tuottaa koulutuksissa hyödynnettävää tietoa liikunnan vastuullisuudesta ja konkreettinen työkalu liikunnan vastuullisuuden jalkautukseen. Työn lopputuotoksia hyödynnetään yleisavustushakemuksessa ja SoveLin koulutuksissa jäsenjärjestöjen liikuntavastaaville. Tietoperusta tuottaa vahvan pohjan siihen, mitkä ovat liikunnan vastuullisuuden osa-alueet, kuten merkittävimmät ympäristövaikutukset, ja tietoa hyödynnetään valitessa mitkä vastuullisuuden teemat valittiin SoveLin vastuullisuusohjelmaan. Tavoitteen ja tarpeen saavuttamiseksi laadittiin seuraavat tutkimuskysymykset:

1. Mikä on SoveLin vastuullisuuden nykytila ja jäsenjärjestöjen liikunnan vastuullisuuden nykytila?
2. Mitkä ovat SoveLin tärkeimmät vastuullisuusnäkökulmat ja vastuullisuusohjelman tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit?
3. Miten liikunnan vastuullisuus jalkautetaan jäsenjärjestöihin ja paikallisyhdistyksiin?

6.3 Vastuullisuusohjelman laatimismenetelmät

Vastuullisuusohjelman tiedonkeruumenetelmiä olivat benchmarkkaus, työntekijöiden tiedonannot, sähköinen kysely ja verkkotyöpaja. Menetelmät ovat sekä määrällisiä (kysely) että laadullisia (tiedonannot, työpaja, benchmarkkaus). Määrällinen tutkimusmenetelmä antaa numeraalista tietoa, kun halutaan tietää esimerkiksi missä määrin tai kuinka paljon (Vilkkä & Airaksinen, 2003, s. 58). Opinnäytetyössä kyselyn kautta haluttiin esimerkiksi tietää faktoja ja selvittää sitä, missä määrin vastuullisuus toteutuu tällä hetkellä. Kyselyn kautta saatu määrällinen aineisto analysoidaan tunnusluvuilla, kuten prosentteina ja esitetään esimerkiksi kaavioiden ja taulukoiden avulla (Vilkkä & Airaksinen, 2003, s. 57). Analysoinnilla tarkoitetaan vastausten muuttamista tutkittavaan ja havainnoitavaan muotoon (Vilkkä & Airaksinen, 2003, s. 62).

Laadullisella tutkimusmenetelmällä kerätään tietoa esimerkiksi lomake- tai teemahaastattelun kautta ja tavoitteena on saada kokonaisvaltaista ymmärrystä ihmisten toiminnasta, käsityksistä ja haluista sekä puuttuvaa faktatietoa (Vilkkä & Airaksinen, 2003, s. 57, 63). Yhtenä tavoitteena on saada selville ihmisten omat kuvaukset todellisuudesta, kuten miten liikunnan vastuullisuus toteutuu sekä mitä tietoa ja taitoa tarvitaan vastuullisuuden edistämiseen (Vilkkä, 2015, s. 118). Tiedonannot verrattiin konsultaatioiksi ja käytettiin kuin

lähdeaineistoa, koska niiden kautta kerätään ja tarkistetaan faktoja SoveLin työntekijöiltä. Valituilla menetelmillä haettiin puuttuvaa tietoa lopputuotosten tueksi (Vilkkä & Airaksinen, 2003, s. 58). Vastuullisuusohjelmassa on selkeät teemat, joten laadullinen aineisto analysoitiin sisällönanalyysin kautta eli aineistosta säästetään tärkeä informaatio, tiivistetään ja ryhmitellään kokonaisuudeksi (Vilkkä, 2015, s. 164). Tässä opinnäytetyössä tutkimusaineisto kerättiin kirjallisesti opinnäytetyöntekijän muistiinpanoina paikan päällä työntekijöiltä ja etänä ryhmätilanteessa työpajassa. Laadullista aineistoa ei opinnäytetyössä analysoida syvällisesti (Vilkkä & Airaksinen, 2003, s. 58).

Benchmarking tarkoittaa menetelmää tai prosessia, jossa tunnistetaan ja vertaillaan vastaavan parhaita toimintatapoja, pyritään oppimaan muilta tavoitteena kehittää omaa toimintaa (Tuominen, 2021, s. 118; Ojasalo & Ojasalo, 2008, s. 291). Vertailtavia kohteita voivat olla kilpailijat, standardit tai organisaatiot oman alan sisällä tai muilta aloilta. Benchmarkkaus alkaa määrittelemällä mitä halutaan vertailla. Opinnäytetyössä benchmarkattavia muuttujia olivat vastuullisuusohjelman teemat, tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit. Tiedonantojen kautta saatiin tietoa ansiokkaista vastuullisuusohjelmista, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmista ja ympäristöohjelmista, jotta voidaan vertailla liikunta-alan parhaita vastuullisuuskäytänteitä. Vertaisanalyysin prosessiin liittyy toimintaympäristön ja analyysin tavoitteen määrittely, analyysin rajaus, datan keruu, datan analyysi ja tulosten raportointi (Bärlund & Perko, 2013, s. 208). Vertaisanalyysin lopuksi määritellään omat tavoitteet, kehitetään ohjelma ja otetaan se käyttöön (Ojasalo & Ojasalo, 2008, ss. 291–292). Benchmarkkaamalla päästiin oikeaan suuntaan vastuullisuusohjelman laatimisessa ja voitiin tunnistaa tärkeät teemat ja huomata yhtäläisyydet. Lisäksi huomattiin puutteita, joita SoveLin vastuullisuusohjelmaan haluttiin sisällyttää. Benchmarkkaus myös säästää aikaa, kun voi rakentaa hyvälle pohjalle oman vastuullisuusohjelman. Tavoitteena toiminnallisessa opinnäytetyössä on lopputuotoksen erottautuminen vastaavista.

Benchmarkkauksen kautta selvitettiin, millaisia vastuullisuusohjelmia on laadittu ja miten laatia SoveLille yksilöllinen ja persoonallisen näköinen vastuullisuusohjelma. Vertaisanalyysiä aloitettaessa SoveLin työntekijöillä oli tiedossa, että Olympiakomitea on laatinut urheiluyhteisön yhteisen vastuullisuusohjelman ja Koripalloliitto on laatinut ansiokkaan vastuullisuusohjelman. Lisäksi Olympiakomitean vastuullisuuspäälliköltä tiedusteltiin lajiliittojen hyvistä vastuullisuusohjelmista ja saatiin ehdotus yritysmaailman vastuullisuusohjelmien benchmarkkaukseen. Soveltavan liikunnan näkökulmasta Suomen Paralympiakomitean vastuullisuusohjelma kuului benchmarkkauksen piiriin (Suomen Paralympiakomitea, 2020). Näiden lisäksi tiedonhaun kautta käytiin läpi liikunta- ja

urheilualan vastuullisuusohjelmia pyrkimyksenä löytää erottavia tekijöitä ja SoveLin toiminnan kannalta oleellisia asioita.

SoveLin toimintaan ja käytäntöihin tutustuttiin asiakirjojen ja työntekijöiden tiedonantojen perusteella. Kestävän kehityksen suunnitelmaa ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmaa käytettiin pohjana ja yhdessä työntekijöiden kanssa keskusteltiin päivitettävät kohdat. Työntekijöiden tiedonannot saatiin yhteisissä palavereissa ja sähköpostitse.

Yhdeksi menetelmäksi valittiin sähköinen kyselylomake, koska se voidaan lähettää kaikille halutuille, on nopea vastata ja saadaan toivottuja vastauksia. Kyselyä laadittaessa pohdittiin mitä mitataan, keneltä ja miksi (Vilkkä & Airaksinen, 2003, s. 59). Kysely on vakioitu eli kaikilta kyselyyn vastaavilta kysytään samat kysymykset samalla tavalla siten, että vastaaja itse lukee kirjallisesti kysymykset ja vastaa niihin kirjallisesti (Vilkkä, 2015, s. 94). Kyselylomake on hyvä, mikäli kysyttävät asiat ovat arkaluontoisia ja anonyymisyys on helppo toteuttaa. Tietoa kerättiin jäsenjärjestöjen nykytilan selvitykseen ja liikunnan vastuullisuuden jalkauttamiseen. Kyselyssä oli 20 kysymystä (Liite 3). Tavoitteena oli tiivis kysely sisältäen mahdollisuuden avoimiin vastauksiin, johon halukkaat saivat laajemmin vastata omin sanoin. Lisäksi vaihtoehtona oli 'En osaa sanoa', koska tieto siitä, ettei ole käsitystä liikuntatoiminnan vastuullisuudesta, on arvokasta vastuullisuusohjelman tavoitteita asetettaessa. Kyselyn tulosten avulla saatiin ajantasainen käsitys liikunnan vastuullisuudesta jäsenjärjestön kannalta katsottuna ja tuloksia hyödyttiin myös työpajassa.

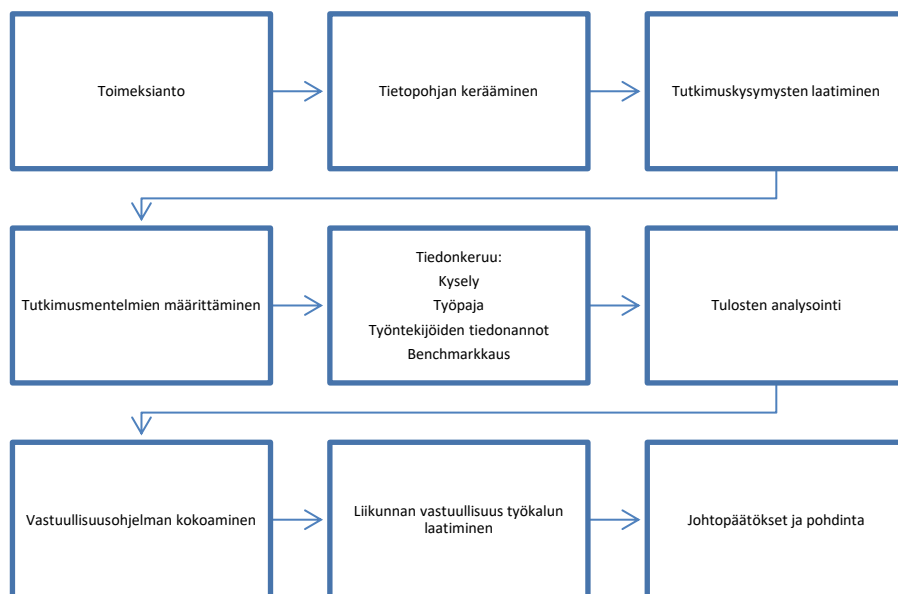
Työpaja on ennalta suunniteltu tapaaminen, jossa korostuu osallistujien aktiivinen osallistuminen tavoitteen saavuttamiseksi. Työpaja menetelmänä osallistaa ja mahdollistaa keskustelun ja laajempien vastausten saamisen. Osallistaminen on tärkeää, koska työntekijöillä on merkittävä rooli vastuullisuuden kehittämisessä ja heillä on tietoa järjestämästään toiminnasta ja liikkujista. (Tuominen, 2015, ss. 21–23, 29) Työpajassa on mahdollista saada kattava näkökulma, arvioida toteuttamisen mahdollisuuksia ja saada käsitys liikkujien tarpeista. Osallistavassa työmenetelmässä yhtenä tavoitteena voidaan ravistella osallistujien näkemyksiä. Työpajaan osallistuminen voi helpottaa muutoksen tekoa ja oman roolin merkityksen ymmärtämistä. Työpajan tarkoitus on myös valmistaa ja motivoida jäsenjärjestöjä liikunnan vastuullisuuden jalkauttamiseen. Työpaja menetelmänä soveltaa teemahaastattelua eli puolistrukturoitua haastattelua, koska ennalta on valittu kysymyksiä, mutta työpaja mahdollistaa avoimet vastaukset ja keskustelun kulun (Vilkkä, 2015, s. 124).

Työpajaan valittiin keskeiset aiheet, tässä tapauksessa aiheiksi valittiin vastuullisuusohjelman teemat ja kysymyksiä, miten liikunnan vastuullisuutta voidaan edistää jäsenjärjestöissä. Laadullisessa tutkimusmenetelmässä yhtenä tärkeänä tehtävänä on lisätä osallistujien ymmärrystä asiasta ja vaikuttaa myönteisesti asenteeseen tutkittavaan asiaan (Vilka, 2015, s. 125). Työpajankin yksi tavoite oli lisätä tietoa liikunnan vastuullisuudesta ja motivoida jäsenjärjestöä edistämään vastuullisuutta liikuntatoiminnassaan. Työpajaan voi yhdistää tehtäviä ja työpajassa voi hyödyntää virtuaalisia sovelluksia osallistujien aktivointiin ja työskentelyn innostamiseen (Vilka, 2015, s. 124; Innokylä, n.d.). Työpajaan oli valmisteltu Flinga -seinä tiedonkeruuseen ja -rakenteluun, mutta pienen osallistujajoukon (n=7) myötä sitä ei käytetty.

6.4 Vastuullisuusohjelman rakentamisen prosessikuvaus

SoveLilla oli tarve laatia vastuullisuusohjelma, joka samalla päivittää kestävän kehityksen ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat. Opiskelijan kiinnostuksesta tutustua SoveLin toimintaan päätettiin vastuullisuusohjelma laatia opinnäytetyönä tammikuussa 2023. Vastuullisuusohjelman aktiivinen työstö tapahtui maaliskuu-kesäkuun 2023 aikana. Vastuullisuusohjelman laatijana toimi opinnäytetyöntekijä ja vahvana tukena laatimisessa olivat SoveLin työntekijät sekä opinnäytetyön ohjaaja. Jäsenjärjestöt osallistettiin mukaan vastuullisuusohjelman kehittämistyöhön kyselyn ja työpajan kautta. Kuvassa 7 kuvataan opinnäytetyön prosessi, joka tuki vastuullisuusohjelman laatimista.

Kuva 7. Opinnäytetyön prosessi

Vastuullisuusohjelman laatimisprosessi on liitetty osaksi vastuullisuusohjelmaa (Liite 5). Laatiminen aloitettiin tunnistamalla tarve. Vastuullisuusohjelmalle oli tarve tulevaa OKM:n yleisavustusta varten. OKM:n aiemman arvion mukaan määriteltiin kehityskohteeksi muun muassa jäsenjärjestöjen huomioiminen vahvemmin osana vastuullisuusohjelmaa. Vastuullisuusohjelman laatimiseen hyödynnettiin Syklin Ympäristöjärjestelmän rakentamisen esitystä ja Olympiakomitean yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman suunnitteluprosessia (Olympiakomitea, 2020b, s. 8; Sykli markkinointi, 2019). Osana suunnittelua todettiin seuraavat hyödyt: yleisavustuksen saaminen, SoveLin vastuullisen toiminnan toteuttaminen, vastuullisuuden näkyväksi tekeminen sekä vastuullisuuden jalkauttaminen jäsenjärjestöihin. Nykykäytäntöjen selvityksen avulla (ks. luku 6.5.1) määritellään missä toimitaan jo hyvin ja missä on kehitettävää, jolloin vastuullisuusohjelman tavoitteet voidaan määrittellä. Tavoitteiden saavuttaminen vaatii konkreettisia toimenpiteitä. SoveLin osalta on tärkeä saada kaikki mukaan eli omien työntekijöiden lisäksi jäsenjärjestöt ja edelleen paikallisyhdistykset, joissa liikunta käytännössä tapahtuu. Osallistaminen ja kaikilta saadut kehittämissideat ovat myös osa vastuullisuusohjelman laatimista, kuten myös viestiminen, perehdyttäminen ja kouluttaminen. Vastuullisuusohjelmaan laadittiin mittarit, joilla seurataan tavoitteiden saavuttamista.

6.5 Tulokset

Työntekijöiden tiedonantojen perusteella muodostettiin käsitys SoveLin nykytilasta. Kysely jäsenjärjestöjen liikuntavastaaville ja työpajan tiedonkeruu muodostivat jäsenjärjestöjen nykytilan kuvauksen ja antoivat tietoa kehitettävistä kohteista, jotta vastuullisuus voidaan jalkauttaa paikallisyhdistyksiin asti. Benchmarkkaus ja Olympiakomitean vastuullisuusmateriaali tukivat tavoitteiden, toimenpiteiden ja mittareiden määrittämistä ja työkalun laatimista.

Benchmarkkauksella vertailtiin olemassa olevia vastuullisuusohjelmia. Olympiakomitean ja lajiliittojen lisäksi valittiin vertailuun muutama yritysmaailman vastuullisuusohjelma. Yhdenvertaisuuden ollessa tärkeä osa-alue sisällytettiin Olympiakomitean, Paralympiakomitean ja Koripalloliiton yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat vertaisanalyysiin. Teemojen, tavoitteiden ja toimenpiteiden yhtäläisyyksistä pyrittiin muodostamaan SoveLille konkreettiset toimenpiteet. Tässä esitetään lyhyesti benchmarkkauksesta poimitut parhaat vastaavat käytännöt niin SoveLille kuin jäsenjärjestöille. Liitteessä 2 on yhteenveto benchmarkkauksesta. Olympiakomitean ja Paralympiakomitean vastuullisuusohjelmista heijastuu asiantuntijan ja vaikuttajan rooli, kuten SoveLillakin. Sieltä voidaan nostaa esiin osallistava, luottamuksellinen ja laadukas

asiantuntijuus, joka edistää olosuhteita lajiliitoille ja jäsenjärjestöille toimia vastuullisesti. Toimenpiteinä nostettiin tiedon ja ymmärryksen tuottaminen lausuntojen, koulutuksen ja viestinnän avulla. Viestinnällä tuodaan esille eri vamma- ja sairausryhmiä sekä kerrotaan aktiivisesti vastuullisuusasioista ja -teoista. Yhteistyö eri toimijoiden kanssa on myös osa vastuullisuuden edistämistä. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokyselyt ja niiden tulosten raportointi on niin ikään tarpeellista vastuullisuuden tilan selvittämisessä ja seurannassa. Taloudellisen kestävyuden puolella on vastuu käyttää valtionavustus vastuullisesti ja huomioida myös vastuullinen taloudenpito ja varainhankinta. Ympäristövaikutusten vähentämisessä korostuu kestävä liikkuminen, etäosallistumismahdollisuudet, kestävät hankinnat ja toimitilojen kestävä käyttö. Digitaalisten materiaalien hyödyntäminen on yleinen ilmastoteko. Kattojärjestöjen, kuten Olympiakomitea ja SoveLi, yhtenä vastuullisuustoimena nähdään vaikutuspiirissä olevien toimijoiden kannustaminen ympäristötekoihin, kuten hiilijalanjäljen laskemiseen, ympäristöohjelmien laatimiseen, KeKe-koutsin vinkkien käyttöön ja esimerkiksi kampanjoihin osallistumiseen. Vastuullisuusosaamisen kehittäminen ja vastuullisen toiminnan kehittäminen koko järjestöketjussa on oleellinen osa vastuullisuutta.

Benchmarkkauksesta tunnistettiin, että avoimen ja hyväksyvän ilmapiirin luominen on yhdenvertaisen liikunnan perustekijä. Liikuntatoiminta on järjestettävä niin, että kaikki ovat tervetulleita mukaan. Paralympiakomitea totesi vastuullisuusohjelmassaan, että eri-ikäisten ja vammaryhmien lisäksi tulevat sukupolvet huomioidaan, mikä on kestävä kehityksen mukaista. Liikuntatoiminnan tulisi vähentää eriarvoisuutta, edistää terveyttä ja hyvinvointia ja olla niin sanottua matalan kynnyksen liikuntaa. Liikunnan suunnittelussa ja toiminnassa huomioidaan vähemmistöt, kuten sairauden tai vamman aiheuttama toimintarajotteisuus. Vastuullisuuden kannalta on tärkeää osallistaa liikkujat päätöksenteossa ja saada harrastajien ääni kuuluviin. Liikuntatoiminnassa edistetään fyysistä turvallisuutta. Ympäristövastuuta edistetään päästöjä vähentämällä kannustamalla liikkumaan joukkoliikennettä hyödyntäen, kimpakyydeillä, pyörällä ja kävellen. Tässä huomioidaan kuitenkin toimintakyvyn rajoitteet, ettei se aina ole mahdollista toimintarajotteisille henkilöille tai pitkäaikaissairaille. Saavutettavuus ja esteettömyys huomioidaan liikuntapaikkojen valinnoissa. Jäsenjärjestöt voivat osallistua kampanjoihin ja teemapäiviin edistäen eri vastuullisuusosioita.

6.5.1 Nykytilan kuvaus

SoveLin nykytilaa selvitettiin kevään 2023 aikana työntekijöiden tiedonantojen kautta. Kartoitus aloitettiin tutustumalla kestävä kehitys-, yhdenvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelmiin ja selvittämällä, onko niissä asetettuja tavoitteita saavutettu ja mitkä ovat edelleen

ajankohtaisia tavoitteita. Nykytilan kartoitusta haastoi työntekijöiden vaihtuvuus. Nykyiset kolme työntekijää ovat nykytilan kartoituksen aloituksen aikaan olleet SoveLissa alle puoli vuotta. Todettiin myös, että aiemmissa suunnitelmissa tavoitteita oli paljon ja tulevassa vastuullisuusohjelmassa asetetaan muutamia selkeitä ydintavoitteita.

Vastuullisuuden näkökulmasta voidaan todeta, että SoveLi toimii vastuullisesti. SoveLin ydintoiminta ja arvot ovat linjassa sosiaalisen kestäväen kehityksen tavoitteiden kanssa. Valtionavustus ohjaa SoveLia toimimaan taloudellisesti vastuullisesti. Ekologisen kestäväen kehityksen näkökulmasta etäosallistuminen ja sähköisten materiaalien hyödyntäminen on kehittynyt entisestään viime vuosien aikana. Tapahtumia, tilaisuuksia ja kokouksia on vähän ja ne järjestetään aina esteettömissä ja saavutettavissa tiloissa. Lentomatkoja on vähän ja ne valitaan harkiten. Toimistoarjessa SoveLi on Olympiakomitean vuokralainen jakaen tilat Sporttitalossa Pitäjänmäellä Helsingissä ja toimii siellä omalta osaltaan vastuullisesti energian kulutuksen, veden ja jätteiden kierrätyksen suhteen.

Työntekijät ja hallitus ovat sitoutuneita sosiaaliseen vastuun edistämiseen SoveLin vision ja mission kautta. Toiminnan lähtökohta on yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. SoveLin tavoite on edistää pitkäaikaissairaiden ja toimintarajoitteisten henkilöiden mahdollisuuksia liikuntaan, jotta jokaisella on mahdollisuus liikkua. Asiantuntijaorganisaationa viestinnän pääkohderyhmiä ovat jäsenjärjestöt, joille viestitään suomeksi muun muassa uutiskirjeen ja jäsenkirjeen kautta. Lisäksi viestintää tapahtuu sosiaalisen median kanavien välityksellä. Osa verkkosivuista on käännetty myös englanniksi ja pieni osa ruotsiksi. Nykytilaa selvitetessä huomattiin, että digipalvelun saavutettavuusvaatimukset täyttyvät vain osittain ja saavutettavuusseloste kaipaa päivytystä. Todetaan kuitenkin, että koulutuksia ja muuta viestintää järjestetään tarpeen mukaan myös muilla kielillä. Koulutuksissa, kokouksissa ja muissa tilaisuuksissa huomioidaan osallistujien erityistarpeet, induktiosilmukan käyttö ja kerrotaan ääneen visuaalisesti näytettävä materiaali. Pienenä organisaationa työntekijät ovat SoveLin voimavara. Työntekijöiden hyvinvoinnista huolehditaan esimerkiksi työterveyshuollolla, liikunta-, kulttuuri- ja lounasseteleillä, kouluttautumisen kannustamisella ja tarjoamalla tunti viikossa työaikaan liikunnan harrastamiseen.

Tasa-arvolaisissa sanotaan, että kumpaakin sukupuolta tulisi olla vähintään 40 % valtion ja kuntien toimielimissä (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986). Vaikka järjestöt eivät kuulu velvoitteen piiriin, myös liikuntajärjestöissä suositellaan kiintiösäännöksen toteuttamista (Suomen Koripalloliitto, n.d.). SoveLin toimialan todetaan olevan naisvaltaista työntekijöiden, hallituksen ja jäsenjärjestöjen liikuntavastaavien suhteen.

Jäsenjärjestöjen nykytilan selvitys aloitettiin tutustumalla verkkosivuihin. SoveLin vastuullisuusohjelman kannalta keskitytään liikunnan vastuullisuuteen eikä järjestöjen koko toimintaan. Liikunnan vastuullisuudesta löytyi verkkosivujen kautta vain vähän tietoa. Lisäksi vastuullisuus ja liikunta saattoivat olla vaikeasti löydettävissä verkkosivuilta. Järjestöjen vastuullisuudesta voidaan todeta samoin kuin SoveLista, että toiminta ja tavoitteet edistävät sosiaalista kestäväää kehitystä. Järjestöjen arvoja ovat muun muassa osallisuus, oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastuullisuus. Liikuntatoiminnassa vapaehtoisuus, vertaisohjaajuus ja yhteisöllisyys ovat niin ikään sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden osa-alueita. Vertaisohjaaja tarkoittaa ohjaajaa, joka on samankaltaisessa tilanteessa, esimerkiksi pitkäaikaissairauden tai toimintarajoitteen suhteen.

Toiminnallaan jäsenjärjestöt tavoittelevat, että pitkäaikaissairaant ja toimintarajoitteiset henkilöt voivat olla tasavertaisina mukana yhteiskunnassa ja toteuttavat näin sosiaalisen kestävyuden tavoitteita. Esimerkiksi Aivoliitto pitää tärkeänä liikunnan saavutettavuuden, esteettömyyden ja tasa-arvon toteutumista (Aivoliitto, n.d.). Hengityслиitto on laatinut ohjelman sää- ja ilmatoriskien haittojen vähentämiseen (Hengityслиitto ry, n.d). Ilmansaasteet ja päästöt vaikuttavat hengitysterveyteen ja hengityssairaiden elämänlaatuun. Voidaan todeta, ympäristövaikutusten merkitys on suurempi joissakin potilasryhmissä kuin toisissa. Liikunnan ympäristövaikutukset koostuvat pääosin säännöllisesti järjestettävään liikuntaan kulkemisesta ja mahdollisiin isoihin liikuntapahtumiin matkustamisesta ja materiaalihankinnoista.

Järjestöjen hybridimallit liikuntatoimissa ovat yleisiä, mikä on ympäristönäkökulmasta myönteistä. Samalla on huomioitava, että etäliikunnan fyysiset ja psyykkiset terveysvaikutukset voivat jäädä alhaisemmiksi heikentäen sosiaalista kestävyttä. Liikuntatoiminta on taloudellisesti saavutettavaa, sillä harrastamaan pääsee järjestöjen paikallisyhdistysten jäsenmaksulla. Täten järjestöt edistävän yhdenvertaisuutta myös alhaisten osallistumiskustannusten myötä.

Liikunnan vastuullisuuden nykytilaa selvitettiin verkkosivujen lisäksi kyselyllä huhtikuun 2023 alussa ja työpajalla toukokuun 4. päivä. Kyselyyn vastasi 7 henkilöä ja vastausprosentti oli 37 %. Kyselyn tuloksia tarkasteltiin Webropolin raportoinnin avulla. Vastaukset jaettiin karkeasti kolmeen kategoriaan: hyvin toteutuvat, ei osaa sanoa ja kehitettävää (Taulukko 3).

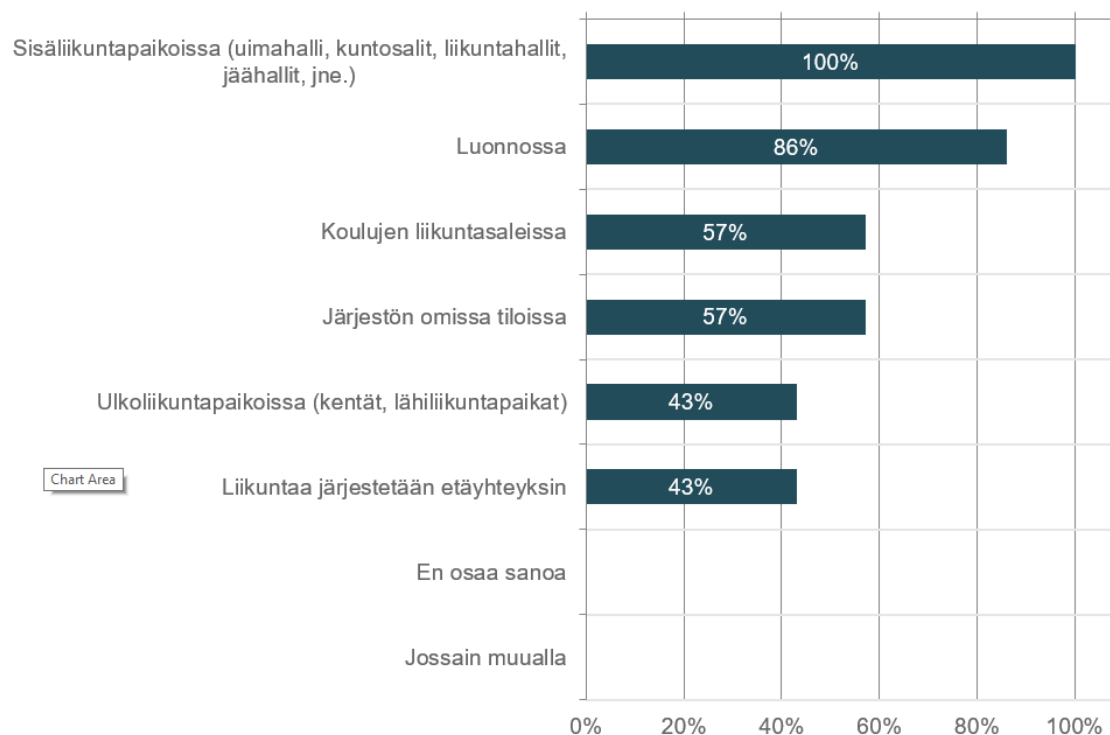
Taulukko 3. Liikunnan vastuullisuuskyselyn tuloksia

Hyvin toteutuvat	Ei osaa sanoa	Kehitettävää
Kaikilla on mahdollisuus osallistua liikuntatoimintaan sukupuolesta riippumatta	Tapahtuuko liikuntatoiminnassa syrjintää, häirintää tai kiusaamista	Esteettömyyden ja saavutettavuuden toteutuminen
Liikuntatoiminnan innostava, avoin ja moniarvoinen ilmapiiri	Puututaanko syrjintään	Viestinnän avoimuus ja kohderyhmän tavoittaminen
Henkilöiden toimintakyky ja fyysinen kunto on huomioitu liikuntatoiminnassa	Huomioidaanko ympäristöasiat liikuntatoiminnassa	Liikuntatoiminnasta saa tietoa tai neuvontaa, mikäli ei osaa suomea tai ruotsia
Toiminnan järjestäjillä ja toimintaan osallistuvilla on vaikuttamismahdollisuuksia liikuntatoimintaan.		Eri-ikäisten, kielellisen, taloudellisen ja toimintakykyyn liittyvä yhdenvertaisuus
Järjestön toimijoista huolehditaan lakien ja hyvien tapojen mukaisesti		
Liikuntavälineitä hankitaan harkitusti, osallistujat tuovat omia välineitä ja lisäksi hyödynnetään yhteiskäyttöä		
86 % vastaajista vastasi liikuntaa järjestetään		

luontoympäristössä		
Liikuntatoimintaan saavutaan eri kulkutavoilla		

Tilojen, joissa liikuntatoimintaa järjestetään, esteettömyys ja saavutettavuus toteutuu vain tyydyttävästi. Paikallisyhdistysten voi olla itse vaikea vaikuttaa olemassa olevien tilojen esteettömyyteen, mutta he voivat pyrkiä valitsemaan tilat ja luontoreiitit esteettömyystietojen perusteella, ja varmistaa omien tilojen esteettömyys. Alla olevan kuvan 8 mukaan liikuntaa järjestetään hyvin monipuolisissa paikoissa.

Kuva 8. Kyselyn tulokset missä tiloissa liikuntaa järjestetään

Avoimet vastaukset antoivat lisätietoa, kuinka vastuullisuus toteutuu tai ei toteudu. Kahdessa vastauksessa tuli ilmi, että digitaaliset kanavat eivät välttämättä ole riittävät saavuttamaan kaikkia, tai iäkkäät vertaisohjaajat eivät hallitse kaikkien kanavien käyttöä. Painetun lehden lopettaminen on esimerkiksi hankaloittanut tiedonkulkua jäsenistölle. Tässä tulee esiin vastuullisuuden eri osa-alueiden keskinäisriippuvuus. Ympäristön kannalta painetun lehden lopettaminen voidaan nähdä myönteisenä säästämällä luonnonvaroja, mutta samalla taas se

voi heikentää sosiaalista vastuullisuutta. Ympäristötekoja olivat esimerkiksi roskien kerääminen pois luonnosta ja se että, retkille otetaan oma muki mukaan kertakäyttöisten sijaan.

Liikuntatoiminnan ollessa keskeistä, kyselyssä tiedusteltiin mitä yhdenvertaisuuden osa-alueista liikuntavastaajat kokevat tarpeellisiksi kehittää. Vastauksissa nousi esiin eri-ikäisten, kielellinen, taloudellinen ja toimintakykyyn liittyvä yhdenvertaisuus. Lisäksi kysyttiin, kuinka näitä on tällä hetkellä pyritty toteuttamaan. Avointen vastausten perusteella yhdenvertaisuuden toteutumisessa on vaihtelevuutta riippuen siitä, kuka liikuntatoimintaa suunnittelee. Yhdenvertaisuutta pyritään toteuttamaan ilmaisten tapahtumien kautta ja järjestämällä monenlaista toimintaa eri aikoina, ulkona ja sisätiloissa. Yhtenä haasteena mainittiin, kuinka saada toimintaan mukaan henkilöt, jotka hyötyisivät liikunnasta eniten.

Työpajaan osallistui opinnäytetyöntekijän ja kolmen SoveLin työntekijän lisäksi kolme jäsenjärjestöjen liikuntavastaavaa. Tyypillisesti kuukausittaisiin työpajoihin osallistuu 5–15 henkilöä, joten osallistuminen liikunnan vastuullisuutta koskevaan työpajaan jäi tavallista alhaisemmaksi. Työpajasta muodostui kuitenkin vuorovaikutteinen ja antoisa tilaisuus. Aiheeseen johdateltiin SoveLin työntekijän puolesta, jonka jälkeen liikunnan vastuullisuus esiteltiin lyhyesti opinnäytetyön tietoperustaan pohjautuen. Kestävän kehityksen, megatrendien ja vastuullisuusohjelman yleisen esittelyn lisäksi keskityttiin siihen mistä liikunta-alan vastuullisuus koostuu ja miksi liikuntasektorillakin vastuullisuusohjelmia laaditaan. Seuraavaksi esiteltiin kyselyn tulokset, jotka johdattelivat työpajan osallistavaan keskusteluosioon. Osallistujat osallistuivat aktiivisesti keskusteluun siitä, kuinka yhdenvertaisuutta voisi edistää, varmistaa syrjimätön liikuntatoiminta, huomioida ympäristö ja edistää osallisuutta. Keskustelusta päällimmäisenä nousivat esille aiheen tärkeys ja esilläolo, mutta varsinaiset toimenpiteet vielä puuttuvat. Järjestöissä on saatettu tiedostaa vastuullisuus, mutta ohjeita tai resursseja ohjelmien laatimiseen ja vastuullisuuden edistämiseen ei ole. Toisena nousi esille, että vastuullisuutta tulisi viedä järjestöissä porras ylöspäin toiminnanjohtajan ja hallituksen suuntaan. Liikunnan vastuullisuuden ja nykytilan kannalta oli kuitenkin oleellista saada tietoa ruohonjuuritasolta. Kolmantena nousi esille tarve tietoisuuden lisäämiselle ja koulutukselle sekä liikuntavastaaville että paikallisyhdistysten toimijoille. SoveLi voisi laatia koulutuskokonaisuuden ja valmiin materiaalin, jota liikuntavastaavat voivat käyttää omissa koulutuksissaan saaden näin myös monipuolisuutta ja uutta sisältöä omaan toimenkuvaansa.

Työpajan keskustelusta voidaan nostaa esille keskustelu eri-ikäisten yhdenvertaisuuteen liittyen esille tullut tarve myös kaikenikäisille vertaisohjaajille. Liikunnanohjaajat ja

vertaisohjaajat saattavat olla iäkkäitä ja toiminnan jatkuvuuden kannalta liikuntatarjonnasta ja vapaaehtoistyöstä tulisi tehdä houkuttelevaa nuoremmalle sukupolvelle. Kielellisen yhdenvertaisuuskeskustelun yhteydessä esiin nousi viestinnän tärkeys. Viestintä on keskeisessä asemassa yhdenvertaisuuden edistämässä, jotta tavoitetaan mahdollisimman moni kohderyhmään kuuluva henkilö. Toimintakyvyn yhdenvertaisuusteemassa keskusteltiin liikuntatoiminnan tarjonnasta ja käytännön haasteista, kuten kuljetuspalveluiden toimimattomuudesta tai liikunnan apuvälineiden saatavuudesta, yhteiskäytöstä ja kuljetuksesta. Yhtenä jalkauttamiseen vaikuttavana tekijänä nousi esiin tahtotila. Paikallisyhdistykset saattavat olla hyvinkin itsenäisiä toimintayksiköitä ja toimia samalla tavalla vuodesta toiseen ja lisäksi vapaaehtoistoimin. Vastuullisuuden edistämässä täytyy siten huomioida riittävä tuki liikuntatoiminnan järjestäjille ja korostaa kehittämistoimenpiteiden hyötyjä.

6.5.2 Vastuullisuusohjelman teemat

Vastuullisuusohjelma on liitteenä 5. Opetus- ja kulttuuriministeriön yleisavustuksen kriteerien ja benchmarkkauksen perusteella vastuullisuusohjelman teemoiksi valittiin:

1. yhdenvertaisuus ja tasa-arvo
2. turvallinen ja terveellinen toimintaympäristö
3. hyvä hallinto
4. ympäristövastuu

SoveLin vastuullisuustyö keskittyy vahvasti sosiaaliseen kestävyteen liikunnan yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisen ja syrjimättömän toimintaympäristön myötä, jotka taas edesauttavat terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. Turvallinen toimintaympäristö tarkoittaa ympäristöä, jossa kaikki toimijat ovat turvassa kiusaamiselta ja epäasialliselta käytökseltä (Opetus- ja kulttuuriministeriö, n.d.). Terveellinen ja turvallinen toimintaympäristö mahdollistaa liikunnan ilon ja liikunnan positiiviset vaikutukset. Tasa-arvoinen ja yhdenvertainen toiminta on avointa, esteetöntä ja saavutettavaa kaikille väestöryhmille. Yhdenvertaisuus on otettava huomioon kokonaisvaltaisesti liikuntajärjestöissä: hallinnossa, päätöksenteossa, henkilövalinnoissa ja järjestöissä järjestettävässä toiminnassa.

Taloudellista kestävyttä edistetään hyvän hallinnon periaatteiden mukaan, jolla tarkoitetaan, että liikuntajärjestöjen toiminta on sääntöjen mukaista, avointa ja osallistavaa (Opetus- ja kulttuuriministeriö, n.d.). Se sisältää vastuullisen taloudenpidon, varainhankinnan ja avustuksen käytön sekä työntekijöistä huolehtiminen. Jäsenjärjestöissä ja

paikallisyhdistyksissä huomioidaan vertaisohjaajien ja vapaaehtoisista huolehtimisen. Osallistaminen ja vaikuttamismahdollisuudet koko järjestöketjussa on olennaista (jäsenjärjestö, paikallisyhdistys, liikkujat).

Ympäristövastuu sisältää ympäristövaikutusten tunnistamisen ja haitallisten vaikutusten vähentämisen (Opetus- ja kulttuuriministeriö, n.d.). Ympäristö huomioidaan toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Ympäristökestävyyttä edistetään muun muassa viestinnän ja koulutuksen avulla.

6.5.3 Vastuullisuusohjelman tavoitteet

Jokaisen teeman alle koottiin merkityksellisemmät tavoitteet. Tavoitteissa pyrittiin tuomaan esille ydinosaamista ja priorisoimaan toiminnan vastuullisuutta.

Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon teeman tavoitteissa korostuu asiantuntijuus ja vaikuttaminen. Jäsenjärjestöjen tavoitteena on, että yhdenvertaisuus ja tasa-arvo toteutuvat liikuntatoiminnassa ja kaikki kokevat itsensä tervetulleiksi. Seuraavat tavoitteet valittiin SoveLin toiminnalle:

- Liikunnan yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittäminen valtakunnallisesti.
- Jäsenjärjestöjen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyön tukeminen.
- Soveltavan liikunnan näkyväksi tekeminen yhteiskunnan eri sektoreille.
- Yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen toimintakulttuurin edistäminen.

Turvallisen ja terveellisen toimintaympäristön teeman tavoitteena on, ettei toiminnassa esiinny minkäänlaista häirintää tai kiusaamista. SoveLin osalta päätavoite on:

- Työympäristö on turvallinen eikä töissä esiinny epäasiallista kohtelua tai syrjintää.

Jäsenjärjestöjen osalta turvallinen ja terveellinen toimintaympäristö takaa fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti turvallisen liikunnan harrastamisen. Liikuntatoiminnan ilmapiirin tulisi olla avoin ja positiivinen kannustaen terveellisiin elämäntapoihin ja terveyttä edistävään liikkumiseen.

Hyvän hallinnon teema sisältää niin hallituksen kuin työntekijöiden tavan toimia vastuullisesti. Sen alle nimettiin seuraavat tavoitteet:

- Toiminta on luottamusta ja tyytyväisyyttä herättävää.
- Työntekijöistä huolehditaan.
- Jäsenjärjestöihin kohdistuva toiminta on laadukasta ja osallistavaa.

Jäsenjärjestöissä tavoitteena on, että liikuntavastaavat voivat vaikuttaa liikuntatoiminnan järjestämiseen, resursseihin ja kehittämiseen. Paikallisyhdistyksissä on lisäksi tärkeää, että liikuntatoimintaan osallistuvilla on mahdollisuus vaikuttaa ja suunnitella liikuntatoiminnan tarjontaa.

Ympäristövastuun teema tarkoittaa ympäristövaikutusten tunnistamista ja vähentämistä. SoveLi pyrkii tähän seuraavien tavoitteiden kautta:

- Liikenteen päästöjen vähentäminen.
- Luonnonvarojen kulutuksen vähentäminen.
- Ympäristöasioista viestiminen ja ympäristöasioiden huomioiminen koulutuksissa.

Jäsenjärjestöissä ja paikallisyhdistyksissä on tavoite tulla tietoisiksi oman toiminnan ympäristövaikutuksista ja mahdollisuuksista vaikuttaa niihin.

6.5.4 Vastuullisuusohjelman toimenpiteet

Toimenpiteet on listattu vastuullisuusohjelmaan (Liite 5). Tässä kuvataan lyhyesti jokaisen teeman toimenpiteitä. Jäsenjärjestöjen toimenpiteet kuvataan lyhyesti ja tarkemmat kuvaukset löytyvät liikunnan vastuullisuus -työkalusta (Liite 6).

Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään valtakunnallisesti kannanottojen, lausuntojen ja yhteistyön kautta. Koulutus on tärkeä osa yhdenvertaisuustyötä. Sen kautta jäsenjärjestöjen ja liikuntavastaavien tarpeisiin vastataan kohtaamalla kaikki kohderyhmät ja edistämällä yhdenvertaisuutta. Niin ikään viestintä on tärkeä keino huomioida moninaisuus ja vähemmistöt sana- ja kuvavalinnoilla sekä tiedon välittämällä eri kanavissa. Yhdeksi toimenpiteeksi määriteltiin myös verkkosivujen saavutettavuuden parantaminen, koska saavutettavuusseloste on päivitetty viimeksi 12.8.2020. Lisäksi säännöllisin väliajoin toteutetaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokysely hallitukselle, työntekijöille ja jäsenjärjestöille. Jäsenjärjestöjen osalta on laadittu Liikunnan vastuullisuus -työkalu, jossa ensimmäinen osio on yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, johon on kirjattu konkreettisia toimenpiteitä, kuinka edistää eri kohderyhmien osallistumista liikuntatoimintaan.

SoveLissa turvallista ja terveellistä toimintaympäristöä edistetään seuraavin toimenpitein: työyhteisön pelisäännöt ovat ajan tasalla, työntekijät perehdytetään hyvin, käydään kehityskeskustelut, työntekijöillä on aito mahdollisuus vaikuttaa työhönsä ja epäasialliseen käytökseen puututaan. Liikunnan vastuullisuus -työkalun liitteeksi on laadittu ohjeet epäasiallisen käytöksen ja häirinnän ennaltaehkäisyyn ja puuttumiseen sekä turvallisen tilan periaatteet.

Hyvän hallinnon luottamusta ja tyytyväisyyttä herättävä toiminta toteutetaan toimimalla läpinäkyvästi ja suunnittelemalla valtionavustuksen käyttö järkevästi toimintasuunnitelman mukaan. Työntekijöistä huolehditaan työsuhde-eduilla, kannustamalla kouluttautumaan sekä suunnittelemaan ja priorisoimaan työtehtävät. Jäsenjärjestöt osallistetaan toimintaan kuukausittaisten turinatuokioiden, koulutusten, kyselyiden ja viestinnän (jäsenkirje) kautta. Jäsenjärjestöiltä pyydetään näkemyksiä ja jäsenjärjestöissä vieraillaan. Jäsenjärjestöjen hyvän hallinnon toimenpiteet on kirjattu Liikunnan vastuullisuus -työkaluun ja toimenpiteinä ovat muun muassa kehittää uusia tapoja osallistujien osallistamiseen jo liikunnan suunnitteluvaiheeseen ja palautteen kerääminen.

Ympäristövastuun toimenpiteenä on kestävien kulkutapojen suosiminen kasvihuonepäästöjen vähentämiseksi. Lisäksi etäosallistumista ja digitalisaation hyödyntämistä jatketaan ja kehitetään, näin samalla vähentäen matkustuksen aiheuttamia liikenteen päästöjä. Jatkossakin materiaalit ovat mahdollisimman paljon saavutettavassa ja digitaalisessa muodossa vähentäen luonnonvarojen kulutusta. Hankintoja tehdään hyvin harkitusti ja painotuotteet lasketaan tarkasti. Toimistotyöskentelyssä vältetään turhaa energian käyttöä ja jätteen syntyä. Yhtenä toimenpiteenä on vastuullisen viestinnän kehittäminen: ympäristönäkökulmista viestitään luontevasti ja ympäristöteemoja integroidaan koulutuksiin soveltuviin osioihin. Jäsenjärjestöjen kohdalla on samansuuntaisia toimenpiteitä huomioiden kuitenkin mahdollisten toimintarajoitteiden tuomat haasteet esimerkiksi kestävien kulkutapojen käyttöön. Liikuntatoimintaan kuljetaan mahdollisuuksien mukaan lihasvoimin, julkisella liikenteellä ja kimpakyydein. Tietoisuutta näistä pyritään edistämään esimerkiksi kampanjoin tai tempauksin sekä tiedottamalla, kuinka liikuntapaikalle tai tapahtumaan pääsee kävellen, pyörällä tai julkisen liikenteen avulla. Liikuntaa järjestetään luonnossa ja annetaan vinkkejä siitä, kuinka luontoympäristöä voidaan hyödyntää toiminnassa vastuullisesti.

6.5.5 Vastuullisuusohjelman mittarit

Seurannan ja arvioinnin kannalta on tärkeää, että mittarit ovat selkeitä. Numeerisia mittareita ovat lausuntojen ja koulutusten määrä sekä osallistuminen ja aktiivisuus verkostoissa. Vuosikyselyt ja koulutusten palautteet voivat myös sisältää numeerisesti mitattavia osioita. Verkkosivu- ja someanalytiikasta saadaan numeerista dataa, kuinka viestintä saavuttaa kohderyhmiä ja kuinka paljon esimerkiksi uutis- ja jäsenkirjeitä avataan.

Laadullisia mittareita ovat koulutusten sisältö ja palaute sekä kyselyiden avoimet vastaukset. Viestinnän sisältö ja monimuotoisuus ovat mittareita yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon teemassa. Vastuullisuuden sisällyttäminen talous- ja toimintasuunnitelmaan on laadullinen kuvaus tavoitteiden toteutumisesta. Joillekin toimenpiteille mittariksi on mainittu toteuma, kuten onko pidetty kehityskeskustelut tai koulutusten järjestäminen ja koulutuksiin osallistuminen.

SoveLin ollessa pieni organisaatio päätettiin, ettei hiilijalanjälkeä lasketa. Kestävien kulutapojen mittariksi valittiin työntekijöiden oma arvio siitä, kuinka paljon työmatkoja he voivat kulkea kävellen, pyöräillen, kimpakyydein ja julkisella liikenteellä sekä kuinka tätä voisi edistää henkilökohtaisesti.

6.6 Vastuullisuusohjelman kokoaminen ja liikunnan vastuullisuuden jalkauttaminen jäsenjärjestöihin ja paikallisyhdistyksiin

Vastuullisuusohjelma kirjoitettiin vaiheittain tiedon kertyessä. Sen rakenteeksi muodostui: 1) vastuullisuusohjelman tavoite, 2) valmisteluprosessi, 3) nykytilan kuvaus, 4) vastuullisuusohjelman perusta ja lainsäädäntö, 5) vastuullisuusteemat, tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit, ja 6) toteuttaminen ja päivitys sekä liitteeksi Vastuullista liikkumista -työkalu jäsenjärjestöille. Visuaalisuutta toteutettiin SoveLin graafisen ohjeistuksen mukaan käyttäen graafisen suunnittelun verkkotyökalua Canvaa. Vastuullisuusohjelma toimitettiin Word-tiedostona, ja SoveLin viestinnän asiantuntija luo siihen tarpeisiin sopivan visuaalisen taiton.

Liikunnan vastuullisuus jalkautetaan jäsenyhdistyksiin ja paikallisyhdistyksiin tiedottamalla vastuullisuusohjelmasta, jakamalla Liikunnan vastuullisuus -työkalu heidän käyttöönsä sekä koulutusten avulla. Työkalu laadittiin vastuullisuusohjelman teemoihin perusten ja hyödyntäen liikuntavastaaville järjestettyä kyselyä ja sen tuloksia sekä Olympiakomitean yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokyselyn sisältöä. Lisäksi pyrittiin huomioimaan soveltavan

liikunnan alan ajankohtaiset teemat, kuten esteettömyys ja saavutettavuus sekä moninaisuuden huomioiminen. Työkalun tavoitteena oli konkreettisuus ja käytännön teot, josta esimerkkinä on ympäristövastuussa kestävien kulkutapojen edistäminen. Työkalun lisäksi vastuullisuus pyritään integroimaan sulavaksi osaksi kaikkia jäsenjärjestöihin kohdistuvaa toimintaa koulutuksissa ja viestinnässä. Työkalu on muodoltaan kehittämislista, josta jäsenjärjestöjä kannustetaan valitsemaan vuosittain 1–2 tavoitetta liikuntatoiminnan ja vastuullisuuden edistämiseen.

7 Johtopäätökset ja pohdinta

Vastuullisuusohjelman teemat perustuivat opetus- ja kulttuuriministeriön kriteereihin sekä Olympiakomitean urheiluyhteisön vastuullisuusohjelman teemoihin. Toimenpiteet valittiin konkreettisiksi ja SoveLille merkityksellisiksi. Toimenpiteiden määrä haluttiin pitää maltillisena huomioiden kuitenkin kaikki kestävä kehityksen osa-alueet ja mahdollisuudet vastuullisuuden edistämiseen. Vastuullisuusohjelmassa haluttiin korostaa SoveLin arvoja, visiota ja missiota eli vastuullisuuden kautta edistää kaikkien mahdollisuutta liikkua. Sosiaalinen kestävyys korostuu toiminnassa. Vastuullisuusohjelmassa ja sen jalkauttamisessa keskitytään erityisesti yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen soveltavan liikunnan sektorilla ja sen kautta hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Samalla huomioidaan hyvän hallinnon eli taloudellisen kestävyuden tärkeys SoveLin jalkauttaessa liikunnan vastuullisuutta jäsenyhdistyksiin ja paikallisyhdistyksiin. Ympäristönäkökulma haluttiin nostaa esille positiivisuuden kautta ja tuotiin esille jo käytössä olevat hyvät käytännöt sekä mahdollisuudet vähentää ympäristökuormitusta huomioiden kuitenkin toimintarajoitteisten henkilöiden tarpeet esimerkiksi kuljetuksille ja apuvälineille. Vastuullisuusohjelmaan laadittiin mittarit, jotka vielä uupuvat monista liikunta-alan vastuullisuusohjelmista. Vastuullisuusohjelman toteutumista on tärkeä seurata vuosittain ja päivittää säännöllisesti. SoveLin vastuullisuusohjelma laadittiin kahdeksi vuodeksi.

7.1 Tulosten ja opinnäytetyöprosessin arviointi

Tulosten validiteettia ja reliabiliteettia arvioidaan tässä luvussa lyhyesti. Validiteetti (pätevyys) tarkoittaa, että tutkimusmenetelmä mittaa sitä, mitä tutkimuksessa on tarkoituskin mitata (Vilkka, 2015, s. 193). Pätevyyttä heikentää, mikäli kysymykset on ymmärretty väärin tai eri tavalla kuin tutkija on ajatellut. Luotettavuus (reliabiliteetti) tarkoittaa tulosten tarkkuutta ja toistettavuutta (Vilkka, 2015, s. 194). Haastattelujen tai työpajan tulokset tuskin olisivat täsmälleen samat, jos joku muu toistaisi nykytilan kartoituksen ja vastuullisuusohjelman

laatimisen. Valitut kysymykset ja teemat vaikuttivat saatuihin tuloksiin. Niin työntekijöiden kuin opinnäytetyön arvomaailma ohjasi painopisteiden valintaan ja siten tuloksiin. Kyselyn tulokset voisivat olla hyvin samankaltaiset, mikäli samaa kyselyä käytettäisiin uudelleen. Toki kyselyn tuloksiin vaikuttaa suuresti vastaajien määrä ja näkemykset. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta arvioidaan koko prosessin ajan ja pitääkin perustella miksi tietyt valinnat on tehty ja miten lopullisiin ratkaisuihin päädytty (Vilka, 2015, s. 197). Laadullista tutkimusta ei siten pysty täysin toistamaan koskaan. Luotettavuuden arvioidaan kuitenkin olevan hyvä, sillä kyselyllä saadaan vastauksia siihen mihin halutaan. Luotettavuuteen vaikuttaa toki kysymysten muotoilu – ymmärtävätkö kaikki vastaajat kysymykset samalla tavalla. Mikäli käyttää liian epäselviä termejä, kuten jopa vastuullisuus, voidaan kysymys ymmärtää eri tavalla ja vastaukset olla epäluotettavia.

Tulosten luotettavuutta heikensivät SoveLin työntekijöiden vaihtuvuus, kyselyn alhainen vastausprosentti ja vähäinen osallistujajoukko työpajaan. Kaikki työntekijät olivat olleet lyhyen aikaa SoveLilla töissä vastuullisuusohjelman laatimisen alussa. Nykytilan kartoituksessa perehdyttiin aiempiin asiakirjoihin ja siihen, kuinka niihin kirjatut toimenpiteet ovat toteutuneet ja turvaututtiin sen hetkiseen työntekijöiden käsitykseen.

Vastuullisuusohjelman painopisteenä pidettiin jäsenjärjestöjen huomioimista. SoveLin ja hallituksen nykytilan selvityksessä olisi voinut olla hyödyllistä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokyselyn toistaminen tai keskustelutilaisuus vastuullisuuden nykytilaan liittyen.

Vastuullisuusohjelmaa työstettiin enimmäkseen viestinnän ja koulutusasiantuntijoiden kanssa. Mahdollinen tiiviimpi työskentely hallituksen kanssa olisi voinut olla hyödyllinen. Luotettavuutta voi myös heikentää työntekijöiden näkemys, että koko toiminta keskittyy vahvasti yhdenvertaisuuteen liikunnan mahdollisuuksia edistämällä, jolloin toiminnan kriittinen tarkastelu voi olla puutteellinen.

Kyselystä saatiin melko hyvä käsitys jäsenjärjestöjen tiedoista vastuullisuuteen liittyen ja miten liikuntatoiminnassa nyt toimitaan. Korkeampi vastausprosentti olisi ollut hyödyllinen. Uusintakysely ja sen tuoma viive vaikuttaa laatimisprosessiin ja esimerkiksi työpajan ajankohtaan, jossa haluttiin tuoda esille kyselyn tulokset. Kyselyssä luotettavuutta haastaa halu antaa parempi kuva järjestön toiminnasta kuin se todellisuudessa on. Kyselyn saatetekstissä painotettiin anonymisyyttä ja vastaajien vaikutusmahdollisuuksia tulevaan työkaluun, jonka toivottiin edistävän rehellisten vastausten saamista. Kyselystä viestittiin useasti, mutta se ei vaikuttanut merkittävästi vastausten määrään. Vastausprosenttia olisi voitu nostaa kannustimella, kuten arvontapalkkiolla.

Verkkotyöpajan osallistumismäärä oli harmillisen alhainen. Mahdollisia syitä tälle saattoivat olla liikuntavastaavien viikon muut osallistumiset, työkiire ja työn kuormitus, työpajan ajankohta ei sopinut, kohderyhmällä ei ollut kiinnostusta aiheeseen tai vastuullisuutta aiheena ei koettu oman työn kannalta oleelliseksi. Työpajan olisi voinut nimetä liikuntatoiminnan kehittämiseksi, sillä vastuullisuuden avulla toimintaa pyritään kehittämään entistä yhdenvertaisemmaksi, osallistavaksi ja ympäristöä vähemmän kuormittavammaksi. Liikunnan vastuullisuus aiheena saattoi olla osallistujille vielä melko vieras, jonka takia keskustelu tulosten näkökulmasta jäi vähäisemmäksi, vaikka tärkeää keskustelua syntyi esimerkiksi viestintään, kuljetuspalveluihin tai apuvälineisiin liittyen. Lopussa liian monet kysymykset saattoivat kuormittaa osallistuja ja toisaalta vähäiset osallistajat eivät välttämättä jokaiseen kysymykseen halunneet edes vastata. Työpajassa ilmapiirin luonnilla onkin merkittävä vaikutus siihen, kuinka osallistujat saadaan keskustelemaan ja vastaamaan. Tähän auttoi, että työpaja suunniteltiin yhdessä työntekijöiden kanssa ja he osallistuivat myös aktiivisesti työpajaan. Tutkimuksen toistettavuutta voi siten heikentää eri henkilön valitsemat kysymykset kyselyssä ja vetäjän persoonallisuus osallistavassa työpajassa.

Luotettavuuden kohdalla voi pohtia, olisiko joku toinen menetelmä antanut parempia tuloksia tai olisiko kysely pitänyt suunnata laajemmalle joukolle. Esimerkiksi haastattelut kyselyn sijaan olivat vaihtoehtona, mutta tällöinkään otos ei olisi ollut suurempi, koska kaikkia liikuntavastaavia ei olisi haastateltu. Haastattelut olisivat myös olleet työllistävempiä litterointien takia. Aiheen rajauksen ja SoveLin toiveesta huomioida jäsenjärjestöjen vastuullisuus, nämä valikoituivat käytetyiksi tutkimusmenetelmiksi. Hallituksen kommenttien lisäksi vastuullisuusohjelma olisi voinut olla SoveLin verkkosivuilla avoimesti kommentoitavana sidosryhmille.

Käytetyissä tutkimusmenetelmissä ja lopputuoksissa olisi voinut olla enemmän innovatiivisuutta. Kestävän kehityksen tavoitteet vaativat toimenpiteitä ja kenties soveltavan liikunnan alalla koetaan vaikuttamismahdollisuuksien olevan pieniä. Yhteisöllisyyden ja jakamistalouden mahdollisuuksia voisi korostaa ympäristövaikutusten vähentämisessä. Hyviä käytänteitä eri järjestöissä, kunnissa ja hyvinvointialueilla voisi kerätä ja jakaa muiden hyödynnettäviksi. Liikunnan ja toimintakyvyn tukemista taloudellisesta näkökulmasta tulisi lisäksi tuoda vahvasti esiin. Vastuullisuusohjelman seuranta ja mittarit omalta osaltaan tuovat tietoa siitä, mitä valtionavustuksella saadaan aikaan. Vaikuttavuuden analysointi tulisi olla osa niin terveyden edistämistä kuin vastuullisuutta.

7.2 Jatkosuunnitelmat ja vastuullisuusohjelman käyttöönotto

Vastuullisuusohjelma on vuosille 2024–2025 ja se liitetään osaksi opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustushakemusta. Vastuullisuusohjelman toimenpiteitä ja niiden toteutumista on seurattava vähintään vuosittain. Vastuullisuusohjelma on kahdeksi vuodeksi, joten on tärkeää arvioida sen toteutumista jo ensimmäisen vuoden jälkeen ja aloittaa päivitys toisen vuoden aikana. Jatkotoimenpiteenä suositellaan mittareiden konkreettisen arviointia, ovatko mittarit toimivia ja voisiko niitä kehittää. Jatkossa on mahdollista, että organisaation pienestä koosta johtuen valitaan vähemmän tavoitteita ja toimenpiteitä ja priorisoidaan entisestään. Aktiivinen seuranta antaa tietoa siitä, mihin asioihin toiminnassa on keskityttävä huomioiden myös toimintaympäristön muutokset ja ajankohtaiset asiat. Opinnäytetyön aikataulun puutteissa lopullista visuaalisuutta ei toteutettu. Jatkotoimenpiteenä ehdotetaan visuaalisen ilmeen luomista sisältäen valokuvien ja kuvituskuvien lisäämistä tuotokseen sekä erilaisten koulutuksessa ja viestinnässä hyödynnettävien materiaalien tuottamista.

Liikunnan vastuullisuuden jalkauttaminen tehdään osallistavasti ja konkreettisesti. Vastuullisuusohjelmaa hyödynnetään koulutuksissa ja viestinnässä. Vastuullisuuden edistämällä tavoitellaan toiminnan kehittämistä. Tulevaisuudessa on tavoitteena pilotoida liikuntatoiminnan vastuullisuuskoulutusta jäsenjärjestöjen liikuntatoimijoille, jonka jälkeen he:

- ymmärtävät, mistä vastuullisuus koostuu soveltavan liikunnan toimintakentässä
- osaavat ottaa vastuullisuuden tavoitteita osaksi liikuntatoiminnan toimintatapoja
- oppivat käytännön tapoja vastuullisuuden edistämiseen.

Vuoden 2024 aikana jäsenjärjestöjä kannustetaan ottamaan käyttöön laadittu Vastuullista liikkumista -työkalu ja materiaalit turvalliselle ja terveelliselle toimintaympäristölle. Vastuullisuuden jalkautuksessa jäsenjärjestöihin ja paikallisyhdistyksiin painotetaan pieniä konkreettisia tekoja, jotka ovat käytettävissä olevilla resursseilla mahdollista toteuttaa. Työkalu on kattava, mutta ohjeistuksena voi olla, että käyttäjät valitsevat siitä vain yhden tavoitteen kullekin vuodelle. Näin varmistetaan, että vastuullisuustyö lähtee käyntiin ja toteutuu, eikä se kuormita työntekijöitä, vapaaehtoisia tai vertaisohjaajia. Yhteisöllisyyden ja järjestöjen toiminnan kautta jäsenien innostaminen sekä yhteisten tavoitteiden myötä vastuullisuusteoilla saadaan laajempi vaikutuspiiri. Liikunnanohjaajien rooli voi jopa muodostua pieneksi, osallistujien itse ottaessa roolia vastuullisuudesta tietoisuuden kasvaessa. SoveLin vaikutuspiirissä on kuitenkin satoja tuhansia henkilöitä ja monet heistä voivat olla motivoituneita edistämään yhteiskunnallisia asioita.

Lähteet

- Aivoliitto. (n.d.). *Esteittä luontoon!* <https://www.aivoliitto.fi/suomielaavaivoista/esteeton-luontotoiminta/#ca28a378>
- Annesi, N., Battaglia, M. & Frey, M. (2023). Sustainability in Sport-Related Studies: A Non-Systematic Review to Increase the Sports Contribution to the 2030 Agenda. *Physical Culture and Sport. Studies and Research*, 98(1) 81-98. <https://sciendo.com/article/10.2478/pcssr-2023-0007>
- Bacsne-Baba, E., Rathonyi, G., Pfau, C., Muller, A., Szabados, G. N., & Harangi-Rakos, M. (2021). Sustainability-Sport-Physical Activity. *International journal of environmental research and public health*, 18(4), 1455. <https://doi.org/10.3390/ijerph18041455>
- Bjørnará, H. B., Torstveit, M. K., Stea, T. H., & Bere, E. (2017). *Is there such a thing as sustainable physical activity?* *Scandinavian journal of medicine & science in sports*, 27(3), 366-372. <https://doi.org/10.1111/sms.12669>
- Breitbarth, T., Walzel, S., Anagnostopoulos, C., van Eekeren, F., Studies, O., Issues, U. L. R. U. P. M. M. S., & Matters, U. L. R. U. P. (2015). Corporate social responsibility and governance in sport: "Oh, the things you can find, if you don't stay behind!" *Corporate governance (Bradford)*, 15(2), 254-273. <https://doi.org/10.1108/CG-02-2015-0025>
- Bärlund, A. & Perko, S. (2013). *Kestävä johtajuus. Bisneksen uusi eilinehto*. Talentum.
- Helajärvi, H, Lindholm, H., Vasankari, T. ja Heinonen O J., (2015). *Vähäisen liikunnan terveyshaitat*. <https://www.duodecimlehti.fi/duo12430>
- Hengitysliitto. (n.d.). Sitä on nyt ilmassa Hengitysliiton ohjelma sää- ja ilmatoriskeitä varautumiseen sekä niiden vähentämiseen (2019–2022). <https://www.hengitysliitto.fi/edunvalvonta-ja-vaikuttaminen/saa-ja-ilmatoriskeitahjelma/>
- Ioana, H., & Alexandru, H. (2022). *Approaches of strategic sustainable development in Romanian sport*. *Management of Sustainable Development*, 14(2), 52-57. <https://doi.org/10.54989/msd-2022-0017>

- Moser, C., Frick, V., Seidl, R., & Blumer, Y. B. (2019). *Teaming up for sustainability: Promoting sustainable mobility behaviour through sports clubs in Switzerland*. *Energy research & social science*, 53, 89–97. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2019.02.016>
- Harjunen, H. (2020). Lihavien ihmisten liikunta ja sen esteet. Teoksessa J. Kokkonen ja K. Kauravaara (toim.) *Eriarvoisuuden kasvot liikunnassa* (ss. 50–67). Liikuntatieteellinen Seura. https://www.lts.fi/media/lts_julkaisut/julkaisut/eriarvoisuuden-kasvot-liikunnassa/eriarvoisuuden-kasvot-liikunnassa-artikkelikokoelma.pdf
- Impiö, A. (16.5.2022). Benchmarking eli kilpailijavertailu auttaa parantamaan pienemmänkin yrityksen tuloksellisuutta. *Oamkin blogi*. *Digiliike – tietoa digitaalisesta markkinoinnista*. <https://blogi.oamk.fi/2022/05/16/benchmarking-kilpailijavertailu-auttaa-parantamaan-yrityksen-tuloksellisuutta/>
- Invalidiliitto. (n.d.-a). *Esteettömyys*. <https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys>
- Invalidiliitto. (n.d.-b). *Saavutettavuus*. <https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/saavutettavuus>
- Itkonen, H. (2020). Liikunnan monisäikeinen eriarvoisuus. Teoksessa J. Kokkonen ja K. Kauravaara (toim.) *Eriarvoisuuden kasvot liikunnassa* (ss. 7–28). Liikuntatieteellinen Seura. https://www.lts.fi/media/lts_julkaisut/julkaisut/eriarvoisuuden-kasvot-liikunnassa/eriarvoisuuden-kasvot-liikunnassa-artikkelikokoelma.pdf
- Kananen, M. (2020). ”He ovat pelaajina erilaisia” – maahanmuuttotaustaiset pelaajat suomifutiksen kentillä. Teoksessa J. Kokkonen ja K. Kauravaara (toim.) *Eriarvoisuuden kasvot liikunnassa* (ss. 68–92). Liikuntatieteellinen Seura. https://www.lts.fi/media/lts_julkaisut/julkaisut/eriarvoisuuden-kasvot-liikunnassa/eriarvoisuuden-kasvot-liikunnassa-artikkelikokoelma.pdf
- Kierivä Oy. (22.6.2023). *Miksi yrityksellä tulee olla vastuullisuusohjelma?* <https://www.kieriva.fi/vastuullisuusohjelma/>
- Kokkonen, M. (2012). Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen syrjintä liikunnan ja urheilun parissa. Valtion liikuntaneuvosto. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/Seksuaali-ja-sukupuoliv%C3%A4hemmist%C3%B6t-raportti.pdf>

Kokkonen, J. & Kauravaara, K. (2020). *Eriarvoisuuden kasvot liikunnassa*.

Liikuntatieteellinen Seura.

Kortetmaa, A. (2021). *Iäkkäiden liikuntaryhmään osallistumisen motivaatiotekijät ja esteet*.

[pro gradu -tutkielma, Itä-Suomen yliopisto]

<https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/26446/16375803151998836623.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kujala, U. (2020). *Kestävä kehitys, urheilu ja liikunta*. <https://www.lts.fi/liikuntatiede/artikkelit/kestava-kehitys-urheilu-ja-liikunta.html>

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986.

<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Liikunnan Kehitysyhteistyö LiiKe. (n.d.). Kestävästi liikkeelle! -kurssi. <https://liike.fi/kestavasti-liikkeelle-kurssi/>

Liikuntalaki 390/2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150390>

Maon, F., Lindgreen, A., & Swaen, V. (2009). Designing and Implementing Corporate Social Responsibility: An Integrative Framework Grounded in Theory and Practice. *Journal of business ethics*, 87(Suppl 1), 71-89. <https://doi.org/10.1007/s10551-008-9804-2>

Oikeusministeriö. (n.d.). *Mitä yhdenvertaisuudella tarkoitetaan?*

<https://yhdenvertaisuus.fi/mita-on-yhdenvertaisuus>

Ojasalo, J. & Ojasalo, K. (2008). *Kehitä teollisuuspalveluja*. Talentum.

Olympiakomitea. (n.d.). *Työkaluja ja materiaaleja vastuullisuuteen*.

<https://www.olympiakomitea.fi/olympiakomitea/vastuullisuus/tyokalut-ja-materiaalit/>

Olympiakomitea. (2020a). *Urheillaan ihmisiksi - Urheiluyhteisön vastuullisuusohjelma*.

<https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2020/02/ee3bcc3b-urheiluyhteison-vastuullisuusohjelma-2020-2024.pdf>

Olympiakomitea. (2020b). *Olympiakomitean yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma 2020–2022*. <https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2020/09/fcb94fa0-olympiakomitean-yhdenvertaisuus-ja-tasa-arvosuunnitelma.pdf>

Opetushallitus. (n.d.). *Ekosysteemipalvelut*. <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/luovasti-luonnonvaroista/suomen-luonnonvarat/ekosysteemipalvelut>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (n.d.). *Liikuntaa edistävien järjestöjen yleisavustus*. <https://okm.fi/-/liikuntaa-edistavien-jarjestojen-yleisavustus>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (14.2.2022). *Liikuntaa edistävälle järjestöille jaettiin 42 miljoonaa euroa*. <https://okm.fi/-/liikuntaa-edistaville-jarjestoille-jaettiin-42-miljoonaa-euroa>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (16.2.2023). *Liikuntaa edistävälle järjestöille jaettiin yli 40 miljoonaa euroa*. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/liikuntaa-edistaville-jarjestoille-yli-40-miljoonaa-euroa>

Peda.net. (n.d.). *Ekosysteemi*. <https://peda.net/vuolle/opisto/ap/p%C3%A4%C3%A4tt%C3%B6vaihe/biologia/bi1/ekosysteemi>

Poutapilvi. (n.d.). *Saavutettavuusdirektiivi edistää yhdenvertaisuutta*. Haettu 14.3.2023 osoitteesta <https://saavutettavuusdirektiivi.fi/>

Psoriasisliitto. (28.8.2020). *Pitkäaikaissairaudet näkyvät liikuntatunneilla*. <https://psori.fi/pitkaaikaissairaudet-nakyvat-liikuntatunneilla/>

Rikala S. (2018a). *Valtio soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun edistäjänä –selvityksen taustamateriaali*. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2018:4. https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/Valtio_soveltavan_liikunnan_ja_vammaisurheilun_edistajan_a_taista_aineisto_final.pdf

Rikala, S. (2018b). Toimintarajoitteen henkilön liikunnan harrastamista edistävät ja estävät tekijät. [kuva]. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp->

[content/uploads/2019/09/Valtio_soveltavan_liikunnan_ja_vammaisurheilun_edistajan_a_taista_aineisto_final.pdf](#)

Roiha U., Järvelin A-M., & Haila K. (2022). *Kestävä kehitys valtion liikuntaa ja urheilua edistävissä toimenpiteissä*. Valtion liikuntaneuvosto.

<https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2022/01/Kestava-kehitys-valtion-liikuntaa-ja-urheilua-edistavissa-toimenpiteissa-loppuraportti.pdf>

Rönkkö, E. (2020). Yhteiskunnallista peliä liikuntakentällä – liikuntapoliittiset asiakirjat ja Liikunta & Tiede –lehti ulkomaalaistaustaisuutta määrittelemässä vuosina 1990–2018. Teoksessa J. Kokkonen & K. Kauravaara (toim.) *Eriarvoisuuden kasvot liikunnassa* (ss. 114–140). Liikuntatieteellinen Seura ry.

https://www.lts.fi/media/lts_julkaisut/julkaisut/eriarvoisuuden-kasvot-liikunnassa/eriarvoisuuden-kasvot-liikunnassa-artikkelikokoelma.pdf

Saari, A. (2021). *Liikuttaako? Toimintarajoitteisille henkilöille suunnatun Liikkuajakyselyn ja Seurakyselyn raportti*. Suomen Paralympiakomitea.

https://www.lts.fi/media/lts_soveltava-liikunta/liikuttaako_raportti_uusi.pdf

Sanastokeskus. (n.d.-a). *Väestöryhmä*. TEPA-termipankki.

<https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/v%C3%A4est%C3%B6ryhm%C3%A4>

Sanastokeskus. (n.d.-b). *Osallisuus*. TEPA-termipankki.

<https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/osallisuus>

Sanastokeskus ry ja Liikuntatieteellinen Seura. (2023). *Soveltavan liikunnan ja paraurheilun sanasto*. Liikuntatieteellisen Seuran Tutkimuksia ja selvityksiä nro 23.

https://sanastokeskus.fi/tiedostot/pdf/Soveltavan_liikunnan_ja_paurheilun_sanasto.pdf

Schmidt, C. (2006). Putting the Earth in Play: Environmental Awareness and Sports.

Environmental Health Perspectives. 114(5), A286-A295

<https://ehp.niehs.nih.gov/doi/10.1289/ehp.114-a286>

Seta, ry. (n.d.). *Tasa-arvolaki*. <https://seta.fi/ihmisoikeudet/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuus/tasa-arvolaki/>

- Silva, C. & Gouveia, J. (2016). A Process to Implement the Sustainability in Organizational Management: Support Tools. *International Journal of Business and Social Science*. 7 (8), 186–200. https://ijbssnet.com/journals/Vol_7_No_8_August_2016/21.pdf
- Simula M. & Oja S. (2020). *Liikuntakulttuuri ei pääse karkuun ympäristöpolitiikkaa*. Liikunta ja tiede. https://www.lts.fi/media/liikunta-tiede-lehden-artikkelit/5_2019/lt_5-19_26-29_lowres.pdf
- Sitra (n.d.) *Tulevaisuussanasto. Megatrendi*. Haettu 30.3.2023 osoitteesta <https://www.sitra.fi/tulevaisuussanasto/megatrendi/>
- Sitra. (2023). *Megatrendit 2023. Ymmärrystä yllätysten aikaan*. https://www.sitra.fi/app/uploads/2023/01/sitra_megatrendit-2023_ymmarrysta-yllatysten-aikaan.pdf
- Solasvuo, J. (11.8.2022). Vastuullisuus – esteettömyytenä se ei vielä näy. *Invalidiliiton blogi*. <https://www.invalidiliitto.fi/blogit/vastuullisuus-esteettomyytena-se-ei-viela-nay>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (n.d.). *Osallisuuden edistäminen*. <https://stm.fi/osallisuuden-edistaminen>
- SoveLi ry. (n.d.-b). *Jäsenjärjestöt*. Haettu 30.3.2023 osoitteesta <https://www.soveli.fi/meista/jasenjarjestot/>
- SoveLi ry. (n.d.-a). *Yhteystiedot*. Haettu 30.3.2023 osoitteesta <https://www.soveli.fi/yhteystiedot/>
- SoveLi ry. (2023). *Soveltava Liikunta SoveLi ry:n Toimintasuunnitelma 2023*. https://bin.yhdistysavain.fi/1565693/2wuLgFaYMY1vtEPaDHFIOYxSUm/Toimintasuunnitelma%202023_SoveLi.pdf
- Suomen Koripalloliitto. (n.d.). *Koriskenttä kaikille. Suomen koripalloliiton yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma 2019–2020*. https://d3syc56w7foqy0.cloudfront.net/assets/files/23128/suomenkoripalloliiton_yhdenvertaisuus_tasa-arvosuunnitelma_2019-2020.pdf?1APIIB

- Suomen Koripalloliitto. (2021). *Ympäristövastuu. Ympäristövastuu osana Suomen Koripalloliiton vastuullisuussuunnitelmaa*.
https://basket.fi/site/assets/files/23066/suomen_koripalloliiton_ymparistovastuusuunnitelma_final.pdf
- Suomen Paralympiakomitea. (n.d.). *Esteettömyys*.
<https://www.paralympia.fi/palvelut/esteettomyys>
- Suomen Paralympiakomitea. (2020). *Paraurheilu avaa ovia yhteiskuntaan. Suomen Paralympiakomitean vastuullisuusohjelma*.
https://www.paralympia.fi/images/tiedostot/vastuullisuusohjelma_final.pdf
- Suomen YK-liitto. (n.d.-a) *Yritysvastuun sanasto*. Haettu 28.3.2023 osoitteesta
https://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/yritysvastuun_sanakirja.pdf
- Suomen YK-liitto. (n.d.-b). *Logot ja SDG-kuvakkeet*. Haettu 29.3.2023 osoitteesta
<https://www.ykliitto.fi/uutiset-media/logot-ja-sdg-kuvakkeet>
- Suomen YK-liitto. (2017). *Kestävän kehityksen tavoitteet Agenda 2030*.
https://www.ykliitto.fi/sites/www.ykliitto.fi/files/media/Agenda2030_pikkukirjanen_2017.pdf
- Suomen ympäristökeskus. (n.d.-a). *Liikunta – Hillintä*. Haettu 14.3.2023 osoitteesta
<https://www.ilmasto-opas.fi/artikkelit/liikunta-hillinta>
- Suomen ympäristökeskus. (n.d.-b). *Perinteisten talvilajien harrastaminen vaikeutuu*. Haettu 28.3.2023 osoitteesta <https://www.ilmasto-opas.fi/artikkelit/perinteisten-talvilajien-harrastaminen-vaikeutuu>
- Suomen ympäristökeskus. (n.d.-c). *Liikunta – Sopeutuminen*. Haettu 14.3.2023 osoitteesta
<https://www.ilmasto-opas.fi/artikkelit/liikunta-sopeutuminen>
- Suomen ympäristökeskus. (13.1.2023). *Kiertotalouden termipankki*. Haettu 26.9.2023 osoitteesta https://www.syke.fi/fi-FI/Tutkimus_kehittaminen/Kiertotalous/Termipankki
- STEA. (2022). *STEA avustusopas 2023*. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus.
<https://www.stea.fi/wp-content/uploads/2022/03/STEA-avustusopas-2023.pdf>

Sykli markkinointi. (17.12.2019). *Ympäristöjärjestelmää rakentamaan*. Haettu 30.3.2023 osoitteesta <https://prezi.com/view/Tm4jtWvYWwSP77cfQmxVZ/>

Tapiolan Honka. (n.d.). *Hiilineutraali Honka*. Haettu 15.3.2023 osoitteesta <https://www.tapiolanhonka.fi/ajankohtaista/hiilineutraali-honka/>

ThinkFurther. (n.d.) *Vastuullisuusohjelma*. Haettu osoitteesta 22.3.2023 <https://www.thinkfurther.fi/palvelut/vastuullisuusohjelma/>

THL. (22.11.2021). *Eriarvoisuus*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 28.3.2023 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus>

THL. (22.12.2022). *Liikunnan terveyshyödyt*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 17.3.2022 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/elintavat-ja-ravitsemus/liikunta/liikunnan-terveyshyodyt>

Työ- ja elinkeinoministeriö. (n.d.). *Yhteiskuntavastuu*. <https://tem.fi/yhteiskuntavastuu>

Työterveyslaitos. (n.d.). *Monimuotoisuus ja inklusiivisuus: mitä ja miksi*. <https://www.ttl.fi/oppimateriaalit/monimuotoisuus-ja-inklusiivisuus-asiantuntijaorganisaatiossa/monimuotoisuus-ja-inklusiivisuus-mita-ja-miksi>

UKK-instituutti. (29.9.2022). *Liikkumisen vaikutukset*. Haettu 17.3.2023 osoitteesta <https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-vaikutukset/>

UKK-instituutti. (13.1.2023). *Liikkumattomuuden kustannukset Suomessa*. Haettu 17.3.2023 osoitteesta <https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumattomuuden-kustannukset/liikkumattomuuden-kustannukset-suomessa/>

UNESCO. (2017). *Kazan Action Plan*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000252725>

Valtion liikuntaneuvosto. (n.d.). *Liikunnan muutostekijät*. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/muutostekijat/>

Valtioneuvosto. (2019). *Valtioneuvoston muutostekijäkortit*. https://vnk.fi/documents/10616/15754210/Muutostekijakortit_2019.pdf

Valtioneuvosto. (2.3.2023). *Sosiaali- ja terveysjärjestöjen rahoitusmalli muuttuu 1.1.2024 alkaen*. Haettu 15.3.2023 osoitteesta <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/sosiaali-ja-terveysjarjestojen-rahoitusmalli-muuttuu-1.1.2024-alkaen>

Valtioneuvosto. (20.6.2023). *Vahva ja välittävä Suomi Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023*. Valtioneuvoston julkaisuja. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165042/Paaministeri-Petteri-Orpon-hallituksen-ohjelma-20062023.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Valtioneuvoston asetus liikunnan edistämisestä 550/2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150550>

Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä 241/2017. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170241>

Valtioneuvoston kanslia. (n.d.) *Mitä on kestävä kehitys?* Haettu 15.3.2023 osoitteesta <https://kestavakehitys.fi/kestava-kehitys>

Vilka, H. (2015). *Tutki ja kehitä*. PS-kustannus.

Vilka, H. & Airaksinen, T. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Tammi.

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Yhdenvertaisuusvaltuutettu. (n.d.). *Mikä on syrjintää?* <https://syrjinta.fi/syrjinta2>

YLE Keski-Suomi (18.5.2012). *lääkäillä eriarvoiset liikuntamahdollisuudet*. <https://yle.fi/a/3-6100486>

Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027/20160027_2

Ympäristöministeriö. (n.d.). *Mitä on kestävä kehitys?* Haettu 15.3.2023 osoitteesta <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>

Liite 1. Aineistonhallintamenetelmä

Kaikki benchmarkatut vastuullisuusohjelmat ovat julkisia tiedostoja. Taustatietoina käytetyt SoveLin asiakirjat ovat myös kaikkien luettavissa SoveLin verkkosivuilla.

Tiedonkeruu toteutetaan työntekijöiden tiedonannoilla, sähköisellä kyselyllä ja työpajan avulla. Kyselyn aineisto kerätään Webropol-palvelulla. Työntekijöiden tiedonannot ja työpajan muistiinpanot tallennetaan opiskelijan muistiinpanoihin Microsoft Exceliin ja Wordiin. Kysely on anonyymi ja työpajan vastaukset tallennetaan anonyymisti eikä vastauksista pysty tunnistamaan vastaajaa. Taustatietojen keräämistä ei pidetty oleellisena ja jättämällä ne keräämättä, vähennettiin mahdollisuutta henkilöiden epäsuorille tunnisteille, kuten esimerkiksi ammatti tai työpaikka.

Aineisto poistetaan pysyvästi vuoden opinnäytetyön julkaisemisen jälkeen.

Opinnäytetyöhön sisällytetään kaikki oleellinen tieto, mikäli toimeksiantaja haluaa hyödyntää niitä jatkossa seurannassa tai vastuullisuusohjelman päivityksessä.

Liite 2. Vastuullisuusohjelmien benchmarkkaus

Organisaatio	SoveLin ja jäsenjärjestöjen toiminnan kannalta oleellisia kohtia
Olympiakomitea	<p>Teemat: Hyvä hallinto, Turvallinen toimintaympäristö, Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, Ympäristö ja ilmasto</p> <p>Tavoitteita:</p> <ul style="list-style-type: none"> • toiminta herättää luottamusta ja tyytyväisyyttä, on osallistavaa ja takaa toiminnan laadun sekä jatkuvuuden • urheilu tuottaa kaikille positiivisia kokemuksia, on terveyttä edistävää ja terveellisiin elämäntapoihin kannustava • kaikki kokevat itsensä tervetulleeksi mukaan liikuntatoimintaan • yhdenvertaisuuden tasa-arvon puolesta tehdään aktiivisia tekoja • ympäristövaikutuksia pyritään vähentämään <p>Toimenpiteitä:</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimintasäännöt ovat ajan tasalla ja toiminta on läpinäkyvää • taloudenpito ja varainhankinta on vastuullista • liikunnan ilmapiiri on positiivinen ja kannustava, on olemassa selkeä toimintamalli epäasialliseen käytökseen ja fyysisen turvallisuuden edistämiseen • yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-ohjelmat toteutuvat käytännössä, osallistumisen mahdollisuuksia edistetään seuraavasti: huomioimalla kustannukset, saavutettavuus, esteettömyys • tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisen edistäminen päätöksenteossa ja toiminnassa, kuten työryhmissä, hallituksessa, monipuolinen viestintä • oman toiminnan ympäristövaikutukset tunnistetaan ja arvioidaan sekä niitä pyritään vähentämään toimintatapoja muokkaamalla: tapahtuminen järjestäminen, hankintojen, kuten varusteiden osalta, kulkutapoja muuttamalla, liikuntapaikkoja valitsemalla • ympäristöasioista ja -teoista viestiminen aktiivisesti • ympäristöohjelman laatiminen ja sen seuranta ja arviointi
Paralympia	<p>Teemat: palvelut, liikuntatapahtumat ja lajien toiminta, hallinto (sis. talous,</p>

toimitilat, hankinnat, henkilöstö, matkustuskäytännöt, kokoukset, tapahtumat), vaikuttamistyö, sidosryhmät, viestintä

Tavoitteita:

- tiedon ja ymmärryksen lisääminen rahoittajille, päättäjille ja liikuntatoimijoille
- kaikki ovat tervetulleita, eriarvoisuuden vähentäminen, erikikäisten ja vammaryhmien terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, tulevat sukupolvet huomioidaan
- toiminta on läpinäkyvää, avointa ja osallistavaa
- yhteiskunnallisesti vaikuttava organisaatio: viestit edistävät yhdenvertaisuutta urheilukentän lisäksi laajasti yhteiskunnassa

Toimenpiteitä:

- koulutukset ja konsultointi
- matalan kynnyksen liikuntamahdollisuudet, vähemmistöt huomioitu
- valtionavustuksen käyttö järkevästi ja suunnitelmallisesti
- digitaalisten työkalujen hyödyntäminen
- liikkujat osallistetaan päätöksentekoon
- toimitilat: yhteiset tilat muiden toimijoiden kanssa, yhteishankinnat, etätyö
- henkilöstö: vastuullisuusohjelman sisällyttäminen perehdytykseen, työhyvinvointi, ympäristömyönteinen ilmapiiri
- hankinnat: tuotantoketjun vastuullisuus, oikean määrän tilaaminen, painomateriaalien vähentäminen, aineettomat lahjat, hankintaohjeistuksen noudattaminen
- matkustuskäytännöt: julkinen liikenne ja kimpppydyt, esteettömyys huomioiden. Kansainvälisessä yhteistyössä arvioidaan paikan päällä olon tarve
- kokoukset, tapahtumat: kokouksiin helppo tulla julkisilla, etäosallistumismahdollisuus, materiaalit saavutettavia ja digitaalisessa muodossa, tarjoilu pääsääntöisesti kasvisruokaa, hävikin ja kertakäyttöastioiden välttäminen
- viestintä ja yritysyhteistyö: viestintäkanavat läpäisevät saavutettavuusvaatimukset, viestinnässä eri vammaryhmät, sukupuolet, lajit, nostetaan esille vastuullisuuden teemoja, vastuullisuusviestintäkampanja
- vaikuttamistyö: harrastajien ja urheilijoiden ääni kuuluviin, jäsenyhdistysten tukeminen, lausuntoja yhdenvertaisuuden edistämiseen
- jäsenistö ja urheilijat: koulutus vastuullisuudesta (uutiskirje, webinaari, muut viestintäkanavat)

<p>Koripalloliitto ympäristövastuu</p>	<p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ympäristövaikutusten vähentäminen: kilpailutoiminnassa, liiton perustoiminnassa ja seuratoiminnassa, kulutuksessa ja materiaaleissa • kestävä liikkuminen <p>Toimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • turhaa energiankäyttöä vähennetään toimistoarjessa ja jätteen syntymisen minimointi • markkinointi, viestintä ja muu paperimateriaali digitaalisena • hankintojen välttäminen, arviointi ja optimointi, mm. aineettomia lahjat, tapahtumamateriaali ilman vuosilukuja, sähköiset materiaalit • kannustetaan seuroja hiilijalanjälkensä laskemiseen • kannustetaan seuroja laatimaan ympäristöohjelma ja hyödyntämään keke-koutsin vinkkejä • kannustetaan päivittäisessä toiminnassa liikkumaan joukkoliikenteellä, kimpakyydeillä, pyöräillen ja kävellen. • liikuntapaikkojen saavutettavuus huomioidaan, lähikoulujen hyödyntäminen • hyötyliikuntaan kannustaminen harjoituksiin liittyvillä matkoilla • kampanja mittaamaan toteutuneita pyöräilyä ja kävelyä joukkueen sisällä tietyinä ajanjaksona harjoitusmatkoilla • vastuullisuusohjelman julkaisu ja jalkautus jäsenjärjestöihin
<p>Suomen suunnistusliiton ympäristövastuuohjelma</p>	<p>Teemat: Luontoympäristön suojeleminen, Ilmastotyö, Ympäristökasvatus- ja -tietoisuus, Sidosryhmätyö</p> <p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimintatavat kuormittavat luontoa mahdollisimman vähän • vastuulliset tapahtumat • päästöjen vähentäminen • luonto- ja ympäristökasvatus on yksi lajin vetovoimatekijöistä • sidosryhmiensä kanssa ympäristövastuullista toimintaa <p>Toimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • päivitettyt ympäristöohjeet

	<ul style="list-style-type: none"> • hiilijalanjäljen laskeminen • liikenteen päästöjen vähentäminen: etäosallistuminen, kimpapakyydit, tapahtumissa yhteiskuljetukset • hankinnat: aineettomat, lähialueen tuotteet, yhteishankinta-, uudelleenkäyttö- ja lainauskulttuurin vahvistaminen seurojen hankinnoissa • koulutusmateriaalien tarkastelu ympäristönäkökulmasta, vastuullisuus yhtenä teemana koulutuksessa • kumppanitoiminnan vastuullisuus • jäsenjärjestöjen ympäristövastuutyön tukeminen – ohjeistusta ja suosituksia
<p>Palloliitto</p>	<p>Teemat: Hyvä hallinto, Sosiaalinen vastuu, Ympäristövastuu</p> <p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • toiminta herättää luottamusta ja tyytyväisyyttä, on osallistavaa ja takaa toiminnan laadun sekä jatkuvuuden • monikulttuurinen kehitystyö ja kotoutumisen edistäminen, • turvallinen toimintaympäristö, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, terveys ja hyvinvointi, solidaarisuus ja oikeudet • ympäristövaikutusten vähentäminen, merkittävimmät ympäristövaikutukset, esimerkin näyttäminen ympäristön huomioimisesta <p>Toimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • säännöt ajan tasalla • yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja ihmisoikeudet toteutuvat • taloudenpito ja varainhankinta vastuullista, riippumaton sisäinen tarkastusprosessi • koulutus, rasismiin vastaiset kampanjat, jäsenseurojen tukeminen materiaaleilla (esim. monikielinen seuratoimintaopas) • yhteistyö vastaanottokeskusten kanssa • Whistlerbowler-ilmoituskanava • kannustava ilmapiiri, fyysisen turvallisuuden edistäminen, rikostaustan selvitys, yhdenvertaisuussuunnitelma toteutuu, • harrastusten kustannusten, saavutettavuuden, esteettömyyden huomiointi, • monipuolinen viestintä • ”Jalkapalloa jokaiselle”, Kävely Futis • koulutuksia seuraavista aiheista: ravinto, harjoittelu, päihteettömyys, asiantuntijoiden osaamisen jakaminen, teemapäiviin ja kampanjoihin osallistuminen

	<ul style="list-style-type: none"> • kantaa ottava toiminta, vaikuttaminen yhteiskunnassa, yhteistyö ihmisoikeuksia edistävien järjestöjen kanssa • ympäristöohjelma, kehittää toimintatapoja, viestiminen ympäristöasioista
Voimisteluliitto	<p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • välitämme toisistamme ja itsestämme • toimimme avoimesti ja yhteisöllisesti • takaamme turvallisen toimintaympäristön • tuotamme hyvinvointia • luomme laatua, iloa ja innostusta • kunnioitamme ympäristöä <p>Toimenpiteitä:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sääntöjen laatiminen ja ajantasaisuus • verkkokoulutukset • turvallinen toimintaympäristöön liittyen: linjaukset, terve voimistelija – materiaali, rikostaustan selvittäminen, ”Et ole yksin”, ILMOita urheilurikkomuksesta • yhdenvertaisuussuunnitelma • ympäristöohjelma, hiilijalanjälkilaskuri, Ekokompassi,
OP	<p>Teemat: Ilmasto ja ympäristö, Ihmiset ja yhteisöt, Hyvä hallintotapa</p> <p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Edistää kiertotaloutta, luonnon hyvinvointia ja monimuotoisuutta • Vahvistaa yhdenvertaista ja monimuotoista kulttuuria • vastuullisuus on integroitu kaikkeen toimintaan <p>Toimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kiertotalouden edistäminen, digitaaliset maksutavat, maksukortit kierrätysmuovista, • sukupuolen edustus 40 % • kokemus rekrytoinneista ja urasiirtymistä on reilu • varautuminen, kestävyysraportointi luotettavaa, hankinnan vastuullisuusperiaatteet, hallinnon monimuotoisuuden

	lisääminen, vastuullisuusosaamisen kehittäminen
Paulig	<p>Teemat: Hyvinvointi ja terveys, Ilmastotoimet ja kiertotalous, Oikeudenmukaisuus ja osallistava toimintatapa</p> <p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 70 % tuotteista ja palveluista edistää ihmisten ja maapallon terveyttä ja hyvinvointia • päästöjen vähentäminen, kierrätettävät pakkaukset, ruokahävikin vähentäminen • kaikki kahvimme hankitaan vastuulliseksi varmennetuista lähteistä, laajennetaan koskemaan myös muita raaka-aineita
Olympiakomitea yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma	<p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti • urheiluyhteisön, seuratoiminnan ja liikuntakulttuurin yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyön tukeminen • turvallinen toimintaympäristö • palkkatasa-arvo • esteettömyyden edistäminen <p>Toimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-ohjelma on osa toimintasuunnitelmaa • yhdenvertaisuuskyselyt säännöllisesti • toimintabudjetista varattu osuus yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyöhön • yhdenvertaisuusraportointi • vastuullisuusklinit • koulutukset • tukimateriaalit ja sen jalkautus • lajikohtainen tuki • yhteistyö asiantuntijoiden kanssa • kannanotot ja lausunnot • yhdenvertaisuustyössä huomioidaan: etnisyys, vammaisuus, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt ja vähävaraisuus • seurojen ja lajiliittojen epäasialliseen käytökseen liittyvissä tapauksissa tukea: Help Desk -neuvontaa, koulutuksia ja henkilökohtaista tukea

	<ul style="list-style-type: none"> • kuvavalinnat, sanavalinnat • digitaalinen saavutettavuus • vastuullisuuden teemat proaktiivisesti esille • osallistujien, puhujien ja esiintyjien diversiteetti • vastuullisuuskompassikoulutus uusille työntekijöille • yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon teemojen esille nosto henkilöstön tiimipäivillä ja Aikalisissä ja epäkohtiin puuttuminen • varhaisen välittämisen malli • henkilöstön osaamisen kehittäminen • avoin haku, työyhteisön diversiteetti • vuosikertomukseen lukuja tasa-arvon toteutumisesta • hallituksen jäsenistä vähintään 40 prosenttia on miehiä tai naisia
<p>Paralympia tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma</p>	<p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tarjota tukea osallisuuden lisäämiseen • lisää osaamista, laatua ja vaikuttavuutta jokapäiväiseen työhön • vastuullisuusnäkökulmat osaksi kaikkea toimintaa <p>Toimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden osaamisohjelma • koko henkilökunnan perehdyttäminen • palveluiden ja materiaalien kieliversioiden tuottaminen • toimenpiteiden ja arvioinnin vuosikello • hankkeita: <ul style="list-style-type: none"> ▪ osallisuuden lisääminen vaikuttamisen paikoilla ▪ tyttöjen ja naisten osallistumisen lisääminen
<p>Suomen Koripalloliiton yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnittelun</p>	<p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • koulutusta erilaisuuden kohtaamisesta • laaja-alaisempaa viestintää • yhdenvertaisuus ja tasa-arvo kampanjat, selkeät linjat kampanjoihin osallistumisesta • Kattava käsitys yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumisesta <p>Toimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tarpeiden, mahdollisuuksien ja keinojen kartoitus erilaisuuden kohtaamisen taitoihin

	<ul style="list-style-type: none"> • juttuideoita yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyen ja viestinnän henkilöiden hyödyntäminen toteutuksessa • toimintaohjeet kampanjoihin osallistumisesta • yhdenvertaisuuskyselyt
--	---

Lähteet:

Olympiakomitea. (2020). *Urheillaan ihmisiksi - Urheiluyhteisön vastuullisuusohjelma*. <https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2020/02/ee3bcc3b-urheiluyhteison-vastuullisuusohjelma-2020-2024.pdf>

Olympiakomitea. (2020). *Olympiakomitean yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma 2020–2022*. <https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2020/09/fcb94fa0-olympiakomitean-yhdenvertaisuus-ja-tasa-arvosuunnitelma.pdf>

OP. (n.d.). *OP Ryhmän vastuullisuusohjelma*. <https://www.op.fi/op-ryhma/vastuullisuus/vastuullisuusohjelma>

Paulig Group. (n.d.). *Vastuullisuusohjelma*. <https://www.pauliggroup.com/fi/vastuullisuus/maistatko-muutoksen>

Suomen Koripalloliitto. (n.d.). *Koriskenttä kaikille. Suomen koripalloliiton yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma 2019–2020*. https://d3syc56w7fogy0.cloudfront.net/assets/files/23128/suomenkoripalloliiton_yhdenvertaisuus_tasa-arvosuunnitelma_2019-2020.pdf?1APIIB

Suomen Koripalloliitto. (2021). *Ympäristövastuu. Ympäristövastuu osana Suomen Koripalloliiton vastuullisuussuunnitelmaa*. https://basket.fi/site/assets/files/23066/suomen_koripalloliiton_ymparistovastuusuunnitelma_final.pdf

Suomen Palloliitto. (n.d.). *Vastuullisuus. Jalkapallon ja futsalin vastuullisuusohjelma*. <https://www.palloliitto.fi/palloliitto/vastuullisuus/>

Suomen Paralympiakomitea. (2020). *Paraurheilu avaa ovia yhteiskuntaan. Suomen Paralympiakomitean vastuullisuusohjelma*. https://www.paralympia.fi/images/tiedostot/vastuullisuusohjelma_final.pdf

Suomen Paralympiakomitea. (2021). *Paralympiakomitean tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2021*. https://www.paralympia.fi/images/Leena/yhdenvertaisuussuunnitelma_2021.pdf

Suomen Suunnistusliitto. (2023). *Suomen suunnistusliiton ympäristövastuusuunnitelma*. https://www.suunnistusliitto.fi/system/wp-content/uploads/2023/01/SSL-Ymparistovastuusuunnitelma-01_2023-web.pdf

Suomen Voimisteluliitto. (n.d.). *Vastuullinen voimistelutoiminta*. https://409bd6e0-4ec0-4f56-b286-8f516e4b7777.filesusr.com/ugd/966b6c_7f9dccddcbeb42168718e7788ee8d36e.pdf

Liite 3. Liikunnan vastuullisuuskysely

Liikunnan vastuullisuuskysely

Kyselyn tavoitteena on selvittää, minkälainen käsitys liikuntavastaavilla on tällä hetkellä järjestötoiminnassa toteutuvasta vastuullisesta liikuntatoiminnasta. Kyselyn tuloksia hyödynnetään SoveLin vastuullisuusohjelman laatimisessa. Vastuullisuus on toimintaa, joka huomioi ympäristön, ihmiset ja talouden. Liikunta-alalla se tarkoittaa mm. yhdenvertaisuutta, terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä, ympäristökuormituksen vähentämistä ja hyviä hallintotapoja. Vastuullisuusohjelma laaditaan Hämeen ammattikorkeakoulun kestävän kehityksen koulutusohjelman opinnäytetyönä.

Pyydämme vastaamaan koko järjestöä koskevan ja paikallisen liikuntatoiminnan näkökulmasta. Kyselyyn vastaaminen vie noin 5-10 minuuttia.

Vastaathan kyselyyn 14.4. mennessä. Kiitos ajastasi!

1. Minkälainen käsitys sinulla on liikunnan vastuullisuudesta järjestönne toiminnassa?

En ole perehtynyt 0 Olen perehtynyt 10 En tiedä

Edellinen Seuraava

33% Valmis (2 / 6)

4. Jokaisella on tasavertaiset mahdollisuudet osallistua liikuntatoimintaan sukupuolesta riippumatta?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

Vapaa sana

5. Miten tarpeelliseksi koet seuraavien osa-alueiden kehittämisen liikuntatoiminnassa

1=ei tarvetta 2=melko tarpeellinen 3=tarpeellinen 4=hyvin tarpeellinen 5=erittäin tarpeellinen

	1	2	3	4	5
Sukupuolten välinen yhdenvertaisuus	☐	☐	☐	☐	☐
Eri-ikäisten yhdenvertaisuus	☐	☐	☐	☐	☐
Seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin liittyvä yhdenvertaisuus	☐	☐	☐	☐	☐
Etninen yhdenvertaisuus	☐	☐	☐	☐	☐
Kielellinen yhdenvertaisuus	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilökohtaiseen elämäntarkastukseen liittyvä yhdenvertaisuus	☐	☐	☐	☐	☐
Taloudellinen yhdenvertaisuus	☐	☐	☐	☐	☐
Toimintakykyyn liittyvä yhdenvertaisuus	☐	☐	☐	☐	☐

6. Huomioidaanko edellisen kysymyksen eri osa-alueet liikuntatoiminnan suunnittelussa?

- Kyllä, miten
- Ei
- En osaa sanoa
- Vapaa sana

7. Onko viestintä liikuntatoiminnasta avointa ja saavuttaa kaikki kohderyhmässä?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa
- Vapaa sana,
esimerkkejä

8. Saako liikuntatoiminnasta tietoa ja neuvontaa, jos ei osaa suomea /ruotsia?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Turvallinen ja terveellinen toimintaympäristö

Turvallisella ja terveellisellä toimintaympäristöllä tarkoitetaan, että toimintatavat ja -kulttuuri edistävät fyysistä ja henkistä terveyttä ja terveellisiä elämäntapoja. Kaikki toimintaan osallistuvat ovat turvassa kiusaamiselta ja häirinnältä.

9. Tapahtuuko liikuntatoiminnassa syrjintää, häirintää tai kiusaamista?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

10. Jos syrjintää on havaittu, mistä oletat syrjinnän, häirinnän tai kiusaamisen johtuvan

- Ikä
- Sukupuoli
- Mielipiteet
- Toimintarajoite tai sairaus
- Seksuaalinen identiteetti
- Perhetilanne
- Raskaus
- Etninen tausta
- Koulutustausta
- Aikaisempi erimielisyys
- Jokin muu

11. Puututaanko syrjivään käytökseen?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa
- Vapaa sana, miten, miksi ei

12. Onko sairaudet ja ihmisten fyysisen kunnon tasot huomioitu liikuntatoiminnassa (esimerkiksi ohjeistus eri tasoisille, apuvälineiden mahdollisuus)?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa
- Vapaa sana, esimerkkejä

Ympäristö

Liikunta-alalla ympäristövaikutuksia syntyy kulkemisen, hankintojen ja tapahtumien sekä liikuntapaikkojen rakentamisen, ylläpidon ja käytön myötä. Tavoitteena on selvittää, kuinka vähentää kielteisiä ympäristövaikutuksia suunnittelun ja toteutuksen avulla.

13. Onko ympäristövastuuasioita huomioitu liikuntatoiminnassa?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa
- Vapaa sana, esimerkkejä,

14. Mikä on tyypillisin kulkuväline millä liikuntatoimintaan saavutaan?

- Oma auto
- Kimppakyyti
- Joukkoliikenne
- Pyörä
- Kävelen
- Kuljetuspalvelu
- En osaa sanoa
- Vapaa sana

15. Missä tiloissa liikuntaa järjestetään?

- Koulujen liikuntasaleissa
- Sisäliikuntapaikoissa (uimahalli, kuntosalit, liikuntahallit, jäähallit, jne.)
- Ulkoliikuntapaikoissa (kentät, lähiliikuntapaikat)
- Luonnossa
- Liikuntaa järjestetään etäyhteyksin
- Järjestön omissa tiloissa
- En osaa sanoa
- Jossain muualla

16. Liikuntavälineiden hankinta ja käyttö.

Hankkivatko järjestöt liikuntavälineitä

- Kyllä
Kuinka usein
- Ei
- Osallistujat tuovat usein omat välineet
- Hyödynnetään yhteiskäyttöä, käytetään esim. koulun ja kunnan välineitä
- Välineitä lainataan (esim. Malike, Solia)
- En osaa sanoa
- Vapaa sana

Hyvä hallinto

Hyvällä hallinnolla tarkoitetaan, että noudatetaan hyvän hallinnon periaatteita. Toimintakulttuuri on avoin mahdollistaen jokaisen aktiivisen osallistumisen myös päätöksentekoon.

17. Järjestön liikunnanohjaajista, vapaaehtoisista ja vertaisohjaajista huolehditaan lakien ja hyvien tapojen mukaisesti

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

18. Liikuntatoimintaan osallistuvilla on vaikuttamismahdollisuuksia liikuntatoiminnan järjestämiseen liittyen (mm. aika, paikka, sisältö) esimerkiksi palautekyselyiden kautta?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

Vapaa sana

19. Järjestön liikuntavastaavilla on vaikuttamismahdollisuuksia liittyen järjestön liikuntatoiminnan järjestämiseen, resursseihin ja kehittämiseen?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

Vapaa sana

20. Koetko, että järjestön taloudelliset resurssit vaikuttavat liikunnan vastuullisuuden edistämiseen?

Kyllä, miten

Ei

En osaa sanoa

Vapaa sana

Edellinen

Lähetä

Liite 4. Liikunnan vastuullisuustyöpajan rakenne

Liikuntatoiminnan vastuullisuus

Turinatuokio 4.5.

Kestävä kehitys ja vastuullisuus

- "Kestävä kehitys on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa".
- Vastuullisuus on vastuun kantamista omasta toiminnasta huomioiden sosiaaliset, taloudelliset ja ympäristövaikutukset.

Liikunta-alan vastuullisuus

Sosiaalinen vastuu

Väestön hyvinvointi, terveys, yhdenvertaisuus, tasa-arvo

Sosioekonomisen tausta vaikutus liikunnan harrastamiseen, ajan, rahan puute, Alueellinen tasa-arvo, Moninaisuuden huomioiminen

Ympäristövastuu

Liikuntapaikkarakentaminen ja niiden ylläpito

Kulkeminen liikunnan harrastamiseen

Tapahtumat

Taloudellinen vastuu

Hyvä hallintotapa

Liikuntasektori työnantajana

Rahavirtojen ja rahoituksen vastuullisuus

Yhteiskunnan resurssit – terveyden edistäminen vs. liikkumattomuus

Megatrendit, mahdolliset tulevaisuuden kehityssuunnat

- Hyvinvoinnin haasteiden ennustetaan kasvavan ja toisaalta tunnistetaan ennaltaehkäisevät toimet sairauksien hoidon rinnalla
- Väestön ikääntyminen, liikunnan vähyyt ja elintavat vaikuttavat heikentävästi ihmisten terveyteen. Myös mielenterveysongelmat ovat nousussa.
- Ilmastonmuutos voi joko edistää tai vähentää liikunnan harrastamista
- Digitalisaatio edistää liikkumista sovellusten, välineiden ja etäohjauksen myötä. Toisaalta teknologia passivoi ja vähentää tarvetta liikkua

Vastuullisuusohjelma

- Vastuullisuusohjelma on työkalu vastuullisuuden toteuttamiseen ja kestävä kehityksen edistämiseen.
- Vastuullisuusohjelmassa huomioidaan toimintaympäristön ja sidosryhmien odotukset ja tarpeet.
- Arvioidaan toiminnan vaikutuksia ja vastuullisuustyön tärkeimpiä teemoja.
- Mittarit ja seuranta
- Miksi?
  - Liikunnan tuomat positiiviset vaikutukset luovat erinomaisen toimintakentän vastuullisen toiminnan kehittämiseksi mukaan lukien toimet ympäristön hyväksi
  - Opetus- ja kulttuuriministeriön arviointikriteerit velvoittavat liikunnan toimijoita huomioimaan vastuullisuuden
  - Tukee järjestön oman toiminnan tavoitteiden saavuttamista, lisää imagoa ja arvoa

- **Onko järjestöillä vastuullisuusohjelmia?**
- **Huomioidaanko liikunnan vastuullisuutta niissä?**

Vastuullisuusohjelma sisältö

1. Vastuullisuuden lähtökohdat
  2. Nykytila
  3. Prosessikuvaus
  4. Vastuullisuusteemat, tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit
    - Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo
    - Turvallinen ja terveellinen toimintaympäristö
    - Hyvä hallinto
    - Ympäristövastuu
  5. Toteuttaminen ja päivitys
- Liite 1. Liikunnan vastuullisuus -työkalu jäsenjärjestöille

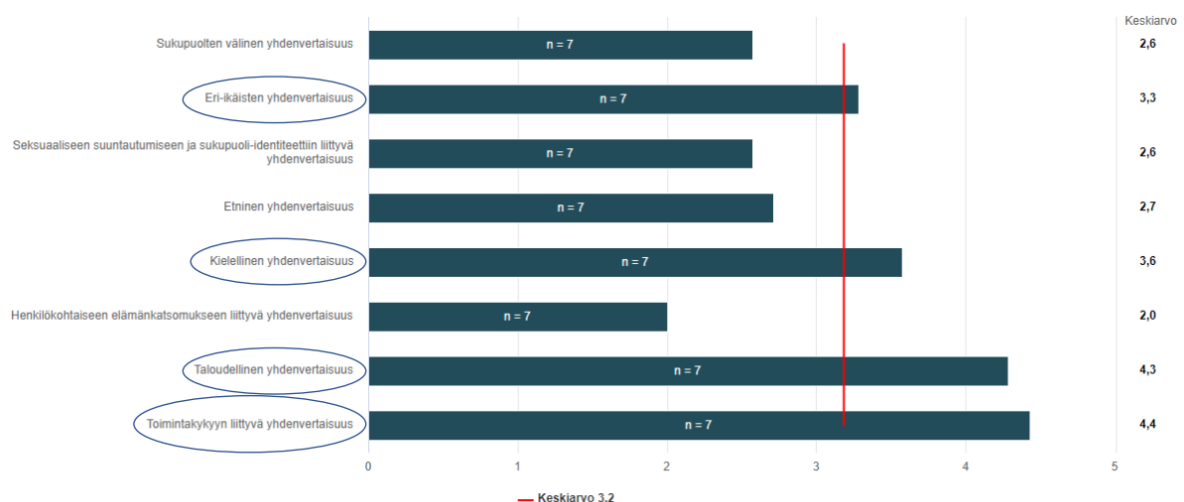
Liikunnan vastuullisuus kyselyn tulokset

Liikunnan vastuullisuus kyselyn tulokset

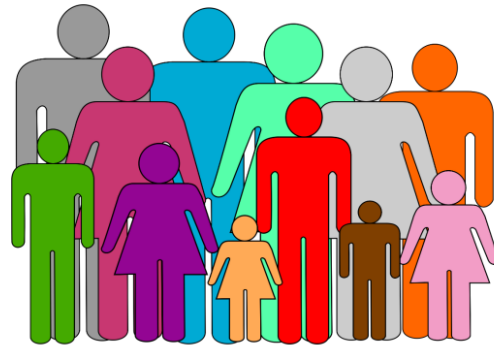

Liikunnan vastuullisuus kyselyn tulokset

Kehittämistarpeet ja keskustelua

- Mitä toimenpiteitä, ideoita ja kiinnostusta edistää **eri-ikäisten** liikkumista ja osallistumista?
- Miten koette eri-ikäisillä on mahdollisuus osallistua liikuntatoimintaa?

Kehittämistarpeet ja keskustelua

- Minkälaisia tarpeita koette järjestöllä ja yhdistyksillä olevan **kielellisen** saavutettavuuden edistämiseen?
- Eri kielet, kommunikatioon/vuorovaikutukseen tukea?

Kehittämistarpeet ja keskustelua

- Miten edistää **toimintakykyyn** liittyvää yhdenvertaisuutta liikuntatoiminnassa konkreettisesti?

Kehittämistarpeet ja keskustelua

- Miten **taloudelliseen** yhdenvertaisuuteen voi vaikuttaa?

Kehittämistarpeet ja keskustelua

- Minkälaista syrjinnän, häirinnän ja kiusaamisen ennaltaehkäisyn ja puuttumisen toimintamallia toivoisitte, kuinka toteuttaa ja tuoda tietoisuuteen, että toiminta on syrjinnästä vapaata?

Kehittämistarpeet ja keskustelua

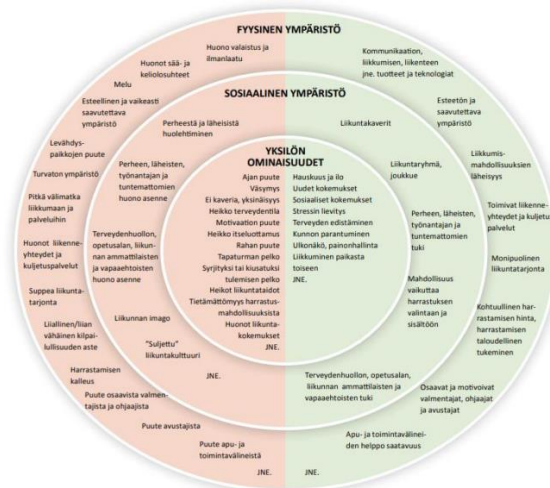

- Miten koette, että **ympäristövastuuta** voisi vielä huomioida?

Kehittämistarpeet ja keskustelua

- Miten koette, että liikuntatoimintaan osallistuvia voidaan osallistaa enemmän, millaiset tavat ovat toimivia, että heillä on vaikutusmahdollisuuksia toimintaan liittyen?
- Minkälaista yhteistyötä voisi vielä tehdä? Minkälaisen järjestöjen kautta osallisuutta ja osallistumista voisi edistää?

Rikala, 2018, s.25 https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/Valtio_soveltavan_liikunnan_ja_vammaisurheilun_edistajana_taista_aineisto_final.pdf

Liite 5. SoveLi ry:n vastuullisuusohjelma 2024–2025

Vastuullista liikkumista

SOVELTAVA LIIKUNTA SOVELI RY:N
VASTUULLISUUSOHJELMA 2024-2025

Sisälllys

1	Vastuullisuusohjelman tavoite.....	1
2	Valmisteluprosessi	2
3	Nykytilan kuvaus	3
3.1	SoveLi	3
3.2	SoveLin Jäsenjärjestöt	5
3.2.1	Liikunnan vastuullisuuskyselyn tulokset	6
3.2.2	Työpajan tulokset.....	7
4	Vastuullisuusohjelman perusta ja lainsäädäntö	8
5	Vastuullisuusnäkökulmat, tavoitteet ja toimenpiteet	8
5.1	Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo.....	9
5.2	Turvallinen ja terveellinen toimintaympäristö	11
5.3	Hyvä hallinto	12
5.4	Ympäristövastuu	13
6	Vastuullisuusohjelman toteuttaminen	14
	Lähteet	14

LIITE 1. Vastuullista liikkumista -työkalu

1 Vastuullisuusohjelman tavoite

Soveltava Liikunta Soveli ry (jatkossa SoveLi) on valtakunnallinen asiantuntijajärjestö, jonka tavoitteena on parantaa pitkäaikaissairaiden ja toimintarajoitteisten henkilöiden mahdollisuuksia liikuntaan ja aktiiviseen elämäntapaan. SoveLi kokoaa yhteen sosiaali- ja terveysalan järjestöjä, jotka edistävät soveltavaa liikuntaa. SoveLi tukee jäsenjärjestöjensä liikuntatoimintaa asiantuntija- ja koulutuspalveluiden, verkostoitumisen sekä viestinnän avulla.

SoveLin jäsenjärjestöt ovat valtakunnallisia kansanterveys-, potilas- ja vammaisjärjestöjä. Jäsenjärjestöjä on 19 ja paikallisyhdistyksiä ympäri Suomen. SoveLin jäsenjärjestöjen vaikutuspiirissä henkilöjäseniä on arviolta 460 000. Jäsenjärjestöt ovat aktiivisia soveltavan liikunnan toimijoita tarjoten liikuntatoimintaa ja -tapahtumia sekä neuvontaa ja koulutusta jäsenilleen.

SoveLin toimintaympäristö muodostuu soveltavan liikunnan kohderyhmästä, jäsenjärjestöistä ja verkostoitumisen kautta sote- ja liikuntajärjestöistä. Toimintaympäristöön vaikuttavat muun muassa rahoitus, sote- ja hyvinvointialueiden uudistukset ja väestörakenteen muutokset sekä yhteiskunnan arvot. SoveLi vaikuttaa valtakunnallisesti ja tukee jäsenjärjestöjään, jonka takia sen on kyettävä ennakoimaan toimintaympäristön muutoksia ja sopeutumaan niihin. Megatrendit ja liikunnan muutostekijät, kuten hyvinvoinnin haasteiden lisääntyminen, väestön ikääntyminen ja vähäinen fyysinen aktiivisuus, saattavat lisätä sairauksia ja heikentää toimintakykyä (Sitra, 2023, Valtion liikuntaneuvosto, n.d.). Vastuullisuusohjelma, koko SoveLin muun toiminnan kanssa, tekee ilmeiseksi soveltavan liikunnan edistämisen tarpeellisuuden.

Vastuullisuusohjelman tavoite on tehdä näkyväksi SoveLin vastuullisuuden näkökulmia ja jalkauttaa liikunnan vastuullisuutta jäsenjärjestöihin. SoveLi saa yleisavustusta opetus- ja kulttuuriministeriöltä. SoveLin vastuullisuusohjelma tukee toiminnan jatkuvuutta, huomioi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman sekä kaikki kestävä kehityksen osa-alueet.

SoveLin tavoitteena on tämän vastuullisuusohjelman tavoitteiden mukaisesti edistää kaikkien mahdollisuutta liikkua turvallisessa ja terveellisessä toimintaympäristössä, edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, ottaa vastuu ympäristöstä ja toimia hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti. Kun nämä tavoitteet toteutuvat järjestön omassa toiminnassa, pyrkimyksenä on toteutuminen myös jäsenjärjestöjen liikuntatoiminnassa.

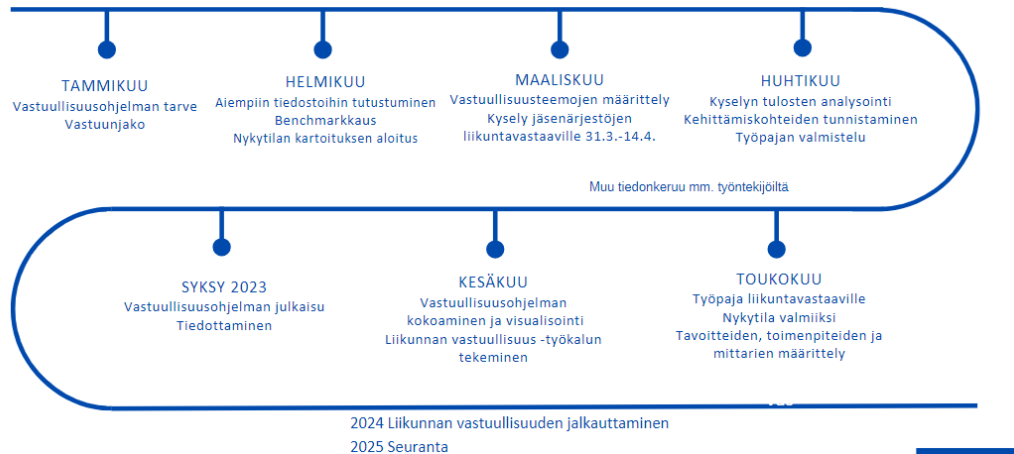
Kuva 1. SoveLi ry:n vastuullisuusohjelman tavoitteet

2 Valmisteluprosessi

Vastuullisuusohjelma on laadittu Hämeen ammattikorkeakoulun kestävän kehityksen koulutuksen AMK-opinnäytetyönä vuonna 2023. Opiskelijan kanssa prosessiin osallistui aktiivisesti SoveLin henkilökunta. SoveLin jäsenjärjestöjen liikuntavastaavat osallistettiin vastuullisuusohjelman työstöön kyselyn ja Turinatuokio-työpajan muodossa. SoveLin hallitus on esittänyt näkemyksensä ohjelmaan. Alla oleva kaavio kuvaa karkeasti vastuullisuusohjelman laatimista huomioiden myös liikunnan vastuullisuuden jalkautuksen jäsenjärjestöihin ja seurannan.

Kaava 1. SoveLi ry:n vastuullisuusohjelman prosessikuvaus

3 Nykytilan kuvaus

3.1 SoveLi

Vastuullisuus näkyy vahvasti SoveLin toiminnassa ja arvoissa. SoveLin tavoitteena on yhdenvertaiset liikuntamahdollisuudet kaikille, erityisesti kohderyhmänään pitkäaikaissairaat ja toimintarajoitteiset henkilöt.

Sosiaalinen kestävyys

Sosiaalisella kestäväällä kehityksellä tarkoitetaan hyvinvoinnin siirtymistä sukupolvelta toiselle. Sosiaaliseen vastuuseen sisältyvät ihmisoikeudet, työntekijöiden hyvinvointi ja työolot. Kestävän kehityksen sosiaalinen ulottuvuus on vahva SoveLin toiminnassa, jossa lähtökohta on yhdenvertaisuus ja tasa-arvo edistäen soveltavan liikunnan mahdollisuuksia. SoveLin tavoitteena on edistää pitkäaikaissairaiden ja toimintarajoitteisten henkilöiden mahdollisuuksia terveyttä ja hyvinvointia edistävään liikuntaan ja aktiiviseen elämäntapaan. SoveLin arvot ovat yhdenvertaisuus, tasa-arvo, osallisuus ja asiantuntijuus. SoveLin työntekijät ovat sitoutuneet edistämään näitä arvoja. SoveLi tukee jäsenjärjestöjen liikuntatoimintaa, kehittää soveltavan liikunnan työtä valtakunnallisesti ja vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon, jossa tavoitteena vahvistaa soveltavan liikunnan asemaa ja resursseja.

SoveLin viestintä tapahtuu suomeksi ja pääviestintäkanavia ovat uutiskirje ja jäsenkirje sekä sosiaalisen median kanavat. Osa verkkosivuista on käännetty myös englanniksi ja pieni osa ruotsiksi. Koulutuksia järjestetään tarpeen mukaan muilla kuin suomen kielellä. Koulutuksissa, kokouksissa ja muissa tilaisuuksissa huomioidaan osallistujien erityistarpeet, induktiosilmukan käyttö ja kerrotaan ääneen visuaalisesti näytettävä materiaali.

SoveLi on asiantuntijaorganisaatio, jossa vuonna 2023 työskentelevät toiminnanjohtaja, soveltavan liikunnan asiantuntija ja viestinnän asiantuntija. Sukupuolijakauma on 66,6 % naisia ja 33,3 % miehiä. Hallituksessa on puheenjohtaja, kuusi varsinaista jäsentä ja viisi varajäsentä. Puheenjohtaja on mies ja muut hallituksen jäsenet ovat naisia. Tasa-arvolaissa määritellään, että valtion ja kuntien toimielimissä tulisi olla vähintään 40 % kumpaakin sukupuolta. Järjestöiltä tätä ei kuitenkaan veloiteta, mutta myös liikuntajärjestöjä suositellaan noudattamaan kiintiösäännöstä (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986). SoveLi tiedostaa, etteivät hallituksen sukupuolijakauma toteudu ja pyrkii tulevalle hallituskaudella toteuttamaan kehittämistoimenpiteitä.

Sosiaaliseen kestävyteen liittyvät henkilöstön hyvinvointi, osaaminen, työolosuhteet ja turvallisuus. SoveLi huolehtii työntekijöidensä hyvinvoinnista muun muassa työterveyshuollolla, liikunta-, kulttuuri- ja lounaseteleillä, kannustamalla lisäkoulutuksiin ja tarjoamalla tunti viikossa työaika liikunnan harrastamiseen.

Ekologinen kestävyys

Ekologinen kestävä kehitys tarkoittaa luonnon monimuotoisuuden ja elämää ylläpitävien luonnon järjestelmien säilyttämistä. Ekologinen kestävä kehitys SoveLin toiminnassa muodostuu matkustamisen ympäristövaikutuksista ja materiaalihankinnoista. Työmatkat pyritään kulkemaan hyötyliikkuun ja joukkoliikennettä tai kimpakyytejä käyttäen. SoveLin työntekijät eivät juurikaan matkusta lentäen ja mahdolliset lentomatkat valitaan harkiten. Kokoukset ja koulutukset, kuten kuukausittaiset turinatuokiot, järjestetään pääosin etänä. Etäosallistuminen ja digitaalisuuden hyödyntäminen ovat lisääntyneet entisestään viime vuosien aikana. Tapahtumat, paikan päällä tapahtuvat koulutukset ja tilaisuudet ovat mittakaavaltaan pieniä ja ne järjestetään hyvien julkisten liikenneyhteyksien varrella esteettömyys ja saavutettavuus huomioiden. Materiaalihankinta on vähäistä ja SoveLi toimii vähäpaperisesti käyttäen sähköisiä materiaaleja. SoveLi on Olympiakomitean vuokralainen Sporttitalossa Helsingin Pitäjänmäessä ja jakaa toimistotilat SKUL ry:n kanssa. SoveLi omalta osaltaan toimii kestävästi

lajittelemalla jätteen ja optimoimalla energiankulutuksen työtiloissa huolehtimalla sopivasta lämpötilasta, valaistuksesta ja järkevästä veden käytöstä.

Taloudellinen kestävyys

Taloudellinen kestävä kehitys on tasapainoista taloudellista kasvua, joka ei perustu velkaantumiseen eikä luonnonvarojen ylikulutukseen. Kestävän kehityksen taloudellisen näkökulman SoveLi huomioi jakamalla toimitilat ja niiden kustannukset. IT-palvelut on ulkoistettu ja työntekijät kantavat vastuun työvälineiden kunnosta käyttöönsä pidentämiseksi. Laitteiden energiatehokkuus huomioidaan uusia hankkiessa. SoveLi saa toimintaansa valtionavustusta, mikä myös itsessään ohjaa taloudelliseen vastuuseen.

3.2 SoveLin Jäsenjärjestöt

Jäsenjärjestöjen vastuullisuudessa keskitytään liikuntatoiminnan vastuullisuuteen. SoveLin jäsenjärjestöjen sekä jäsenjärjestöjen paikallisyhdistysten liikuntatoiminnan vastuullisuuden nykytilaa selvitettiin tutustumalla verkkosivuihin sekä sähköisen kyselyn ja verkkotyöpajan avulla. Jäsenjärjestöjen arvoja ovat muun muassa osallisuus, oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastuullisuus. Toiminnallaan jäsenjärjestöt tavoittelevat, että pitkäaikaissairaat ja toimintarajoitteiset henkilöt voivat olla tasavertaisina mukana yhteiskunnassa ja toteuttavat näin sosiaalisen kestävyuden tavoitteita. Esimerkiksi Aivoliitto pitää tärkeänä liikunnan saavutettavuuden, esteettömyyden ja tasa-arvon toteutumista (Aivoliitto, n.d.). Hengityслиitto on laatinut ohjelman sää- ja ilmatoriskien haittojen vähentämiseen (Hengityслиitto ry, 2022). Liikunnan ympäristövaikutukset koostuvat pääosin säännöllisesti järjestettävään liikuntaan kulkemisesta ja mahdollisten isojen liikuntatapahtumien järjestämisestä ja materiaalihankinnoista. Järjestöjen hybridimallit liikuntatoimissa ovat yleisiä, mikä on ympäristönäkökulmasta myönteistä ja samalla on huomioitava, että etäliikunnan fyysiset ja psyykkiset terveysvaikutukset voivat jäädä alhaisemmiksi heikentäen sosiaalista kestävyttä. Liikuntatoiminta on taloudellisesti saavutettavaa, sillä harrastamaan pääsee pääsääntöisesti jäsenjärjestöjen yhdistysten jäsenmaksulla. Täten järjestöt edistävät liikuntaan osallistumisen yhdenvertaisuutta myös alhaisten osallistumiskustannusten myötä.

3.2.1 Liikunnan vastuullisuuskyselyn tulokset

Liikunnan vastuullisuuskysely toteutettiin sähköisenä Webropol- sovelluksella jäsenjärjestöjen liikuntavastaaville huhtikuun 2023 alussa. Kyselyn tavoitteena oli selvittää vastuullisuuden nykytilaa jäsenjärjestöissä ja minkälainen käsitys jäsenjärjestöjen liikuntavastaavilla on liikuntatoiminnan vastuullisuudesta. Kyselyssä oli yhteensä

20 kysymystä vastuullisuusohjelman neljään teemaan liittyen. Vastauksia saatiin 7 kappaletta ja vastausprosentti oli 37 %. Kyselyn perusteella liikuntatoiminnan ilmapiiri on avoin, innostava ja moniarvoinen. Suurin osa koki, että liikuntatoimintaan voi osallistua sukupuolesta riippumatta. Vain 29 % vastaajista mainitsi viestinnän olevan saavutettavaa, suurin osa ei osannut sanoa. Neuvontaa saa pääosin vain suomeksi. Vastaajista 86 % vastasi, ettei osaa sanoa tapahtuuko liikuntatoiminnassa paikallisyhdistystasolla syrjintää ja 57 % vastaajista ei osannut sanoa puututaanko siihen, mikäli syrjintää tapahtuu.

Hieman yli puolet, 57 % vastaajista, ei osannut sanoa huomioidaanko ympäristövastuu liikuntatoiminnassa. Kyselyssä tiedusteltiin, millä kulkuvälineellä tyypillisesti osallistujat kulkevat liikuntatoimintaan ja vastausten joukossa oli myös vastauksia kävellen, pyöräillen, joukkoliikenteellä ja kimpakyydeillä yksityisautoilun ja kuljetuspalveluiden lisäksi. Jäsenjärjestöissä liikuntaa järjestetään yleisesti koulujen liikuntasaleissa, sisäliikuntapaikoissa, järjestöjen omissa tiloissa ja luonnossa. Pienet resurssit ohjaavat harkitsemaan ja tarpeenmukaiseen hankintaan, esimerkiksi puolet vastaajista kertoivat hankkivansa liikuntavälineitä. Vastauksia tulkitessa voidaan kuitenkin todeta, että ympäristöasiat ovat melko hyvällä mallilla järjestöissä huomioiden toimintarajoitteiden tai pitkäaikaissairauksien tuomat vaatimukset.

Järjestöissä koetaan, että liikunnanohjaajista, vapaaehtoisista ja vertaisohjaajista huolehditaan lakien ja hyvien tapojen mukaisesti. Valtaosa koki myös, että heillä on vaikuttamismahdollisuuksia järjestön liikuntatoimintaan liittyen, mutta vain reilu puolet vastasi, että liikuntatoimintaan osallistuvilla olisi vaikuttamismahdollisuuksia liikunnan sisältöön, aikaan tai paikkaan. Rajalliseksi tekijäksi mainittiin resurssit.

Esteettömyys ja saavutettavuus liikuntaa järjestettävissä tiloissa toteutuu kyselyn vastausten pohjalta vain tyydyttävästi. Kyselyyn vastanneet kokivat tarpeellisiksi kehittää näitä yhdenvertaisuuden osa-alueita: eri-ikäisten ja -kielisten yhdenvertaisuus sekä taloudellinen ja toimintakykyyn liittyvä yhdenvertaisuus. Eräässä avovastauksessa mainittiin, että haasteena on saada paikalle eniten

liikunnasta hyötyvät henkilöt. Liikuntatoiminnassa huomioidaan vastausten perusteella henkilöiden sairaudet, toimintakyky ja fyysinen kunto melko hyvin.

3.2.2 Työpajan tulokset

Verkkotyöpaja järjestettiin 4.5.2023 ja sen tarkoituksena oli osallistaa SoveLin jäsenjärjestöjen liikuntavastaavat vastuullisuusohjelman laatimiseen ja kartoittaa heidän tarpeitaan laajemmin saaden näkökulmaa vastuullisuuden jalkauttamiseen ja prosessissa laadittuun Vastuullista liikkumista -työkalun sisältöön (LIITE 1). Työpajaan osallistui opinnäytetyöntekijä, kolme SoveLin työntekijää ja kolme jäsenjärjestöjen liikuntavastaavaa. Työpajan keskustelusta päällimmäisenä nousi esille vastuullisuusaiheen tärkeys ja esilläolo, mutta varsinaiset toimenpiteet vielä puuttuvat. Järjestöissä on saatettu tiedostaa vastuullisuus, mutta välineitä ohjelmien laatimiseen tai vastuullisuuden edistämiseen ei ole. Toisena huomioitiin, että vastuullisuutta tulisi viedä järjestöissä porras ylöspäin johdon tasolle. Kolmantena nousi esille tarve tietoisuuden lisäämiselle ja koulutukselle, jossa kohderyhmänä olisivat sekä liikuntavastaavat että paikallisyhdistysten toimijat.

Työpajassa keskusteltiin erityisesti yhdenvertaisuuden edistämisestä kyselyn tulosten perusteella. Keskustelussa sivuttiin myös ympäristön huomioimista ja osallisuuden kehittämistä. Eri-ikäisten yhdenvertaisuuteen liittyen jäsenjärjestöissä liikuntatarjontaa tulisi olla laajemmin kaikenikäisille ja luoda toimintaympäristö houkuttelevaksi kaikenikäisille vertaisohjaajille. Jäsenjärjestöissä toimivat liikunnanohjaajat ja vertaisohjaajat saattavat olla iäkkäitä ja toiminnan jatkuvuuden kannalta liikuntatarjonnan ja vapaaehtoistyön tulisi olla houkuttelevaa myös nuoremmalle sukupolvelle. Keskustelun yhteydessä esiin nousi viestinnän tärkeys. Viestintä on keskeisessä asemassa yhdenvertaisuuden edistämisessä, jotta tavoitetaan mahdollisimman moni ja vähemmistöihin kuuluvat. Toimintakyvyn yhdenvertaisuusteemassa keskusteltiin liikuntatoiminnan tarjonnasta ja käytännön haasteista, kuten kuljetuspalveluiden toimimattomuudesta tai liikunnan apuvälineiden saatavuudesta, yhteiskäytöstä ja kuljetuksesta. Yhtenä liikunnan vastuullisuuden jalkautukseen vaikuttavana tekijänä nousi esiin tahtotila. Paikallisyhdistykset saattavat olla hyvinkin itsenäisiä toimintayksiköitä ja toimia samalla tavalla vuodesta toiseen ja lisäksi vapaaehtoisvoimin. Vastuullisuuden edistämisessä täytyy siten huomioida riittävä tuki liikuntatoiminnan järjestäjille ja korostaa kehittämistoimenpiteiden hyötyjä.

4 Vastuullisuusohjelman perusta ja lainsäädäntö

Vastuullisuusohjelma perustuu SoveLin visioon, YK:n kestävän kehityksen 2030 tavoitteisiin, opetus- ja kulttuuriministeriön kriteereihin liikuntaa edistävien järjestöjen yleisavustukselle, Olympiakomitean urheiluyhteisön vastuullisuusohjelmaan sekä seuraaviin lakeihin ja sopimuksiin:

- Liikuntalaki (390/2015)
- Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986)
- Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)
- Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (27/2016)

YK:n kestävän kehityksen tavoitteista SoveLin vastuullisuusohjelman pääpainopisteitä ovat:

5 Vastuullisuusnäkökulmat, tavoitteet ja toimenpiteet

SoveLin toimintasuunnitelmassa 2023 on mainittu tavoitteeksi soveltavan liikunnan vastuullisen toiminnan valtakunnallinen kehittäminen. Tavoite konkretisoidaan tässä vastuullisuusohjelmassa jakamalla vastuullisuus teemoihin, tavoitteisiin ja toimenpiteisiin. Seurannalla varmistetaan toimenpiteiden toteutuminen ja tunnistetaan seuraavat kehittämistarpeet. SoveLin oman vastuullisen toiminnan lisäksi tärkeä tavoite seuraaville vuosille on jäsenjärjestöjen sekä jäsenjärjestöjen paikallisyhdistysten liikunnan vastuullisuuden edistäminen. Toimenpiteenä tähän on Vastuullista liikkumista -työkalu (LIITE 1) ja liikunnan vastuullisuuden jalkautus jäsenjärjestöjen kautta paikallisyhdistyksiin. Liikunnan vastuullisuudesta luodaan SoveLin jäsenjärjestöille sekä jäsenjärjestöjen paikallisyhdistyksiin koulutuskokonaisuus, jota pilotoidaan syksyn 2023 aikana. Valmista koulutuskokonaisuutta tarjotaan jäsenjärjestöjen paikallisyhdistyksille vahvistamaan liikunnan vastuullisuuden osaamista ja toimenpiteitä. SoveLilla ei ole kilpailutoimintaa, eikä antidopingtoimintaa sisällytetä vastuullisuusohjelmaan.

5.1 Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

SoveLi ry edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa liikunnassa. SoveLin tavoitteena on, että pitkäaikaissairaiden ja toimintarajoitteisten henkilöiden mahdollisuudet soveltavaan liikuntaan lisääntyvät. SoveLin yhdenvertaisuustyössä huomioidaan laaja-alaisesti esimerkiksi etnisyyteen, toimintarajoitteisuuteen, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin sekä vähävaraisuuteen liittyvät asiat.

SoveLi		
Tavoitteet	Toimenpiteet	Seuranta
Liikunnan yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittäminen valtakunnallisesti	Kannanottojen ja lausuntojen laatiminen Yhteistyö liikunta- ja sotetoimijoiden kanssa soveltavan liikunnan edistämiseksi	Kannanottojen ja lausuntojen pyyntöihin reagointi ja toteutuma tärkeyden ja ajankohtaisuuden perusteella Aktiivisuus verkostoissa ja työryhmissä, edustukset vastuutehtävän mukaan
Tuemme jäsenjärjestöjä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyössä	Koulutus -kohderyhmän tarpeiden kartoitus ja sen mukaan koulutusten toteutus -erilaisuuden kohtaamisen taitojen parantaminen Viestintä: jäsenkirje	Koulutusten sisällöt Koulutuskyselyt ja -palautteet Vuosikyselyssä osa-alueena viestintä
Soveltava liikunta näkyväksi yhteiskunnan sektoreille	Viestintä: -Vähemmistöjen huomioiminen -Monimuotoisuus: nostetaan esille eri liikuntamuotoja, huomioidaan eri sairaudet, toimintarajoitteet, väestöryhmät, sukupuolet -kuvavalinnat ja sanavalinnat tukevat yhdenvertaisuutta -uutiskirje -uutiskirjeen ja muun viestinnän keinoin jäsenjärjestöjen toiminnan esiintuominen Viestinnän saavutettavuuden kehittäminen, verkkosivujen saavutettavuusselosteen päivittäminen	Verkkosivu- ja someanalytiikkaa Monimuotoisuuden kasvaminen viestinnässä Vuoden viestinnän tarkastelu kokonaisuutena Viestinnän seuraaminen kvartaaleittain (some- ja verkkosivuanalytiikka)
Yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen toimintakulttuurin edistäminen	Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden huomioiminen kaikessa päätöksenteossa ja toiminnassa Hallituksen, henkilöstön ja jäsenjärjestöjen yhdenvertaisuuskysely säännöllisesti	Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo kysely toteutettu ja arvioitu 2 vuoden välein
Jäsenjärjestöt		
Tavoitteet	Toimenpiteet	Seuranta
Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo toteutuvat jäsenjärjestöissä ja paikallisyhdistyksissä	Ks. Vastuullista liikkumista -työkalu osio: 1. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo Koulutus	Jäsenjärjestöjen vuosikysely, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo huomioitu kyselyssä Koulutusten lkm ja palaute

5.2 Turvallinen ja terveellinen toimintaympäristö

SoveLi ry edistää ja tukee soveltavan liikunnan olosuhteita. SoveLi tukee jäsenjärjestöjä, jotta liikuntatoiminta edistää fyysistä ja henkistä terveyttä sekä aktiivista elämäntapaa ilman minkäänlaista kiusaamista ja häirintää. Tavoitteena on, että kaikki kokevat itsensä tervetulleeksi mukaan liikunnan pariin riippumatta muun muassa sukupuolesta, etnisestä taustasta, vammasta, sairaudesta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai taloudellisesta tilanteesta.

SoveLi		
Tavoitteet	Toimenpiteet	Seuranta
Turvallinen ja terveellinen työympäristö	-tiimin pelisäännöt ajan tasalla -työntekijöiden perehdytys -aito mahdollisuus vaikuttaa työhönsä	Toimenpiteiden toteuman seuranta
SoveLin toiminnassa ei esiinny epäasiallista kohtelua, syrjintää tai häirintää	-epäasialliseen käytökseen puuttuminen	Työhyvinvointikysely kahden vuoden välein
Jäsenjärjestöt		
Tavoitteet	Toimenpiteet	Seuranta
Ilmapiiri on positiivinen ja kannustava kutsuen kaikkia liikuntatoimintaan	Ks. Vastuullista liikkumista -työkalu osio: 2. Turvallinen ja terveellinen toimintaympäristö sekä työkalun liitteet:	Jäsenjärjestöjen vuosikysely
Häirintää ja epäasiallista käytöstä ei tapahdu liikuntatoiminnassa	-Turvallinen tila toimintaohjeet -Epäasiallisen käytöksen ennaltaehkäisy	Turvallinen ja terveellinen toimintaympäristö huomioitu kyselyssä
Liikunta on terveyttä edistävää ja kannustaa terveellisiin elämäntapoihin		

5.3 Hyvä hallinto

SoveLin hallitus ja työntekijät noudattavat ja edistävät hyvän hallinnon periaatteita, osallistavat jäsenjärjestöjään sekä huolehtivat talouden vastuullisesta hoitamisesta.

SoveLi		
Tavoitteet	Toimenpiteet	Seuranta
Toiminta on luottamusta ja tyytyväisyyttä herättävää	Läpinäkyvä toiminta, valtionavustus käytetään suunnitelmallisesti toimintasuunnitelman mukaan	Toiminta- ja talouskertomus
Työntekijöistä huolehtiminen	Kannustetaan kouluttautumaan Jatketaan henkilöstöetuja, kuten viikossa yksi tunti työaikaa liikunnan harrastamiseen Työn hyvä suunnittelu ja priorisointi, joustava työajat ja etätyömahdollisuus	Koulutuksiin osallistumisen toteuma Kehityskeskustelut
Laadukas ja jäsenjärjestöjä osallistava toiminta	Koulutukset, turinatuokiot, kyselyt, jäsenkirje, yhteydenotot liikuntavastaaviin ja näkemysten pyynnöt jäsenjärjestöiltä Jäsenjärjestöissä vieraileminen	Osallistuminen/tilaisuus Toteutuneet vierailut/vuosi
Jäsenjärjestöt		
Tavoitteet	Toimenpiteet	Seuranta
Liikuntaan osallistuvilla on mahdollisuus vaikuttaa järjestettävään liikuntatoimintaan (mm. aika, paikka, sisältö) Liikuntavastaavilla on vaikuttamismahdollisuuksia järjestön liikuntatoiminnan järjestämiseen, resursseihin ja kehittämiseen	Ks. Vastuullista liikkumista -työkalu osio: 3. Hyvä hallinto	Jäsenjärjestöjen vuosikysely, hyvä hallinto huomioitu kyselyssä

5.4 Ympäristövastuu

SoveLi tunnistaa toimintansa ympäristövaikutukset ja pyrkii toiminnassaan vähentämään niitä.

SoveLi		
Tavoitteet	Toimenpiteet	Seuranta
Liikenteen päästöjen vähentäminen	Matkustus (työmatkat, koulutuksiin, tapahtumiin) joukkoliikennettä ja kimppekyytejä hyödyntäen sekä kävellen ja pyöräillen mahdollisuuksien mukaan Etäkoulutuksia ja -tapahtumia sekä digitaalisia työkaluja kehitetään edelleen	Arvio Toteuma, mahdolliset uudet toimintatavat
Luonnonvarojen kulutuksen vähentäminen	Vastuulliset hankinnat: Hankintoja vältetään. Materiaalien ja painotuotteiden hankinta lasketaan tarkasti. Materiaalit saavutettavassa ja digitaalisessa muodossa Vähennetään turhaa energian käyttöä ja jätteen syntyä	Käydään hankinnat läpi vuosittain
Ympäristöasiat huomioidaan viestinnässä ja koulutuksissa	Ympäristönäkökulmista viestitään luontevasti ja integroidaan koulutuksiin soveltuviin osioihin	Toteutuneet kerrat/vuosi
Jäsenjärjestöt		
Tavoitteet	Toimenpiteet	Seuranta
Järjestöjen ja paikallisyhdistysten liikuntatoiminnan ympäristövaikutusten huomioiminen ja vähentäminen	Ks. Vastuullista liikkumista -työkalu osio: 4. Ympäristö	Jäsenjärjestöjen vuosikysely, ympäristövastuu huomioitu kyselyssä

6 Vastuullisuusohjelman toteuttaminen

Toiminnanjohtaja on vastuussa vastuullisuusohjelman toimeenpanosta, vastuiden jakamisesta ja seurannan arvioinnista. Vastuut jaetaan työtehtävien osalta viestinnän, koulutuksen ja asiantuntijatyön osalta. Vastuullisuusohjelman toteutuminen esitetään vuosittain hallitukselle ja se huomioidaan strategian ja toimintasuunnitelmien laatimisessa. Vastuullisuusohjelma liitetään mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön avustushakemukseen. Vastuullisuusohjelma päivitetään vuonna 2025 ja SoveLin toiminnanjohtaja on vastuussa päivityksen toimeenpanosta. Liikunnan vastuullisuus -työkalua kehitetään ajantasaiseksi vastaamaan jäsenjärjestöjen ja paikallisyhdistysten tarpeita.

Lähteet

Aivoliitto.(n.d.) *Esteittä luontoon!* <https://www.aivoliitto.fi/suomielaavaivoista/esteeton-luontotoiminta/#ca28a378>

Hengityслиitto. (n.d.). Sitä on nyt ilmassa Hengityслиiton ohjelma sää- ja ilmatoriskeitin varautumiseen sekä niiden vähentämiseen (2019–2022). <https://www.hengityслиitto.fi/edunvalvonta-ja-vaikuttaminen/saa-ja-ilmatoriskeiti-ohjelma/>

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Liikuntalaki 390/2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150390>

Olympiakomitea. *Urheillaan ihmisiksi. Urheiluyhteisön vastuullisuusohjelma 2020–2024.* <https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2020/02/ee3bcc3b-urheiluyhteisön-vastuullisuusohjelma-2020-2024.pdf>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. *Liikuntaa edistävien järjestöjen yleisavustus.* <https://okm.fi/-/liikuntaa-edistävien-järjestöjen-yleisavustus>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. *Liikunta ja tasa-arvo 2017. Katsaus sukupuolten tasa-arvon nykytilaan liikunta-alalla.* Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:6. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160521/OKM_6_2018.pdf?sequence=1&isAlow%20ed=y

Sitra. *Megatrendit 2023.* <https://www.sitra.fi/julkaisut/megatrendit-2023/#publication-content>

Valtion liikuntaneuvosto. *Liikunnan muutostekijät.* <https://www.liikuntaneuvosto.fi/muutostekijat/>

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027/20160027_2

Liite 6. Vastuullista liikkumista -työkalu

Vastuullista liikkumista

KEHITTÄMISLISTA SOVELIN JÄSENJÄRJESTÖJEN
VASTUULLISUUDEN JA LIIKUNTATOIMINNAN KEHITTÄMISEEN

	Vastuullisen toiminnan kuvaus	Kehittämistoimenpiteet omalle toiminnalle	Vastuuhenkilö	Aikataulu	Seuranta, kuittaus
1. YHDENVERTAISUUS JA TASA-ARVO					
Kaikilla on mahdollisuus osallistua liikuntatoimintaamme	Toiminnassa huomioidaan esteettömyys ja saavutettavuus: fyysisen ympäristö, verkkosivut ja palvelut ovat kaikille sopivia ja kaikkien saatavilla				
Toimintakyvystä ja pitkäaikaissairauksista riippumatta	<ul style="list-style-type: none"> Tuetaan ohjaajien osaamista Tarjonta laajaa kattamaan kohderyhmän tarpeet <p>Esteettömyys</p> <ul style="list-style-type: none"> Järjestön tilat ovat esteettömiä, mahdollisesti tehdään esteettömyyskartoitus Valitaan liikuntapaikat esteettömiksi ja luontoretket suunnitellaan esteettömiksi mahdollisuuksien mukaan Liikuntatilojen esteettömyyskuvaukset ovat ajantasaiset ja saavutettavat <p>Apu- ja liikuntavälineet</p> <ul style="list-style-type: none"> Neuvotaan mistä voi vuokrata tai lainata liikunnan apuvälineitä 				
Sukupuolten välinen yhdenvertaisuus	<ul style="list-style-type: none"> Tiedostetaan oman toiminnan kannalta sukupuolen merkitys. Tarpeen mukaan järjestetään omia ryhmiä kaikille sukupuolille 				
Seksuaalinen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin liittyvä yhdenvertaisuus	<ul style="list-style-type: none"> Edistetään moninaisuuden kohtaamistaitoja ja asenneilmapiiriä lisäämällä tietoa ja järjestämällä käytännön koulutusta 				

Eri-ikäisten yhdenvertaisuus	<ul style="list-style-type: none"> Kehitetään toimintaa myös nuorille aikuiselle, lapsille ja lapsiperheille Vapaaehtoistoimintaan ja liikunnanohjaukseen sitoutetaan eri-ikäisiä toiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi 				
Etninen yhdenvertaisuus	<ul style="list-style-type: none"> Tehdään yhteistyötä paikallisten yhdistysten, kuten monikulttuuristen yhdistysten kanssa Huomioidaan eri kulttuuri- ja uskuntaryhmien erityistarpeet (esim. pukeutumiseen liittyvät, omat liikuntaryhmät), riittävä yhteinen kieli, käyttäytymiskoodin tukeminen, vapaa-ajan harrastamisen mallin tarjoaminen 				
Kielellinen yhdenvertaisuus	<ul style="list-style-type: none"> Paikallisen tarpeen mukaan neuvontaa ja ohjausta on myös muilla kuin suomen kielellä Toiminnassa mukana eri kieliä osaavia ohjaajia Oman toiminnan kannalta huomioidaan esimerkiksi viittomakieli ja kommunikointimenetelmät (kuvat, selkokieli) 				
Taloudellinen yhdenvertaisuus	<ul style="list-style-type: none"> Osallistumismaksut pidetään alhaisina ja järjestetään maksuttomia tapahtumia 				
Liikuntatoiminnan viestintä					
Viestintä on kaikille saavutettavaa	<ul style="list-style-type: none"> Viestitään monikanavaisesti: verkkosivut, uutiskirje, sosiaalinen media ja painotuotteet Viestitään mahdollisesti myös muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä saavuttaen kaikki Tunnistetaan eri kohderyhmiin kuuluvia, jotka voivat toimia sanan levittäjinä ja toiminnan lähettiläinä Etsitään keinoja, joilla tavoitetaan liian vähän liikkuvat liikunnantoiminnan ulkopuolelle usein jäävät 				

2. TURVALLINEN JA TERVEELLINEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	Liikuntatoiminta edistää fyysistä ja henkistä terveyttä, aktiivista elämäntapaa ilman minkäänlaista kiusaamista ja häirintää.				
	Liikuntatoiminnan ilmapiiri on avoin kaikille				
Liikuntatoiminta on vapaa häirinnästä ja kiusaamisesta	<ul style="list-style-type: none"> Turvallisen tilan toimintamalli on otettu käyttöön ja kaikki osallistujat ja ohjaajat noudattavat sitä Turvallisen tilan -huoneentaulu ja -toimintamalli on esillä järjestön omissa tiloissa 	•	•	•	•
Ensiaputaidot ja ensiapulaukku ovat kunnossa, vammojen ja tapaturmien ennaltaehkäisy	<ul style="list-style-type: none"> Ohjaajilla on tieto ensiapulaukusta, defibrillaattorista, hätäpoistumisteistä, liikuntapaikan osoitteesta ja koordinaateista ja muista turvallisuusasioista Tarvittaessa järjestetään liikunnan ohjaajille koulutusta ensiaputaitoihin tai liikunnan turvallisuuteen liittyen 	•	•	•	•
3. HYVÄ HALLINTOTAPA	Toiminnassa noudatetaan hyvän hallinnon periaatteita				
Vapaaehtoisten ja palkattujen toimijoiden arvo tunnetaan ja tunnustetaan, ja heidän jaksamistaan ja hyvinvointiaan tuetaan.	<ul style="list-style-type: none"> Liikuntavastaavia, liikuntatoimijoita ja vapaaehtoisia kuullaan järjestön hallitustasolla, toimintaa kehitetään jäsenistön ja liikkujien tarpeet huomioiden Hyvällä johtamisella luodaan arvostavat puitteet vapaaehtoistyölle ja vapaaehtoistyötä pidetään samankaltaisena kuin palkattujen työntekijöiden tekemä työ, jotta vapaaehtoiset pääsevät hyödyntämään voimavarojaan, viihtyvät tehtävissään ja saavat toiminnasta hyvinvointia itselleen 	•	•	•	•
Liikuntaan osallistuvien henkilöiden osallisuuden kasvattaminen	<ul style="list-style-type: none"> Liikkujat otetaan mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen Kehitetään toimintatapoja palautteen antamiseen ja kysytään säännöllisesti toiveita omalle kohderyhmälle sopivalla tavalla 	•	•	•	•

4. YMPÄRISTÖ	Toiminnan ympäristövaikutukset tunnustetaan ja niitä pyritään vähentämään.				
Suositaan kestäviä kulkutapoja mahdollisuuksien mukaan	<ul style="list-style-type: none"> Kävely ja pyöräily ovat osa liikuntatoimintaa mahdollisuuksien mukaan lämmitteilynä, kampanja, kuten kilometrikisana tai ryhmän yhteisenä asetettuna tavoitteena Kannustetaan kimpakyyteihin. Valitaan omaan toimintaan sopiva työkalu (whatsapp, facebook) Tiedotetaan julkisen liikenteen aikatauluista ja kannustetaan julkisen liikenteen käyttöön tapahtumissa tai säännöllisten liikuntatoiminnan ryhmissä 	•	•	•	•
Luonnonvarojen säästeliäisyys hankintojen vastuullisuuden myötä	<ul style="list-style-type: none"> Hankintoja tehdään harkiten, esimerkiksi välineitä ostetaan vain todelliseen tarpeeseen Pohditaan, onko liikuntavälineitä mahdollista hankkia käytettynä. Onko välineiden yhteiskäyttö, vuokraus ja kierrätys mahdollista? 	•	•	•	•
Liikuntapaikkojen valinta ympäristöä huomioiden	<ul style="list-style-type: none"> Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan lähiliikuntapaikkoja ja -ympäristöjä sekä liikuntatilojen yhteiskäyttöä 	•	•	•	•
Luonnossa tapahtuva liikuntatoiminta	<ul style="list-style-type: none"> Suositaan paikallisia retkikohteita ja lihasvoimin liikkumista Hyödynnetään omia ruokailuvälineitä, ei jätetä roskia luontoon ja kuljetaan merkityillä reiteillä 	•	•	•	•
Tapahtumien huomioidaan vastuullisuus	<ul style="list-style-type: none"> Isoissa tapahtumassa käytetään Vastuullisen tapahtumajärjestämisen muistilistaa https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2016/12/vastuullisen-tapahtumajarjestamisen-muistilista.pdf 	•	•	•	•

EPÄASIAALLISEN KÄYTÖKSEN ENNALTAEHKÄISY JA TAPAUKSIIN PUUTTUMINEN

Meillä on syrjimiselle, häirinnälle ja kiusaamiselle nollatoleranssi. Käytössämme on selkeä malli mahdollisten tapausten esille nostamiseen ja eteenpäin ilmoittamiseen. Nimetyllä häirintävastuuhenkilöllä on velvollisuus ottaa kaikki tapaukset vakavasti ja puuttua niihin toimintamallin mukaisesti.

1

NIMEÄ VASTUUHENKILÖ

2

**VIESTI TURVALLISEN TILAN
PERIAATTEISTA LIIKUNTATOIMINNASSA**

- Verkkosivuilla
- Ilmoittautumisen yhteydessä
- Liikuntatoiminnan tiloissa paperisena versiona
- Muussa viestinnässä, kuten sosiaalisessa mediassa ja uutiskirjeissä

3

**KOULUTA JA SITOUTA
LIKUNNANOHJAAJAT
JA VAPAAEHTOISET**

4

**TOIMINTAOHJEET, KUN
HÄIRINTÄÄTAPAUUS TULEE ILMI**

- Kuuntele ja suhtaudu vakavasti
- Selvitä toisen osapuolen näkemys
- Arvioi tilanne
- Sovi jatkotoimenpiteistä – puhuttelu, kielto osallistumisesta toimintaan, onko asia vietävä virallisiin tahoihin
- Kirjaa prosessi
- Varmista muutos
- Ennaltaehkäise tulevat tapaukset
- Jos on syytä epäillä rikosta, tee asiasta rikosilmoitus.

TURVALLISEN TILAN PERIAATTEET

Liikuntatoiminnassamme ei hyväksytä minkäänlaista syrjintää, kiusaamista, asiatonta kielenkäyttöä tai väkivaltaa. Luomme kaikille turvallinen liikunnan harrastaminen noudattamalla seuraavia toimenpiteitä. Liikunnasta nauttiminen kuuluu meille kaikille!

1

KUNNIOITA KAIKKIEN FYSISTÄ JA HENKISTÄ KOSKEMATTOMUUTTA

Älä häiritse ketään sanallisesti, koskettamalla tai tuijottamalla.

2

ÄLÄ KÄYTÄ HALVENTAVAA, LOUKKAAVAA TAI SYRJIVÄÄ KIELENKÄYTTÖÄ – EDES VITSILLÄ

3

JOKAISELLA ON ITSEMÄÄRITTELYOIKEUS

Älä ole esimerkiksi kenenkään sukupuolta tai seksuaalista suuntautumista.

4

VÄLTÄ OLETUKSIA LIITTYEN IHON VÄRIIN, ETNISYYTEEN TAI USKONTOON

5

ÄLÄ ARVOSTELE KENENKÄÄN KEHOA, ULKONÄKÖÄ TAI VAATETUSTA

6

EDISTÄ OMALLA KÄYTÖKSELLÄSI YHDENVERTAISUUTTA JA TURVALLISUUTTA

7

ILMOITA KOKEMASI SYRJINTÄ, HÄIRINTÄ JA KIUZAAMINEN

Ohjaajalle, järjestön yhdyshenkilölle tai ILMO-linkin kautta.

8

PUUTU NÄKEMÄSI SYRJINTÄÄN, HÄIRINTÄÄN JA KIUZAAMISEEN

Kerro häiritsijälle, että hänen käyttöksensä tuntuu ikävältä ja pyydä lopettamaan. Poistu tilanteesta.

